

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS BEHAALOSCHA • MAAMAR 1

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

“When you raise up the lamps, toward
the face of the Menorah...” (Numbers 8:2)

Avraham’s love rises from below, as the soul sees the world nullified before G-d; Aharon’s great love works from above to below, a longing that G-dliness be seen in this world just as it is above. It is kindled through humility and bitterness over G-d’s concealment, the crushed oil and the bitter olives, and through the laws of the Torah it draws down the “good oil” of G-d’s own wisdom, turning the souls to G-d Himself, “opposite the face of the Menorah.”

DEDICATED IN HONOR OF

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Dedicated in honor of the Rebbe’s father, Reb Levi Yitzchok

LikuteiTorah.com

THE CHASSIDISHE PARSHA

likuteitorah.com/likutei-torah/behaaaloscha/1/

THE BIG IDEA

Avraham's love rises from below, as the soul sees the world nullified before G-d; Aharon's great love works from above to below, a longing that G-dliness be seen in this world just as it is above. It is kindled through humility and bitterness over G-d's concealment, the crushed oil and the bitter olives, and through the laws of the Torah it draws down the "good oil" of G-d's own wisdom, turning the souls to G-d Himself, "opposite the face of the Menorah."

Each section: the Hebrew, then the translation, then a short explanation under a gold rule. Small numbers in the Hebrew are the notes at the end.

THE MAAMAR IN BRIEF

The Menorah is "the word of Havayah," the source of the souls of Israel; each soul is a lamp, and the seven lamps are seven paths of serving G-d. Aharon, one of the seven shepherds, kindles them with a fiery love. Avraham's love, ahavas olam, comes from contemplating in the Shema how heaven and earth, space and time, are nullified before G-d, so that one wants nothing but Him; it rises from below to above. Aharon's love, ahavah rabbah, comes from the same contemplation felt as pain: G-dliness is hidden, and the soul has fallen far from it. Bitterness and outcry awaken an arousal from above, until G-d is "seen eye to eye," below as above. This is why "Forgive us" follows the Shema, why Tikkun Chatzos has a fixed time, and why "my tears have been my bread." The Menorah's oil, crushed and drawn from bitter olives, is this humility and bitterness. Over the "hairs" of Aharon's beard, the laws of the Torah, runs "the good oil," G-d's inner wisdom, the supernal kodesh, which reaches below only through the Torah's physical laws. Yet one must seek G-d Himself, "opposite the face of the Menorah," and then all seven lamps shine.

OUTLINE

- 1 The Menorah and its seven lamps** ¶1-2
Zechariah's vision shows the Menorah as "the word of Havayah," the root of the souls of Israel, and its seven lamps as seven paths of service, from love like water and love like fire to lowliness. Aharon, one of the seven shepherds, kindles them with an intense, fiery love.
- 2 Avraham's love, from below to above** ¶3-7
Avraham climbed level by level "toward the south," the love of Chesed. The command "And you shall love" is a command to turn the will, the core of the emotions, toward G-d; the Shema leads there by showing that heaven and earth, space and time, which come only from His Malchus, are nullified before Him, so that one wants nothing but Him.

3 Aharon's love, from above to below

¶8-9

Aharon, "the groomsman of the Queen," longs for G-dliness to be revealed below as above. Bitterness over G-d's concealment and a cry to Him awaken an arousal from above, until He is "seen eye to eye" and even the cloud is seen as His: this is ahavah rabbah. An addition explains why tears, which arouse the supernal eyes, have this power.

4 Bitterness in prayer and at midnight

¶10

Rebellion comes from G-d's hiddenness, so after accepting His kingship in the Shema one is pained and asks "Forgive us." Bitterness must also have a fixed time, Tikkun Chatzos; through these tears one merits the "bread" of Torah that reveals G-dliness all day.

5 The crushed oil and the bitter olives

¶11

Crushed oil is humility, and the bitter olives show that the inner light can be drawn only through the outer. The "hairs" of Aharon's beard are the laws of the Torah, a parable and garment, and over them runs "the good oil," G-d's inner wisdom, reached through bitterness over the concealment.

6 The oil of holy anointing

¶12-14

The oil is the supernal kodesh, beyond the chain of worlds, which flows only through the Torah, and only onto its laws; so the mitzvos make Israel holy, and in the future the angels will draw holiness from the souls. As the physical drop carries the essence of wisdom more than speech, the physical laws carry the very kodesh.

7 Toward the face of the Menorah

¶15-16

Through the Torah and mitzvos G-d's attributes are revealed from above to below, the higher Chesed that is the source of ahavah rabbah. Yet one must seek "Him, and not His attributes": Aharon raises the souls toward the inner supernal will, "opposite the face of the Menorah," and then the seven lamps shine.

KEY CONCEPTS

love of the world (ahavas olam) אהבת עולם

Avraham's love, which comes from contemplating the world, space and time, and how it is nullified before G-d; it rises from below to above, from the Chesed called chesed olam.

great love (ahavah rabbah) אהבה רבה

Aharon's love, a longing that G-d's very essence be revealed below as above; it comes from the higher Chesed called rav chesed and works from above to below.

bitterness מרירות

Pain over G-d's concealment and the soul's distance from Him; it awakens an arousal from above and is likened to the bitter olives from which the oil comes.

"the groomsman of the Queen" (shushvina dematronisa) שושבינא דמטרוניתא

The Zohar's title for Aharon, who serves Malchus and brings G-dliness down from above to below.

"the good oil" שמן הטוב

Supernal Chochmah, G-d's inner wisdom, which runs down over the "hairs," the laws of the Torah.

kodesh and kadosh קדוש / קדוש

Kodesh, written without a vav, is the supernal holiness beyond the worlds; kadosh, with a vav, is holiness drawn down into them. The oil of holy anointing is kodesh, reached only through the Torah.

"toward the face of the Menorah" אל מול פני המנורה

The face of the Menorah is the will of the souls; what faces it is the inner supernal will, G-d Himself, toward whom Aharon turns the souls.

SECTION 1 • ¶1-2

The Menorah and its seven lamps

1 בהעלותך¹ את הנרות² אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. הנה ענין המנורה נאמר בזכריה ראיתי והנה מנרת זהב³ כו'

“When you raise up the lamps, toward the face of the Menorah shall the seven lamps give light.”
Now, the matter of the Menorah is stated in Zechariah: “I saw, and behold, a menorah of gold,” etc.

The maamar opens with the verse in which Aharon is told to kindle the Menorah’s lamps (Numbers 8:2); the Hebrew word for “kindle” literally means “raise up.” Before explaining the verse, the Alter Rebbe turns to the prophet Zechariah’s vision of a golden menorah, which shows what the Menorah stands for.

ואומר מה אלה אדוני ויאמר אלי⁴ זה דבר ה' אל זרובבל

And he says, “What are these, my lord?” And he said to me, “This is the word of Havayah to Zerubbabel.”

Zechariah asks the angel what the vision means, and the angel answers, “This is the word of Havayah to Zerubbabel”: Zerubbabel, a descendant of King David, led the Jews who returned from Babylon and laid the foundation of the Second Temple. The Alter Rebbe takes the answer as a definition: the Menorah is “the word of Havayah.”

פ' כי ענין המנורה הוא בחי' דבר ה' שהוא מקור נש"י [נשמות ישראל] וכמאמר ואתה נפחתה בי⁵ וכמ"ש ויפח באפיו נשמת⁶ וגו'

The meaning is that the matter of the Menorah is the level of “the word of Havayah,” which is the source of the souls of Israel; as it is said, “and You breathed it into me,” and as it is written, “And He breathed into his nostrils the soul of [life],” etc.

The meaning: “the word of Havayah” is the source of the Jewish souls. Just as speech comes out of breath, the soul was “breathed” into man by G-d, as the morning blessing Elokai Neshamah says and as the Torah describes the creation of Adam; so the Menorah stands for the root of the souls of Israel.

(עמ"ש בד"ה והיה מספר בניי [בני ישראל])⁷ וישראל נקראו בשם זרובבל על שם וזרעתיה לי בארץ⁸ והם היו אז בגלות בכל גם הנשיא נקי זרובבל על שם זה.

(See what is written in the discourse beginning “And the number of the children of Israel shall be.”) And Israel are called by the name Zerubbabel on account of [the verse] “And I will sow her for Me in the land,” and they were then in the exile of Babylon; the prince, too, was called Zerubbabel on this account.

The name Zerubbabel is read as zeru'a Bavel, “sown in Babylon,” recalling Hosea’s “I will sow her for Me in the land”: the Jewish people, then exiled in Babylon, are G-d’s seed, and their leader carried the same name for the same reason, so “to Zerubbabel” means to the souls of Israel. In Likkutei Torah, Bamidbar (“And the number of the children of Israel shall be”), the Alter Rebbe explains that the source of the souls, Knesses Yisrael, is called “earth,” the level of His Malchus.

וזהו דבר ה' אל זרובבל והוא ענין המנורה כי הנשמה קרויה נר כמ"ש נר ה' נשמת אדם⁹ וכללות נש"י [נשמות ישראל] נקרא מנורה ויש בה בחי' ז' נרות שהם ז' מדרגות בעבודת¹⁰ ה' יש עובד מאהבה משוך כמים.

And this is “the word of Havayah to Zerubbabel,” and it is the matter of the Menorah: for the soul is called a lamp, as it is written, “The soul of man is the lamp of Havayah,” and the souls of Israel as a whole are called the Menorah. And it has the aspect of seven lamps, which are seven levels in the service of G-d: there is one who serves out of a love drawn like water,

Each soul is a lamp, as Proverbs says, and all the souls together make up the Menorah. Its seven lamps are seven paths in serving G-d, and the first is a love that flows gently and steadily, “like water.”

ויש מאהבה כרשפי אש (ע' [עיינן] בד"ה כי תבאו¹¹ כוי ושבתה הארץ¹² ומענין אהבה משוך כמים בד"ה אז ישיר כוי עלי באר)^{13,14}

and there is [one who serves] out of a love like flashes of fire (see the discourse beginning “When you come, etc. ... the land shall rest”; and on the matter of a love drawn like water, the discourse beginning “Then [Israel] sang, etc. ... Spring up, O well”);

The second path is a passionate love that burns “like flashes of fire.” The parenthesis sends the reader to two discourses; in the one on “Spring up, O well” (Likkutei Torah, Chukas), the well’s living water is a love without pause, steadier than the fiery love of prayer that passes afterwards: the quality of Avraham, “drawn after You like water.”

ויש ע"י התורה קו הממוצע (ע"י [עייין] בד"ה לסוסתי ברכבי^{15,16} ובד"ה נאוו לחייך^{17,18} ובד"ה למען תהיה תורת).^{19,20}

and there is [service] through the Torah, the middle line (see the discourse beginning "To my mare among the chariots," and the discourse beginning "Your cheeks are comely," and the discourse beginning "So that the Torah of [Havayah] may be");

The third path is service through the Torah, called "the middle line" because it stands between the two loves and joins them. In Likkutei Torah, Shir HaShirim ("Your cheeks are comely"), service is fire rising from below, acts of kindness are water flowing from above, and the Torah is the level between them.

ויש ע"י נצחון לנצח ולהתגבר בעבודת ה' בסור מרע²¹ ועשה טוב (עמ"ש בד"ה והנצח זו ירושלים^{22,23} ובד"ה למנצח על השמינית²⁴ ובד"ה אלה מסעי)^{25,26} ויש ע"י הודיה²⁷ (עמ"ש בד"ה אתה הצבת²⁸ כל גבולות ארץ²⁹ ובד"ה יהודה אתה)^{30,31}

and there is [service] through victory, to prevail and to overcome in the service of G-d, in "turning from evil and doing good" (see what is written in the discourse beginning "And Netzach, this is Jerusalem," and in the discourse beginning "For the conductor, on the Sheminis," and in the discourse beginning "These are the journeys"); and there is [service] through acknowledgment (see what is written in the discourse beginning "You set all the borders of the earth," and in the discourse beginning "Yehudah, you").

The fourth path is victory: the resolve to prevail, both in refraining from evil and in doing good; in Likkutei Torah, Masei, Netzach is the strength to keep doing good by firm resolve even after its reason is no longer felt. The fifth is acknowledgment (hodayah), bowing before G-d, which Torah Ohr, Vayechi, finds in the name Yehudah, "this time I will acknowledge."

וכן יש עבודה ע"י התנשאות כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] במשנה ס"פ י"ד דשבת כל ישראל בני מלכים הם³² וכמ"ש ויגבה לבו בדרכי³³ ה' ויש ע"י שפלות כו':^{34,35}

And likewise there is service through uplifting oneself, as our Sages, of blessed memory, said in the Mishnah at the end of chapter 14 of Shabbos, "All Israel are children of kings," and as it is written, "And his heart was lifted up in the ways of Havayah." And there is [service] through lowliness, etc.

The last two paths are opposites. One is a holy sense of loftiness, since every Jew is royalty, as the Mishnah says, like King Yehoshafat, whose "heart was lifted up in the ways of Havayah"; the other is lowliness.

2 ב והנה אהרן הוא המדליק את הנרות הללו לפי שהוא משבעה רועים³⁶ הממשיכים חיות ואלהות

לכללות נש"י [נשמות ישראל]

2. Now, Aharon is the one who kindles these lamps, because he is one of the seven shepherds who draw down life-force (chayus) and G-dliness to the souls of Israel as a whole;

Aharon lights the lamps because he is one of the “seven shepherds,” the great leaders who channel life and G-dliness to the whole Jewish people; Torah Ohr, Tetzaveh, counts Avraham as the first of them. The Kehot note traces this list of seven shepherds, which includes Aharon, to the Tikkunim printed in Zohar Chadash.

והוא ממשיך להעלות אהבה עזה לה', ולהגדיל מדורת אש האהבה כרשפי אש שלהבת³⁷ מתלהטת בקרב איש ולב³⁸ עמוק.

and he draws [this] down so as to raise up an intense love for G-d, and to enlarge the blaze of the fire of love, like flashes of fire, a blazing flame “within a man, and a deep heart.”

Aharon's particular gift is to raise up in the souls an intense, fiery love for G-d and to fan it into a great blaze. The phrase “within a man, and a deep heart” (Psalms 64:7) points to the innermost depths of the person, where this love burns.

SECTION 2 • ¶3-7

Avraham's love, from below to above

3 ויובן בהקדים ההפרש³⁹ ויתרון מעלת בחינת אהרן על מעלת ומדרגת אברהם אבינו ע"ה [עליו השלום] שנקרא אברהם אוהבי.⁴⁰

This will be understood by first [explaining] the difference and the superior virtue of the level of Aharon over the virtue and rank of Avraham our father, peace be upon him, who is called “Avraham, who loves Me.”

To understand Aharon's love, the Alter Rebbe first contrasts it with the love of Avraham, whom the prophet calls “Avraham, who loves Me.” In Torah Ohr, Tetzaveh, he draws the same contrast from the Zohar's two kinds of kindness, chesed olam and rav chesed, to which this maamar returns at its end.

כי באברהם אבינו ע"ה [עליו השלום] הוא אומר הלך ונסוע הנגבה ⁴¹ פי' שהלך ממדרגה למדרגה ⁴² ממטה למעלה עד שנתדבק בבחי' הנגבה שהוא בחי' אהבת ⁴³ ה' לדבקה בו בדביקה וחשיקה וצמאון כו'.

For of Avraham our father, peace be upon him, it says, "going on and journeying toward the south (hanegbah)." That is, he went from level to level, from below to above, until he cleaved to the level of "toward the south," which is the level of love of G-d: to cleave to Him with attachment, desire and thirst, etc.

Scripture says Avraham went "going on and journeying toward the south," which the Zohar reads as rising level after level. The south stands for love, so Avraham's love climbs from below upward: a thirst and longing to cleave to G-d.

4 ועדי' תקנו לומר ברוך שאמר תחלה ואח"כ פסוקי דזמרה עד שאח"כ מגיע למדרגת ואהבת ⁴⁴ שבק"ש

[שבקריאת שמע] וגו'

And along these lines [the Sages] instituted that one say Baruch She'amar first, and afterwards Pesukei deZimrah, until afterwards one reaches the level of "And you shall love" in the Shema, etc.

The morning prayers are arranged the same way, as an ascent: first the blessing Baruch She'amar, then the psalms of praise called Pesukei deZimrah, until one reaches the Shema and its command "And you shall love."

כי ואהבת אינו ציווי על מדת האהבה טבעית שבלב כי הרי מדת אהבה זו הטבעית ודאי מוסתרת בלב כל אחד ואחד מישראל אלא ואהבת מלשון אבה שהוא פי' הרצון לפי שהרצון הוא פנימית המדות

For "And you shall love" is not a command concerning the natural attribute of love in the heart, since this natural attribute of love is certainly hidden in the heart of each and every Jew; rather, "And you shall love" (ve'ahavta) is from the term avah, which means will, because the will is the inner dimension (pnimiyus) of the emotive attributes (middos),

That command cannot mean the natural love of the heart, for every Jew already has it hidden in his heart, and there would be nothing to command. Instead the Alter Rebbe connects ve'ahavta, "you shall love," with avah, "to be willing": the command is about the will, the innermost core of the emotions.

כמו שאנו רואים בחוש שהרצון מנהיג המדות של אדם שאפי' [שאפילו] אם יש לפניו דבר שיש בו תענוג לפי טבע המדות אם מסלק רצונו ממנו מפני איזה טעם ודעת אינו מקבל נחת ותענוג ממנו.

as we see tangibly that the will directs a person's emotive attributes: for even if there is something before him that holds delight according to the nature of the attributes, if he withdraws his will from it for some reason or consideration, he does not receive satisfaction and delight from it.

Everyday experience shows that the will rules the emotions: something that would naturally give pleasure gives none once a person, for some reason, has stopped wanting it.

וכן להיפך אם יש לפניו ח"ו [חס ושלום] דבר של צער ויסורים והוא עושה רצונו לכך אינו מרגיש היסורים כ"כ [כל כך] והרי המדות תלויים ברצון והיינו שהוא פנימיותם וחיותם

And so too the reverse: if there is before him, G-d forbid, something of pain and suffering, and he sets his will toward it, he does not feel the suffering so much. Thus the attributes depend on the will; that is, it is their inner dimension and their life-force.

The reverse is also true: pain that a person has chosen to accept hurts him much less. So the emotions depend on the will, which is their inner life.

(כי הרצון הוא בחי כתר⁴⁵ ואית רצון ואית רצון⁴⁶ עמ"ש מזה בדי"ה ויקהל משה.⁴⁷ עכ"פ [על כל פנים] גם רצון התחתון הנמשך מהשכל הוא למעלה מהמדות הנמשכים מהשכל.)

(For the will is the level of Keser (the Crown), and there is will and there is will; see what is written on this in the discourse beginning "And Moshe assembled." At any rate, even the lower will, which derives from the intellect, is above the emotive attributes, which derive from the intellect.

A parenthesis adds that the will is rooted in Keser, the level above intellect; Iggeres HaKodesh 29 explains that the supernal will is called "the supernal Keser," a crown, because it rises above and encircles the intellect. There is a higher and a lower will (as Likkutei Torah, Bamidbar, explains), and even the lower will, which comes from the intellect, stands above the emotions, which also come from it.

והוא ענין פני המנורה והוא כלי לבחי רצון העליון שלמעלה מהשכל שזהו ענין העלאת הנרות שע"י אהרן).

And this is the matter of "the face of the Menorah," and it is a vessel for the level of the supernal will, which is above intellect; and this is the matter of the raising up of the lamps that is done by Aharon.)

This lower will is "the face of the Menorah," and it serves as a vessel for the supernal will, which is above intellect. Drawing that higher will into it is what Aharon's "raising up" of the lamps means.

ועל זה מצוה הכתוב להפך רצונו ותשוקתו וחפצו לאהבה את ה' שלא יהיה לו חפץ ורצון אחר זולתו וכמ"ש מי לי בשמים⁴⁸ ועמך לא חפצתי בארץ כלה שארי ולבבי⁴⁹ וגו'.

And it is concerning this that the verse commands one to turn his will, his longing and his desire to loving G-d, so that he will have no other desire or will besides Him; as it is written, "Whom have I in heaven? And with You, I desire nothing on earth. My flesh and my heart are consumed," etc.

So "And you shall love" means: turn your will, longing and desire entirely toward G-d, until you want nothing else. The Psalmist expresses this when he says that nothing in heaven or on earth matters to him besides G-d, and his flesh and heart are consumed in longing.

5 והאיך יהיה הדרך לאהבה זו ורצון זה הקדים הכתוב פסוק שמע ישראל⁵⁰ ה' אלקינו וגוי להתבונן היטב ולשום על לבו איך שהוא ית' אחד בשמים ובארץ

And what is to be the way to this love and this will? Scripture placed before it the verse “Hear, O Israel, Havayah is our G-d,” etc.: to contemplate well and to take to heart how He, may He be blessed, is One in the heavens and on the earth;

How does one come to such a love and will? The Torah places the Shema’s declaration of G-d’s oneness first: one must contemplate deeply how G-d is One in the heavens and on the earth.

דהיינו אפי' [אפילו] בהשתלשלות שמים וארץ רוחניים וגשמיים בחי' וי"ק [וי קצוות] עולמות נפרדים הם מתאחדים ביחודו ית' מפני שהם בטלים אליו ית' דכולא קמיה כלא חשיב⁵¹

that is, even in the chain of descending worlds (hishtalshelus) of heaven and earth, spiritual and physical, the level of the six extremities (vav ketzavos), separate worlds, they are united in His unity, blessed be He, because they are nullified to Him, blessed be He, for “all before Him is accounted as nothing.”

G-d’s oneness in heaven and earth means that even the separate worlds, spiritual and physical, called “the six extremities,” are made one with Him, because they are utterly nullified before Him. In the Zohar’s words, “all before Him is accounted as nothing.”

כי למעלה מבחי' השתלשלות בחי' שמים וארץ לא שייך לומר עליו ית' לשון אחד כמ"ש במ"א ע"פ וארא אל אברהם^{52,53} כו',

For above the level of hishtalshelus, the level of heaven and earth, it is not fitting to use the term “One” of Him, blessed be He, as is explained elsewhere on [the verse] “And I appeared to Avraham,” etc.;

Above the chain of worlds the word “One” does not apply to G-d at all. In Torah Ohr, Va’eira (“And I appeared to Avraham”), the Alter Rebbe explains that His own essence is “singular” (yachid), and He is called “One” as He is One in the seven heavens, the earth and the four directions, which are nullified to the light within them.

ואפי' [ואפילו] במקור ההשתלשלות בחי' המחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית נקרא הוי' אלקינו בחי' תרין ריעין⁵⁴ דלא מתפרשין כי תמיד מחדש כו'

and even at the source of hishtalshelus, the level of “Who renews each day, continually, the work of creation,” it is called “Havayah Elokeinu” (Havayah our G-d), the level of “two companions who never part,” for He continually renews, etc.

Even at the source of the worlds, the power that “renews each day, continually, the work of creation” (in the words of the blessing Yotzer Or before the Shema), He is called “Havayah Elokeinu,” two Names joined, “two companions who never part,” and not “One”; for there He is constantly renewing creation.

ואין נופל לשון אחד כ"א בהשתלשלות בחי שמים וארץ וכי שהן בחי ששה קצוות⁵⁵ רוחניים וגשמיים שהם מעלמא דפרודא כו.⁵⁶

And the term "One" applies only within hishtalshelus, the level of heaven and earth, etc., which are the level of the six extremities, spiritual and physical, which are of the world of separation (alma deferuda), etc.

"One" fits only within the chain of worlds, the six extremities of the "world of separation" (alma deferuda), where separate things exist to be united in Him.

6 והוא ית' אחד בהם לפי שהם מתייחדים ביחודו ובטלים אליו דקמיה כולא כלא חשיב.⁵⁷ ששה קצוות ר וחניים דכתיב לך ה' הגדולה והגבורה כו

And He, may He be blessed, is One in them, because they are united in His unity and nullified to Him, for "before Him all is accounted as nothing." [These are] the six spiritual extremities, as it is written, "Yours, Havayah, is the greatness and the might," etc.,

G-d is One within the six extremities because they are absorbed in His unity and nullified before Him. The six spiritual extremities are the six emotive attributes named in the verse "Yours, Havayah, is the greatness, and the might," and so on.

וגם ששה קצוות גשמיים שהם הכולל דבחי מקום וכדכתיב הנה מקום אתי⁵⁸ שהמקום בטל אליו לפי שהוא ית' סובב כל עלמין ואינו נקרא לפניו ית' בשם מקום כלל

and also the six physical extremities, which make up the whole of the dimension of place, as it is written, "Behold, there is a place with Me": place is nullified to Him, because He, may He be blessed, encompasses all worlds (sovev kol almin), and before Him, may He be blessed, it is not called by the name "place" at all;

The six physical extremities are the six directions that together make up space. The verse "Behold, there is a place with Me" is read as saying that place is nullified to Him: since He encompasses all worlds (sovev kol almin), before Him it does not count as "place" at all.

שהרי לפניו ית' לא שייך שום מקום וזמן שהם הם נבראים מאין ליש ולכן אומרים אח"כ בשכמל"ו [ברוך

שם כבוד מלכותו לעולם ועד]

for before Him, may He be blessed, no place or time whatsoever applies, since they themselves are created from nothing into something. And therefore one says afterwards, "Blessed be the Name of the glory of His kingdom forever and ever."

Space and time are themselves created from nothing, so they have no hold on the Creator. This is why the first verse of the Shema is followed by "Blessed be the Name of the glory of His kingdom forever and ever," which the Alter Rebbe now explains.

פִּי כִּי מִבְּחֵי מַלְכוּתוֹ נִמְשָׁךְ בְּחַיֵּי מָקוֹם וּזְמַן⁵⁹ כַּמֵּיִשׁ מַלְכוּתָךְ מַלְכוּת⁶⁰ כָּל עוֹלָמִים וּמִמְשַׁלְתָּךְ בְּכָל דּוֹר וְדוֹר רַק שְׁאִינוּ אֵלָא מִבְּחֵי שֵׁם לְבַד

The meaning is that from the level of His Malchus (sovereignty) the dimension of place and time is drawn forth, as it is written, “Your kingship is the kingship of all worlds, and Your dominion is in each and every generation”; only that it is from the level of a name alone,

The meaning: space and time come from G-d’s Malchus, His sovereignty, as the psalm says, “all worlds” being space and “each and every generation” time. Yet this comes only from His “Name.”

שְׁאִינָה אֵלָא הַתַּפְשׁוּטוֹת זֵיו וְהָאָרֶה כְּדִי לְהַאִיר מִמֶּנּוּ לְזוּלָתוֹ שִׁיחֵי^[שיהיה] נִקְרָא שְׁמוֹ עָלָיו בְּלִבָּד וְעֵי מִזֶּה כִּסְשִׁיב^[בספר של בינונים] חִיב^[חלק ב'] פִּיז^[פרק ז'], וְכֹאשֶׁר יִתְבּוֹנֵן הֵיטֵב בְּדַבְרֵים הָאֵלֶּה וְיִהְיוּ נִקְבָּעִים בְּלִבּוֹ בְּאֵמֶת אִזִּי לֹא יִחְפּוֹץ חִפְץ אַחֵר וּרְצוֹן זוּלָתוֹ יִתִּי.⁶¹

which is nothing but an extension of radiance and illumination, to shine from Him to what is other than He, so that His Name will be called upon it, and that alone. And see on this in Sefer Shel Beinonim (Tanya), Part II, chapter 7. And when one contemplates these matters well, and they become truly fixed in his heart, then he will desire no other desire, nor any will apart from Him, may He be blessed.

A name is nothing but a ray that goes out from its bearer so that others can relate to him; so the worlds receive only G-d’s “Name.” Tanya, Shaar HaYichud VehaEmunah, chapter 7 (to which the text refers), explains that space and time are nullified before His essence like the sun’s light within the sun; one who truly takes this to heart will want nothing but G-d Himself.

7 וְכַמֵּיִשׁ מִי לִי בַשָּׁמַיִם⁶² שֶׁהֵם תַּעֲנוּגִים רוּחָנִיִּים וְעִמָּךְ לֹא חִפְצָתִי בָאָרֶץ שֶׁהֵם תַּעֲנוּגִים גַּשְׁמִיִּים, לִפִּי שֶׁהֵכֵל הוּא בְּחַיֵּי מָקוֹם וּזְמַן,

As it is written, “Whom have I in heaven,” which are spiritual delights, “and with You, I desire nothing on earth,” which are physical delights; because all of it is the dimension of place and time.

The verse “Whom have I in heaven ... on earth” now gains its full sense: heaven stands for spiritual delights and earth for physical ones, and both belong to the realm of space and time.

אפי' [אפילו] כל השגות שמשיגים בעוה"ז הם נופלים תחת מקום וזמן ואי לזאת כלה שארי ולבבי⁶³ להיות צור לבבי וכי' להי' [להיות] בטל אליו ית' לדבקה בו לבדו ית',

Even all the perceptions that are attained in this world fall under place and time. And therefore, “my flesh and my heart are consumed,” that there be “the Rock of my heart,” etc.: to be nullified to Him, may He be blessed, to cleave to Him alone, may He be blessed.

Even the spiritual insights one reaches in this world are bounded by space and time. So the soul longs, its “flesh and heart consumed,” for G-d alone, “the Rock of my heart”: to be nullified before Him and cleave to Him alone.

(ולכן היה הלך ונסוע הנגבה⁶⁴ כי החסד הוא תחלת הו"ק [הי' קצוות] וע"ז נאמר אתה כהן לעולם⁶⁵ והוא ג"כ בחי' יומם דאזיל עם כולהו יומין^{66, 67} ע"כ ביטול הו"ק [הי' קצוות] רוחניים וגשמיים במקורם הוא ע"י בחי' החסד בחי' כהן דמשמש תחותיו⁶⁸ בפי' יתרו דס"ז ע"ב,⁶⁹

(And this is why it was “going on and journeying toward the south”: for Chesed (kindness) is the beginning of the six extremities, and of it is said, “You are a kohen forever”; and it is also the level of “by day” (yomam), which “goes along with all the days.” Therefore the nullification of the six extremities, spiritual and physical, in their source is through the level of Chesed, the level of a kohen, “who serves beneath Him,” in Parshas Yisro, folio 67b;

This is why Avraham's ascent was “toward the south”: the south is Chesed, the first of the six emotive attributes, the quality of the kohen and of the “day” that includes all the days, and through it the six extremities are nullified into their source. The explanation that follows this maamar in Likkutei Torah (Beha'alotcha 31a) cites the same Zohar: Michael, “the great kohen” on the right, draws ahavas olam from Chesed to Avraham, while Aharon the High Priest kindles the Menorah with ahavah rabbah.

וכמו שהעלאת הקרבנות בהמות ששרשם מפני שור⁷⁰ הוא ג"כ דוקא ע"י אריה דאכיל קרבניו,^{71, 72} גמ הנגבה נקי' ימין ועיקר הכח בימין⁷³ וצ"ל לאכללא שמאלא בימינא, ועמ"ש בד"ה צאינה וראינה^{74, 75} בענין שאו ידיכם קדש⁷⁶ כו'): :

just as the raising up of the offerings, animals, whose root is from “the face of an ox,” is also specifically through “the lion that consumes the offerings.” Also, “the south” is called the right, and the main strength is in the right, and it is necessary “to include the left in the right.” And see what is written in the discourse beginning “Go forth and gaze” on the matter of “Lift up your hands [in] holiness,” etc.)

In the same way the offerings, animals rooted in “the face of an ox” on the left in Ezekiel's vision, are raised up through “the lion that consumes the offerings,” whose face is on the right; the south is the right side, where the main strength lies, and the left must be included within it. The discourse “Go forth and gaze” (Likkutei Torah, Shir HaShirim) explains “Lift up your hands [in] holiness” as the first two verses of the Shema, through which Israel draw blessing from the supernal kodesh.

SECTION 3 • ¶8-9

Aharon's love, from above to below

8 ג והנה כ"ז [כל זה] מעלת ומדרגת בחי' אברהם אבינו ע"ה [עליו השלום] שאהבה זו נקרא אהבת עולם⁷⁷ כי נלקחה מבחי' עולם מקום וזמן,

3. Now, all this is the virtue and rank of the level of Avraham our father, peace be upon him. This love is called “love of the world” (ahavas olam), because it is taken from the level of the world, place and time:

All of this describes Avraham's level. His love is called ahavas olam: the phrase usually means “everlasting love,” but here olam is read as “world,” for this love comes from contemplating the world, space and time.

איך שהם בטלים אליו ית' ונק' ממטה למעלה לפי שהוא עבודת האדם פולחנא דרחימותא ממדרגה למדרגה כנ"ל

how they are nullified to Him, may He be blessed. And it is called “from below to above,” because it is the service of man, “the service of love” (pulchana dirchimusa), from level to level, as mentioned above.

What one contemplates is how they are nullified before G-d. This love is called “from below to above” because it is a person's own effort, “the service of love,” climbing step by step as described earlier.

אבל בחי' אהרן⁷⁸ הוא בחי' אחרת שהוא שושבינא דמטרוניתא^{79,80,81} בבחי' מלמעלה למטה דהיינו שכל חפצו ותשוקתו להיות נגלה כבוד⁸² ה' לעיני בשר שיהיה גילוי אלהותו ית' למטה כמו למעלה

But the level of Aharon is a different level: he is “the groomsman of the Queen” (shushvina dematronisa), in the manner of from above to below. That is, all his desire and longing is that the glory of G-d be revealed to eyes of flesh, that there be a revelation of His G-dliness, may He be blessed, below as above.

Aharon's love is of another kind. As “the groomsman of the Queen,” the Zohar's name for him (the Queen being Malchus, the Shechinah), he works from above to below: all his longing is that G-d's glory be revealed to physical eyes, so that G-dliness is as manifest below as it is above. The Tzemach Tzedek (Or HaTorah, Tetzaveh) adds that this revelation below as above is the supernal union of the Holy One, blessed be He, and His Shechinah, a power that came to Aharon through the Giving of the Torah and that Avraham, who lived before it, did not yet have.

(וזהו כענין ההפרש בין רננה לשמחה^{83, 84} המבואר במ"א בד"ה רני ושמחי⁸⁵)⁸⁶ (ועי' בפ' קרח דקע"ז ב' ובפי שמיני דף ל"ח ע"ב ודף ל"ט ע"א ובלק"ת [ובלקוטי תורה (להארי"ל)] בפ' בהעלותך סד"ה מצות הדלקת נרות).

(And this is like the difference between rinah (joyous song) and simchah (joy), which is explained elsewhere, in the discourse beginning "Sing and rejoice.") (And see Parshas Korach, folio 177b, and Parshas Shemini, folio 38b and folio 39a, and the Likkutei Torah of the Arizal, Parshas Beha'alotcha, at the end of the discourse beginning "The mitzvah of kindling the lamps.")

The difference is like that between rinah, joyous song, and simchah, joy: in Torah Ohr, Miketz ("Sing and rejoice"), rinah is the song of the angels, a yearning that rises from below to above, since they have no Torah and mitzvos that draw down from above to below. The other references are to the Zohar on Parshas Korach, where Aharon is called the Queen's groomsman, and on Parshas Shemini, and to the Arizal's Likkutei Torah.

וזהו איזהו חסיד המתחסד עם קונו^{87, 88} עם קן דיליה כו' ולא כדי לדבקה בו ית' לרוות צמאנונו לבד⁸⁹ כו'

And this is [the meaning of] "Who is a chassid? One who acts kindly with his Maker (kono)," with "his nest" (kan dilei), etc., and not in order to cleave to Him, may He be blessed, to quench his own thirst alone, etc.,

This is the meaning of the teaching "Who is a chassid? One who acts kindly with his Maker (kono)," read as "with his nest (kan)," the Shechinah. The chassid serves in order to benefit G-d, as it were, and not only to quench his own thirst for closeness.

כמ"ש בסש"ב [בספר של בינונים] פ' עשירי ופ' מ"א וע"ש פ"י [פרק י' / פרשה י'] דלכך נקראים בני עלייה מפני שעבודתם הוא לצורך גבוה⁹⁰ כו', ועפ"ז [ועל פי זה] י"ל [יש לומר] פ"י לשון בהעלותך.^{91, 92}

as is explained in Sefer Shel Beinonim (Tanya), chapter ten and chapter 41. And see there, in chapter 10, that they are therefore called "people of ascent" (bnei aliyah), because their service is for the sake of the Most High, etc. And according to this, one can explain the meaning of the expression "Beha'alotcha" ("when you raise up").

Tanya explains that such people are called "people of ascent" (bnei aliyah) because their service is for the sake of the Most High. The Alter Rebbe suggests that this is the sense of the word Beha'alotcha, "when you raise up," which shares the root of aliyah, ascent.

9 ואהבה זו באה ע"י אותה ההתבוננות עצמה שבק"ש [שבקריאת שמע] באחד כאשר ישים מרירות בנפשו⁹³ על החשך המסתיר אלהותו שלא נראה לעיני בשר כ"א בחי' מקום וזמן והם רחוקים מאור פניו ית' דלית מחשבה תפיסא ב"י [ביה]^{94,95,96} כלל

And this love comes through that very same contemplation in the Shema, on "One," when one brings bitterness into his soul over the darkness that hides His G-dliness, so that nothing is seen by eyes of flesh but the dimension of place and time; and they are far from the light of His countenance, may He be blessed, for "no thought can grasp Him at all."

Aharon's love comes from the same contemplation of "One" in the Shema, but felt from another side: a person is pained that G-dliness is hidden and that physical eyes see only space and time. These are far from G-d Himself, whom "no thought can grasp at all."

ולא שייך בחי' מקום וזמן אלא בבחי' מלכותו ית' שאז⁹⁷ שייך לומר מְלֶךְ מְלֶךְ ימלוך כו'

And the dimension of place and time applies only to the level of His Malchus (sovereignty), may He be blessed, for then it is fitting to say "He is King, He was King, He will be King," etc.;

Space and time relate only to G-d's Malchus, His sovereignty. Only of a king can one say "He is King, He was King, He will be King," words that already speak in terms of time.

וכדכתיב מלכותך מלכות⁹⁸ כל עולמים וממשלתך בכל דור ודור שהעולמי' [שהעולמים] שהם בחי' מקום דור ודור שהם בחי' זמן נמשכו מבחי' מלכותו ית' וממשלתו ית'

and as it is written, "Your kingship is the kingship of all worlds, and Your dominion is in each and every generation": the worlds, which are the dimension of place, [and] "each and every generation," which is the dimension of time, are drawn from the level of His Malchus and His dominion, may He be blessed.

The psalm says the same: "all worlds" is space and "each and every generation" is time, and both flow from His Malchus and His dominion.

אבל ממהותו ועצמותו כבי' [כביה] רחוקים הם מאד בתכלית ואי לזאת יתמרמר נפשו⁹⁹ מאד כאשר ישים אל לבו^{100,101} ירידה זו וריחוק זה

But from His being and essence, as it were, they are exceedingly and utterly far. And therefore his soul will be very embittered when he takes to heart this descent and this distance:

But from G-d's very being and essence, space and time are infinitely distant. When a person takes to heart how far his soul has fallen, he is filled with bitterness.

אשר ירדה נפשו מאד מאד בשפל המדרגות רחוק מה' בתכלית ויצעק אל¹⁰² ה' בצר לו להאיר¹⁰³ לו אור ה' בתוך החשך ומסך המבדיל

that his soul has descended very, very low, into the lowest of levels, utterly far from G-d. And he will cry out to G-d in his distress, that the light of G-d shine for him within the darkness and the dividing screen.

His soul has come down to the lowest of levels, utterly far from G-d. So he cries out to G-d in his distress, that G-d's light shine through the darkness and through the screen that divides him from G-d.

(וכמ"ש¹⁰⁴ במ"א^{105, 106, 107, 108, 109} בד"ה להבין פ"י יג"מ [י"ג מדות]¹¹⁰ מי אל כמוך כו' בפ"י וענין תשובה קדמה לעולם)

(As is explained elsewhere, in the discourse beginning "To understand the meaning of the Thirteen Attributes, 'Who is a G-d like You,'" etc., on the meaning and matter of "teshuvah (return) preceded the world.")

This refers to the discourse on the Thirteen Attributes of Mercy ("Who is a G-d like You") in Likkutei Torah, Rosh Hashanah. There "teshuvah preceded the world" is explained: when a person takes to heart that the whole world is under time, and time is like a moment before G-d, his soul yearns to cleave to Him, and such teshuvah is above time and the world.

וכמ"ש מי לי בשמים¹¹¹ ועמך לא חפצתי בארץ כלה שארי ולבבי צור לבבי וחלקי אלהים לעולם¹¹² (עמ"ש מזה בד"ה ביום השמיני עצרת) דהיינו שיהיה התגלות אלהותו לעולם כנ"ל.

And as it is written, "Whom have I in heaven? And with You, I desire nothing on earth. My flesh and my heart are consumed; the Rock of my heart and my portion is G-d forever (le'olam)" (see what is written on this in the discourse beginning "On the eighth day, an assembly"): that is, that there be a revelation of His G-dliness to the world (le'olam), as mentioned above.

The verse from Psalms is now read to its end, "my portion is G-d le'olam," taking le'olam not as "forever" but as "to the world." The longing is that G-dliness be revealed in the world.

והנה ע"י אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] במרירות וצעקה זו גורם אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] עד שיערה רוח ממרום להיות נגלה כבוד¹¹³ ה' וראו כל בשר¹¹⁴ עין בעין וגו'¹¹⁵

Now, through the arousal from below (isarusa dilesata), in this bitterness and this outcry, he brings about an arousal from above (isarusa dileila), until "a spirit is poured out from on high," so that "the glory of Havayah is revealed, and all flesh shall see" "eye to eye," etc.

This bitterness and outcry is an arousal from below, and it awakens an arousal from above: a spirit from on high, so that G-d's glory is revealed and all flesh sees it "eye to eye." The phrases come from Isaiah's prophecies of the redemption.

(וכמ"ש במ"א בד"ה בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע¹¹⁶ ועי' באדרא דקל"ז א') כשם שמלמעלה למטה כולא קמיה כלא חשיב כך ממטה למעלה יראה לעיני כל בשר כמו למעלה,

(As is explained elsewhere, in the discourse beginning "When Israel put 'we will do' before 'we will hear'"; and see the Idra, folio 137a.) Just as from above to below "all before Him is accounted as nothing," so from below to above it will be seen by the eyes of all flesh as above.

From G-d's side, all is as nothing before Him; the hope is that from below, too, physical eyes will see this just as it is above. The parenthesis refers to a discourse on Israel's "we will do" before "we will hear," and to the Idra Rabba, the Zohar's account of Rabbi Shimon bar Yochai's great assembly.

וזהו בחי' אהרן אותיות נראה^{117, 118} (כמ"ש בזהר פ' 119 אמור^{120, 121} דק"ג תחלת ע"א ובמק"מ [ובמקדש מלך] ובהרמ"ז [ובהרב משה זכות] שם)

And this is the level of Aharon, [whose name has] the letters of nir'eh, "seen" (as is written in the Zohar, Parshas Emor, folio 103, at the beginning of side a, and in the Mikdash Melech and in the Ramaz there).

This is Aharon's level: the letters of his name, אהרן, are the letters of נראה, "seen." The Zohar (Emor 103a) reads his name into the verse "eye to eye You were seen," for the clouds of glory came in his merit; the Mikdash Melech (Rabbi Shalom Buzaglo's commentary on the Zohar) and the Ramaz (Rabbi Moshe Zacuto) comment there.

וכמ"ש אשר עין בעין נראה אתה¹²² ה' ועננך עומד עליהם פי' עין בעין יראו גילוי אלהותו דכולא קמיה¹²³ כלא חשיב

And as it is written, "that You, Havayah, are seen eye to eye, and Your cloud stands over them." The meaning is: eye to eye they will see the revelation of His G-dliness, that "all before Him is accounted as nothing."

Moshe, pleading for Israel after the spies, says that the nations have heard "that You, Havayah, are seen eye to eye, and Your cloud stands over them." The Alter Rebbe reads the first half as open sight: they will see with their own eyes that all is as nothing before Him.

והענן והחשך שמסתיר יראו שהוא עננך שממך הכל א"כ אין שום הסתר והעלם לפניו ית' ח"ו [חס ושלום] שלפניו כחשיכה כאורה¹²⁴ ואהבה זו שבבחי' ראה זו נקרא אהבה רבה שהיא למעלה מבחי'¹²⁵ אהבת עולם בחי' מקום וזמן כו'

And the cloud and the darkness that conceals, they will see that it is "Your cloud," for everything is from You. If so, there is no concealment or hiddenness at all before Him, may He be blessed, G-d forbid, for before Him "darkness is as light." And this love, which is in this level of seeing, is called "great love" (ahavah rabbah), which is above the level of "love of the world" (ahavas olam), the level of place and time, etc.

The second half is read too: even the cloud and the darkness that hide Him will be seen as "Your cloud," coming from G-d Himself, so that before Him nothing is hidden, for "darkness is as light." The love born of such seeing is called ahavah rabbah, "great love," higher than the ahavas olam that comes from contemplating space and time.

והיא קרבת ה' ממש במהותו ועצמותו כביכול ונקי' מלמעלה למטה וכו' והמשכיל יבין (ועמ"ש בפ' תצוה ע"פ ועשית בגדי קדש¹²⁶ לאהרן¹²⁷ כו').

And it is actual nearness to G-d, to His very being and essence, as it were, and it is called "from above to below," etc.; and the discerning will understand. (And see what is written in Parshas Tetzaveh on [the verse] "And you shall make holy garments for Aharon," etc.)

This great love is real closeness to G-d's very essence, and it moves from above to below. Torah Ohr, Tetzaveh, to which the text refers, explains that Aharon, the man of kindness and High Priest, draws ahavah rabbah down to the souls of Israel, and his holy garments are garments for this love.

וזאת יהיה חפצו ותשוקתו של אדם ואחר זה ימשוך להיות עזה כמות אהבה¹²⁸ ורשפיה רשפי אש^{129, 130} שלהבת יה רק לזאת שיהיה גילוי אלהותו ית' וכאשר החשך מכסה ומסתיר ומעלים קדושתו יתמרמר מאד (ועמ"ש¹³¹ סד"ה שימני כחותם¹³² מענין כי עזה כמות אהבה):

And this shall be a person's desire and longing. And after this he will draw down [a love] that is "fierce as death," whose "flashes are flashes of fire, the flame of G-d," only for this: that there be a revelation of His G-dliness, may He be blessed; and when the darkness covers, hides and conceals His holiness, he will be greatly embittered. (And see what is written at the end of the discourse beginning "Set me as a seal," on the matter of "for love is fierce as death.")

This should be a person's whole longing, and from it he draws down the love that is "fierce as death," blazing like fire, all for the sake of revealing G-dliness; whenever darkness covers G-d's holiness, he is deeply pained. The discourse "Set me as a seal" (Likkutei Torah, Shir HaShirim) explains that just as the soul finds it hard to leave the body, though the body darkens it, so Knesses Yisrael asks that her bond stay like a seal even in darkness, after the love of prayer has passed.

((הוספה: והטעם שע"י הדמעה והמרירות זוכה לאתעדל"ע [לאתערותא דלעילא] בבחי' עין בעין נראה כנ"ל היינו כמ"ש הרח"ו [הרבי חיים ויטאל] ע"פ מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] (פ"ה דברכות דל"ב ע"ב ופי"ד ¹³³ דב"מ [דבבא מציעא] דנ"ט ע"א) ואע"פ [ואף על פי] ששערי תפלה ננעלו שערי דמעה לא ננעלו שנאמר ¹³⁴ אל ¹³⁵ דמעת אל תחרש ^{136, 137} (תלים ס"י ל"ט י"ג).

[Addition: And the reason that through the tears and the bitterness one merits an arousal from above, in the manner of "seen eye to eye," as mentioned above, is as Rabbi Chaim Vital wrote on the saying of our Sages, of blessed memory (chapter 5 of Berachos, folio 32b, and chapter 4 of Bava Metzia, folio 59a): "Even though the gates of prayer have been locked, the gates of tears have not been locked, as it is said, 'Do not be silent at my tears'" (Psalms, chapter 39, [verse] 13).

A bracketed addition now explains why tears and bitterness bring the arousal from above that makes G-dliness "seen eye to eye." It starts from the Talmud's teaching (Berachos 32b, Bava Metzia 59a) that even when the gates of prayer are locked, the gates of tears are never locked, as the Psalmist says, "Do not be silent at my tears," and from what Rabbi Chaim Vital, the Arizal's chief disciple, wrote on it.

ופי' הרח"ו [הרבי חיים ויטאל] משום דבדמעה מעורר עינים העליונים שהם נוי"ה [נצח והוד] דחכמה כו'.

And Rabbi Chaim Vital explained: because with a tear one arouses the supernal eyes, which are Netzach and Hod of Chochmah, etc.

Rabbi Chaim Vital explains that tears arouse the "supernal eyes," which are Netzach and Hod within Chochmah.

וביאור הדברים היינו כמבואר לקמן פ' ראה סד"ה כי תשמע בקול ¹³⁸ ענין לעשות הישר בעיני ¹³⁹ ה'

And the explanation of these words is as is explained below, in Parshas Re'eh, at the end of the discourse beginning "When you hearken to the voice," on the matter of "to do what is right in the eyes of Havayah."

For the explanation the addition points to a later discourse, in Parshas Re'eh, on "When you hearken to the voice of Havayah your G-d ... to do what is right in the eyes of Havayah." There the aim of hearkening is that the Infinite Light be revealed upon the soul, which is "to do what is right in the eyes of Havayah."

היינו בחי' עיני הוי" אל צדיקים ¹⁴⁰ כשם שמלמעלה למטה כולא קמיה כלא חשיב כך מלמטה למעלה יראה לעיני בשר כמו למעלה.

That is, the level of "the eyes of Havayah are toward the righteous": just as from above to below "all before Him is accounted as nothing," so from below to above it will be seen by eyes of flesh as above.

Doing "what is right in the eyes of Havayah" draws down the level of "the eyes of Havayah are toward the righteous": what is true above, that all is as nothing before G-d, comes to be seen by physical eyes below as well.

והמשכה זו¹⁴¹ זהו ע"י הדמעות שמוריד מעיניו במרירות על ריחוקו מה' כו' וע' במא"א [במאורי אור] אות דלת (סי"ז) מענין דמעה ובי"נ שם ובאות מם (סצ"ב).

And this drawing down comes through the tears that he sheds from his eyes in bitterness over his distance from G-d, etc. And see in Me'orei Or, the letter dalet (section 17), on the matter of "tear," and in the Y.N. there, and in the letter mem (section 92).

This revelation is drawn down by the tears a person sheds in bitterness over his distance from G-d. The references are to Me'orei Or, an alphabetical work of Kabbalistic terms, under "tear" and under the letter mem, and to a further source there abbreviated Y.N.

שעי"ז מעורר כביכול בחי' עינים העליונים להיות עיני ה' אל צדיקים פקה עיניך וראה¹⁴² כו'

For through this he arouses, as it were, the level of the supernal eyes, that there be "the eyes of Havayah toward the righteous," "Open Your eyes and see," etc.

Through the tears one arouses, as it were, the supernal eyes, so that "the eyes of Havayah are toward the righteous" and G-d is asked to "open Your eyes and see."

ועי"ן עוד מענין היתה לי דמעת¹⁴³ לחם בספר עשרה מאמרות (מאמר חקור דין ח"א [חלק א'] ר"פ כ"ד)

And see further on the matter of "My tears have been my bread" in the book Asarah Maamaros (Maamar Chakor Din, Part I, at the beginning of chapter 24):

The reader is also referred to Asarah Maamaros, the Kabbalistic work of Rabbi Menachem Azariah of Fano, on the verse "My tears have been my bread."

פי' שהלחם הוא בשומו ללבו שבחי' איה שהוא ג"ר [ג' ראשונות] כח"ב [כתר חכמה בינה] הוא אלקיך כו' ע"ש ועמ"ש בפי' שמות ע"פ איה סופר¹⁴⁴ כו'

the explanation is that the bread is when he takes to heart that the level of "Where" (ayeh), which is the first three [Sefiros], Keser, Chochmah and Binah, is "your G-d," etc.; see there. And see what is written in Parshas Shemos on [the verse] "Where is the scribe," etc.,

There the "bread" is explained as taking to heart that "Where" (ayeh), the hidden level of Keser, Chochmah and Binah, is "your G-d": the mockers' question "Where is your G-d?" is read as a statement. The reader is also sent to the discourse on "Where is the scribe" in Parshas Shemos.

ובדי"ה כי¹⁴⁵ על כל כבוד¹⁴⁶ בענין איה מקום כבודו כו' ועיין עוד מזה ברבות ס"פ מצורע פייט ובאיכה ר"פ בכה

תבכה].^{547, 546, 545, 544, 543, 542, 541, 540, 539, 538, 537, 536, 535, 534, 533, 532, 531, 530, 529, 528, 527, 526, 525, 524, 523, 522, 521, 520, 519, 8}

and in the discourse beginning “For over all the glory,” on the matter of “Where is the place of His glory,” etc. And see further on this in the Midrash Rabbah, at the end of Parshas Metzora, section 19, and in Eichah [Rabbah], at the beginning of the section “She weeps bitterly.”]

Further references are the discourse on Isaiah’s “For over all the glory,” on “Where is the place of His glory,” and the Midrash Rabbah on Metzora and on Eichah. With this the bracketed addition ends.

SECTION 4 • 110

Bitterness in prayer and at midnight

10 ד ובזה יובן מה שתקנו בתפלת ש"ע [שמונה עשרה] סלח לנו כי חטאנו אחר ק"ש [קריאת שמע] שמקבל עליו עול מלכות שמים⁵⁴⁸ ומצות ואהבת

4. And with this one will understand why they instituted in the prayer of Shemoneh Esreh “Forgive us, for we have sinned” after the Shema, in which one accepts upon himself the yoke of the kingdom of Heaven and the commandment “And you shall love.”

Section 4 applies all this to the order of prayer: why “Forgive us, for we have sinned,” a blessing of the Shemoneh Esreh (the standing prayer of eighteen blessings), comes right after the Shema, in which one accepts G-d’s kingship and the command to love Him. In Likkutei Torah, Shabbos Shuvah, the Alter Rebbe cites this very passage: only after accepting the yoke of Heaven and dwelling on “One” does a person understand that there is sin and transgression.

כי הנה כתיב אוילים מדרך פשעם ומעונותיהם יתענו⁵⁴⁹ פיי על עונותיהם הם מתענים ועושים תשובה

For it is written, “Fools, because of the way of their transgression, and because of their iniquities, afflict themselves.” The meaning is: over their iniquities they afflict themselves and do teshuvah (return).

The psalm says that “fools” are afflicted “because of the way of their transgression” and because of their iniquities. The Alter Rebbe reads “afflict themselves” as fasting and teshuvah: over their iniquities, the ordinary sins, people do repent.

ופשעם שגדלה מעונותיהם. כי פשעים אלו המרדים⁵⁵⁰ (ועמ"ש בד"ה כנשר יעיר מענין כי פשענו וזהו והם פשעו בי.⁵⁵¹ פי' כי היינו ע"ד מ"ש בפי' אחרי דס"ו ע"ב בפי' בי נשבעתי⁵⁵² ובפי' נשא דק"ל ע"א ועכ"ז [ועם כל זה] הם אוילים מדרך פשעם) אעפ"כ [אף על פי כן] הם אוילים מהם כי לא ידעו דרך פשעם

And as for their transgression, which is greater than their iniquities, for “transgressions (pesha'im) are the rebellions” (and see what is written in the discourse beginning “As an eagle stirs up,” on the matter of “for we have transgressed,” and this is “and they have transgressed against Me.” The meaning of “against Me” (bi) is along the lines of what is written in Parshas Acharei, folio 66b, on the meaning of “By Myself (bi) I have sworn,” and in Parshas Nasso, folio 130a; and even so, “they are fools because of the way of their transgression”): nevertheless they are fools about them, for they do not know the way of their transgression.

But pesha, transgression, is graver, for the Talmud defines pesha'im as rebellions; and about these they remain “fools,” because they do not recognize the way that leads to them. The parenthesis refers to the discourse “As an eagle stirs up” (Likkutei Torah, Ha'azinu), where “for we have transgressed” is read as failing to guard the G-dly spark in the soul, so that “they have transgressed against Me (bi)” means against the G-dly spark within them, and to passages of the Zohar on the meaning of bi, “by Myself.”

ולא מפשעם ממש אלא מדרך פשעם

And [it says] not “from their transgression” itself, but “from the way of their transgression,”

The verse says precisely “the way of their transgression,” not the transgression itself: their folly lies in not seeing what leads to rebellion.

כי הדרך הגורם לפשע ומרד הוא פריקת עול מלכות שמים והיינו לפי שאינו נראה לעיני בשר כמו מלך בשר ודם,

for the way that causes transgression and rebellion is the casting off of the yoke of the kingdom of Heaven; and this is because He is not seen by eyes of flesh as a king of flesh and blood [is].

That way is the casting off of the yoke of Heaven's kingship, and its cause is that G-d is not seen by physical eyes the way a human king is.

ולפיכך בק"ש [בקריאת שמע] שמקבל עול מלכות שמים ומאריך באחד⁵⁵³ ועי"ז מגיע לואהבת להיות חפץ בגילוי אלהותו ית' ושלא יחשיך החשך ממנו. ואזי יתמרמר הוא מאד ויבין שיש חטא ופשע שע"י זה החשך מחשיך שהוא רחוק מאור פניו ית' בתכלית ואזי אומר בש"ע [בשמונה עשרה] סלח לנו וכו'

And therefore, in the Shema, when one accepts the yoke of the kingdom of Heaven and lingers over "One," and through this reaches "And you shall love," to desire the revelation of His G-dliness, may He be blessed, and that the darkness not darken [it] from him, then he becomes very embittered, and understands that there is sin and transgression through which the darkness darkens, so that he is utterly far from the light of His countenance, may He be blessed; and then he says in the Shemoneh Esreh, "Forgive us," etc.

In the Shema one accepts G-d's kingship, dwells at length on the word "One" (as the Talmud praises lengthening it), and so reaches "And you shall love": the desire that G-dliness be revealed and no longer hidden by darkness. Then he feels bitter, understanding that sin and rebellion bring on the darkness and leave him utterly far from G-d; so in the Shemoneh Esreh he asks, "Forgive us."

(ועמ"ש בד"ה מה טובו גבי והתשובה השלישית).

(And see what is written in the discourse beginning "How goodly," concerning "and the third answer.")

The parenthesis refers to the discourse "How goodly" (Likkutei Torah, Balak), whose "third answer" is a still higher teshuvah: even one who has fully turned from evil and done good may still feel himself a separate "something," even in his love, and he returns from that distance to his source.

אך לא די במרירות זו מהתבוננות שבשעת ק"ש [קריאת שמע] ותפלה לבד רק שצריך לקבוע עתים ולכן תקנו עת קבוע בתיקון חצות לקבוע מרירות זו בנפשו.

But this bitterness, from the contemplation at the time of the Shema and prayer alone, is not enough; rather, one must set fixed times. And therefore they instituted a fixed time, in Tikkun Chatzos, to fix this bitterness in one's soul.

Bitterness felt only during the Shema and prayer is not enough; it needs fixed times. That is why Tikkun Chatzos, the midnight lament over the exile, was established: to set a regular time for this bitterness, which, as the Kehot note reports, Sefer HaMaamarim 5562 describes as bitterness over the casting off of the yoke.

וזהו בזכרנו את ציון⁵⁵⁴ שהיא נקודת מלכות שמים כמ"ש במ"א וע"י המרירות זוכה לבחי' גילוי אלהותו ית' כנ"ל,

And this is "when we remembered Zion," which is the point of the kingdom of Heaven, as is explained elsewhere; and through the bitterness one merits the level of the revelation of His G-dliness, may He be blessed, as mentioned above.

Tikkun Chatzos mourns over Zion, "when we remembered Zion," and Zion is the point of Heaven's kingship. Through this bitterness one merits the revelation of G-dliness, as explained above.

ועמ"ש הטע' [הטעם] בזה בד"ה והנה מנור' [מנורת] זהב כי מרירות זו הוא ע"י בחי' בחכמה⁵⁵⁵ אתברירו⁵⁵⁶ הפך מבחי' אוילים מדרך פשעם כו' ובחכמה הוא גילוי אור א"ס הוי' בחכמה.

And see what is written on the reason for this in the discourse beginning "And behold, a menorah of gold": that this bitterness comes through the level of "through Chochmah (wisdom) they are refined" (bechochmah isbreru), the opposite of the level of "fools because of the way of their transgression," etc.; and in Chochmah is the revelation of the Infinite Light (Or Ein Sof): "Havayah, with Chochmah."

The reason is given in the discourse "And behold, a menorah of gold": this bitterness comes from Chochmah, which "refines," the opposite of the folly of "fools because of the way of their transgression," and in Chochmah the Infinite Light is revealed, as in "Havayah, with Chochmah, founded the earth." In Likkutei Torah, Vayikra, "through Chochmah they are refined" is explained by rennet, which separates cheese from whey without leaving its own taste in either.

(ועמ"ש לקמן עוד טעם בזה שע"י המרירות זוכה לגילוי אלקות. וע' עוד מזה בד"ה והנה מנורת זהב).

(And see what is written below, another reason for this, that through the bitterness one merits the revelation of G-dliness. And see further on this in the discourse beginning "And behold, a menorah of gold.")

The parenthesis notes that another reason for the power of bitterness will be given later in this maamar, and refers again to the discourse "And behold, a menorah of gold."

והנה הגורם לשכר מצוה היא המצוה בעצמה שהתורה והמצות הן הם המשכת גילוי אלהותו ית' למטה.

Now, what brings about the reward of a mitzvah is the mitzvah itself, for the Torah and the mitzvos are themselves the drawing down of the revelation of His G-dliness, may He be blessed, below.

A further step: the reward of a mitzvah is the mitzvah itself, because the Torah and the mitzvos are themselves the drawing down of G-dliness into this world. Tanya, chapter 37, says it in nearly these words: in doing a mitzvah a person draws the Infinite Light down into the physical world.

וזהו היתה לי דמעת לי לחם יומם ולילה באמור אלי כל היום איה אלהיך.⁵⁵⁷ פיי שע"י הדמעה והמרירות הנ"ל זוכה ללחם שהיא התורה שנאמר בה והגית בו יומם ולילה.⁵⁵⁸

And this is "My tears have been my bread day and night, while they say to me all day, 'Where is your G-d?'" That is: through the tears and the bitterness mentioned above, one merits "bread," which is the Torah, of which it is said, "and you shall meditate in it day and night."

Now the verse "My tears have been my bread" is explained: through tears and bitterness one merits "bread," which is the Torah, studied "day and night." The Midrash (Bereishis Rabbah 70:5) likewise reads "bread" as Torah, from "Come, eat of my bread."

לפי שהמרירות שאדם קובע בשעה זו בנפשו גורם להמשכת גילוי אלהותו על כל היום,

For the bitterness that a person fixes in his soul at this hour brings about the drawing down of the revelation of His G-dliness over the whole day.

Bitterness fixed at a set hour draws the revelation of G-dliness over the whole day.

משא"כ אם ישים אליו לבו⁵⁵⁹ רק בשעת תפלה לבד הנה אז הוא שעת הכושר למעלה שמתעורר למעלה מוחין דגדלות

Whereas if he sets his heart to Him only at the time of prayer alone, then that is the opportune time above, when the mature intellect (mochin degadlus) is aroused above;

If a person turns his heart to G-d only during prayer, he has the auspicious time above, when "the mature intellect" (mochin degadlus), the full state of the divine intellect, is awakened on high.

אבל אחר התפלה כל היום אינו אלא ע"י התורה, וזהו באמרם אלי כל היום איה אלהיך כלומר איה כל היום אלהיך

but after the prayer, through the whole day, it is only through the Torah. And this is "while they say to me all day, 'Where is your G-d?': that is to say, "Where, all day, is your G-d?"

For the rest of the day, after prayer, the revelation comes only through the Torah. So the psalm's "all day, Where is your G-d?" is read as asking where G-d is through the whole day; in its plain sense the psalmist's enemies taunt him all day long.

שלא די בשעת תפלה לבד אלא צריך להיות לחם יומם ולילה ע"י התורה שהיא גילוי אלקותו ית'

For the time of prayer alone is not enough; rather, there must be "bread day and night," through the Torah, which is the revelation of His G-dliness, may He be blessed.

The time of prayer alone is not enough; there must be "bread day and night," the study of Torah, which reveals G-dliness.

ואין גילוי זה אלא אחר המרירות בנפשו מריחוקה מה' כי בלא"ה [בלאו הכי] הרי נשאר למטה כו' וע"כ צריך להקדים דמעת' שעה קבוע

And this revelation comes only after the bitterness in his soul over its distance from G-d; for otherwise it remains below, etc. And therefore one must first have "my tears" at a fixed hour.

Yet this revelation through the Torah comes only after the soul's bitterness over its distance from G-d; without it, the soul stays below. So one must first set a fixed hour for "my tears," and then comes the "bread."

(ועמ"ש בד"ה ושבתה הארץ בענין כי נכמרו רחמיו⁵⁶⁰ כו' שימו לחם⁵⁶¹ כו' ויבך שמה כו' ע"ש, וזהו ממש ענין היתה לי דמעת' לחם,

(And see what is written in the discourse beginning "And the land shall rest," on the matter of "for his compassion was stirred," etc., "Set out bread," etc., "and he wept there," etc.; see there. And this is exactly the matter of "My tears have been my bread."

The parenthesis cites the discourse "And the land shall rest" (Likkutei Torah, Behar): Yosef's stirred compassion is compassion for the G-dly spark in one's soul that has come down so low, his weeping in the chamber is weeping in the chambers of the heart, and only then does he say "Set out bread," which is the Torah. Weeping before bread is exactly "My tears have been my bread."

גם כי י"ג מדות שהתורה נדרשת בהן נמשכים מ"ג מדה"ר [מדות הרחמים] וכמ"ש סד"ה אני לדודי גבי הרועה בשושנים⁵⁶² ששונים בהלכות ולעורר י"ג מדה"ר [מדות הרחמים] זהו ע"י בכיה ומרירות.

Also, [it is] because the thirteen measures (middos) by which the Torah is expounded are drawn from the Thirteen Attributes (middos) of Mercy, as is explained at the end of the discourse beginning "I am my Beloved's," concerning "who grazes among the roses" (shoshanim), [those] who study (shonim) the laws; and arousing the Thirteen Attributes of Mercy is through weeping and bitterness.

Another reason: the thirteen rules by which the Torah is expounded (listed by Rabbi Yishmael at the opening of the Sifra) derive from G-d's Thirteen Attributes of Mercy, and the discourse "I am my Beloved's" reads "who grazes among the roses (shoshanim)" as those who study (shonim) the laws. Since the Attributes of Mercy are aroused by weeping and bitterness, tears lead to Torah.

וענין להקדים המרירות בשעה קבוע י"ל [יש לומר] שיהיה ע"ד מים תחתונים בוכים⁵⁶³ עמ"ש סד"ה במדבר סיני וסד"ה ענין הנסכים):

And the matter of putting the bitterness first, at a fixed hour, can be explained as being along the lines of "the lower waters weep"; see what is written at the end of the discourse beginning "In the wilderness of Sinai," and at the end of the discourse beginning "The matter of the libations.")

Setting a fixed time for bitterness first may be likened to "the lower waters weep": at creation the waters separated below wept to be close to the King (Tikkunei Zohar, Tikkun 5; Rabbeinu Bachya on Leviticus 2:13). Two more discourses are cited.

SECTION 5 • 111

The crushed oil and the bitter olives

11 ה והנה עד"ז בענין היתה לי דמעתי לחם כוי ובענין איך שע"י המרירות דוקא נמשך בחי' אה"ר [אהבה רבה] דאהרן להיות עין בעין נראה כוי הנה כל זה הוא הקדמה לבאר ולהשכיל עד"ז ממש ענין הדלקת הנרות בשמן.

5. Now, along these lines, the matter of "My tears have been my bread," etc., and the matter of how it is specifically through bitterness that the level of Aharon's great love (ahavah rabbah) is drawn down, to be "seen eye to eye," etc.: all this is an introduction, to explain and make understood in exactly this way the matter of kindling the lamps with oil.

Section 5 turns back to the Menorah. Everything said so far, about tears that become bread and about how bitterness draws down Aharon's great love so that G-dliness is "seen eye to eye," was a preparation for explaining the lighting of the lamps with oil.

כי כמו שהשמן כותתין תחלה כתית למאור⁵⁶⁴ וגם עשוי מזיתים והזיתים הם מרים. כך הנה הדלקת והמשכת האהבה כרשפי אש שלהבת הבא' [הבאה] מבחי' ראיה הנ"ל להיות חפץ בגילוי אלהותו ית' הוא ע"י בחינת שמן כתית

For just as the oil is first crushed, "crushed for the light," and it is also made from olives, and the olives are bitter, so the kindling and drawing forth of the love like flashes of fire, a flame, which comes from the level of seeing mentioned above, to desire the revelation of His G-dliness, may He be blessed, is through the level of "crushed oil":

The Menorah's oil was first crushed, "crushed for the light," and it comes from olives, which are bitter; in the same way, the fiery love that longs for G-dliness to be revealed is kindled through "crushed oil." Torah Ohr, Tetzaveh, explains the olive's bitterness from the dove's words, "Let my food be bitter as an olive," and compares the body and animal soul to the olive, crushed until its oil, Chochmah, comes out.

דהיינו ע"י השפלות להיות שפל רוח⁵⁶⁵ וכמאמר ונפשי כעפר לכל תהיה⁵⁶⁶

that is, through lowliness, being humble of spirit, as it is said, "and let my soul be as dust to all."

Crushed oil is lowliness and humility of spirit, the humility of "let my soul be as dust to all," from the prayer Elokai Netzor said at the end of the Amidah.

והיינו ע"י התבוננות השפלות של הנפש איך ירדה ממקום כבודה ואיך המקום והזמן הם רחוקים מאור פניו ית' וגם שע"י יתמרמר על ההפך כנ"ל,

Namely, through contemplating the lowliness of the soul, how it has descended from its place of honor, and how place and time are far from the light of His countenance, may He be blessed; and also that through this he will be embittered over the opposite, as mentioned above.

One reaches it by contemplating how far the soul has come down from its place of honor and how far space and time are from G-d, and from this comes the bitterness described above.

והענין דהנה כתיב כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן שיורד ע"פ מדותיו.⁵⁶⁷

And the matter is this: it is written, "Like the good oil upon the head, running down upon the beard, the beard of Aharon, that runs down over the edge of his garments (middosav)."

The explanation rests on the verse in Psalms that compares the good oil running down Aharon's beard onto his garments. Its word for garments, middosav, can also mean "his measures" or "attributes," a sense the maamar will use later.

פ"י זקן אהרן הוא דיקנא דכהנא רבא (והן דרך פרט י"ג ת"ד [תיקוני דיקנא] בחי' י"ג מדה"ר [מדות הרחמים] י"ג מדות שהתורה נדרשת בהן כנ"ל)

The meaning: "the beard of Aharon" is "the beard of the High Priest" (dikna dechahana rabba) (and in particular they are the thirteen tikkunim of the beard (tikkunei dikna), the level of the Thirteen Attributes of Mercy, [and] the thirteen measures by which the Torah is expounded, as mentioned above),

Aharon's beard is "the beard of the High Priest" (in Aramaic, dikna dechahana rabba): its thirteen tikkunim (configurations) correspond to the Thirteen Attributes of Mercy and to the thirteen rules for expounding the Torah.

בחי' שערות שהן הן הלכות התורה שנקרא קווצותיו תלתלים⁵⁶⁸ שהן הן המשכת גילוי אלהותו מלמעלה למטה בריבוי התחלקות לאין קץ ויש על זה בחי' שמן הטוב שהוא בחי' חכמה עילאה שנמשך עליהם.

the level of hairs, which are the laws of the Torah, called “His locks are curled” (kevutzosav taltalim), which are the drawing down of the revelation of His G-dliness from above to below in a multiplicity of divisions without end. And upon this there is the level of “the good oil,” which is the level of supernal Chochmah (wisdom), drawn down over them.

The hairs of the beard stand for the laws of the Torah, “His locks are curled” (taltalim), which the Talmud reads as tilei tilim, “heaps upon heaps” of laws on every stroke of the letters; they carry G-dliness downward into countless details. Over them flows “the good oil,” supernal Chochmah.

(והענין י"ל [יש לומר] דהשערות הם דז"א קווצותיו תלתלים שחורות כעורב⁵⁶⁹ והשמן שעליהם זהו חכמה עילאה דאצילות. אך עוד י"ל [יש לומר] דהכוונה ג"כ על שערות דז"ג ת"ד [תיקוני דיקנא] דא"א וכמ"ש הזקן זקן אהרן נזכר ב"פ [ב' פעמים] זקן

(And the matter, it may be said, is that the hairs are those of Z'eir Anpin (the emotive attributes), “His locks are curled, black as a raven,” and the oil upon them is the supernal Chochmah of Atzilus (Emanation). But it may further be said that the intent is also to the hairs of the thirteen tikkunim of the beard of Arich Anpin; and as it is written, “the beard, the beard of Aharon”: “beard” is mentioned twice.

A long parenthesis offers two readings: the hairs may be those of Z'eir Anpin, the black locks of the Song of Songs, with the oil as the Chochmah of Atzilus; or the higher beard of Arich Anpin, the outer level of Keser, since the verse says “beard” twice. In Likkutei Torah, Shir HaShirim, the Alter Rebbe cites this passage and explains the double “beard”: the laws of the positive commandments, from Chesed, come from the supernal beard, white “as snow,” and the laws of the prohibitions from the black locks.

והענין דהשערה יש בה חלל מבפנים שבו נמשך ומתלבש איזה חיות מהמוחין. והנה השערות עצמן הם ממותרי מוחין ולכן יכולים לחתוך את השערות ואין זה נוגע להמוח כלל.

And the matter is that a hair has a hollow inside, in which some life-force (chayus) from the brain (mochin) is drawn and enclothed. Now, the hairs themselves are from the surplus of the brain, and therefore one can cut the hairs and it does not affect the brain at all.

A hair is hollow inside, and some life from the brain passes through it; yet the hair itself is only the brain's surplus, which is why cutting it does not hurt the brain.

והנמשל יובן ברוחניות דבחי שערות נקרא לבושים כענין המשל שבו ועיי משיגים הנמשל אשר המשל זהו בחי השערה עצמה ובחי הנמשל המלוכש בו זהו ענין החיות המלוכש בתוך חלל השערה וכמ"ש כ"ז [כל זה] במ"א בפי האל אב הרחמן המהולל בפה עמו.

And the application will be understood in spiritual terms: the level of hairs is called "garments," like a parable, in which and through which one grasps what it illustrates. The parable is the level of the hair itself, and what it illustrates, encloded in it, is the life-force encloded within the hollow of the hair; as all this is explained elsewhere, on the meaning of "the G-d, the merciful Father, praised by the mouth of His people."

Spiritually, hairs are "garments," like a parable: the hair is the parable, and the life within its hollow is the meaning hidden in it. This is explained elsewhere, on a phrase from the prayer Baruch She'amar.

ועד"ז יובן בענין התורה שהיא בחי שערות כי התורה נק' משל הקדמוני^{570, 571} פי שהיא בחי משל ולבוש לבחי קדמונו של עולם שכמו שעיי המשל יושג הנמשל כך עיי התורה יהיה השגה באור א"ס ב"ה שהוא קדמונו של עולם וכמ"ש במ"א.

And in the same way one will understand the matter of the Torah, which is the level of hairs. For the Torah is called "the parable of the Ancient One" (meshal hakadmoni), that is, it is a parable and a garment for the level of the Ancient One of the world: just as through a parable what it illustrates is grasped, so through the Torah there will be a grasp of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, who is the Ancient One of the world, as is explained elsewhere.

The Torah is such a "hair": it is called "the parable of the Ancient One," a parable through which one comes to grasp G-d, the Ancient One of the world, as a parable conveys its meaning. Torah Ohr (Supplements, Tetzaveh) likewise roots the letters of the Torah in the hairs of Arich Anpin: as the brain's life shines out through the hollow of a hair, so the light is encloded in the Torah's letters.

וזהו שהלכות התורה הן בחי השערות עצמן ר"ל [רוצה לומר] שהם הנק' משל הקדמוני ויש עליהם בחי כשמן הטוב שהוא בחי חכמה דאור א"ס ב"ה ממש מבחי קדמונו של עולם היינו חכמה דא"ק [דאדם קדמון] או חכמה דעתיק יומין הנמשך ומלוכש בהם

And this is [what is meant] that the laws of the Torah are the level of the hairs themselves, that is to say, they are what is called "the parable of the Ancient One"; and upon them there is the level of "like the good oil," which is the level of the Chochmah of the Infinite Light, blessed be He, itself, from the level of the Ancient One of the world, that is, the Chochmah of Adam Kadmon or the Chochmah of Atik Yomin, which is drawn down and encloded in them.

So the laws of the Torah are the hairs, the parable itself, and over them is "the good oil": the very wisdom of the Infinite Light, of Adam Kadmon ("Primordial Man," the first emanation, before all the worlds) or of Atik Yomin, encloded within them.

וזהו ענין השערות עצמן ובחי כשמן הטוב היורד ונמשך עליהם והנה השערות עצמן הנק' י"ג ת"ד [תיקוני דיקנא] דא"א הם בחי חיצוניות לגבי פנימיותן שהוא בחי כשמן הטוב שהפנימיות נמשך מבחי פנימית הכתר שהוא עתיק יומין.

And this is the matter of the hairs themselves, and of the level of "like the good oil," which runs down and is drawn over them. Now, the hairs themselves, called the thirteen tikkunim of the beard of Arich Anpin, are the level of the outer dimension (chitzoniyus) in relation to their inner dimension (pnimiyus), which is the level of "like the good oil"; for the inner dimension is drawn from the level of the inner dimension of Keser (the Crown), which is Atik Yomin.

The hairs, the thirteen tikkunim of Arich Anpin's beard, are the outer dimension, and the oil is their inner dimension, drawn from the inner dimension of Keser, called Atik Yomin ("the Ancient of Days").

אך אי אפשר להמשיך הפנימי ת כ"א ע"י החיצוניות וזהו ג"כ ענין הנ"ל שהשמן נמשך מן הזיתים והזיתים הם מרים. כי הזיתים הוא בחי צומח והוא ענין השערות עצמן ד"יג ת"ד [תיקוני דיקנא] שהם בחי צומח.

But it is impossible to draw down the inner dimension except through the outer dimension. And this is also the matter mentioned above, that the oil is drawn from the olives, and the olives are bitter: for the olives are the level of the vegetative (tzome'ach), and this is the matter of the hairs themselves of the thirteen tikkunim of the beard, which are the level of the vegetative.

The inner can be drawn down only through the outer. That is why the oil comes from olives: olives belong to plant life, just as hair grows like a plant.

ולכן הזיתים הם ג"כ מרים כי כן השערות עצמן נק' דינים לגבי הפנימיות המלוכש בהן וכמו שערות הדיקנא שהם תקיפין וקשים, וכן בהלכות התורה יש בחי דינים וגבורות וכמ"ש קווצותיו תלתלים שחורות כעורב כמ"ש במ"א,

And therefore the olives are also bitter: for so too the hairs themselves are called severities (dinim) in relation to the inner dimension encloded in them, like the hairs of the beard, which are strong and hard. And so too in the laws of the Torah there is the level of severities and Gevuros (restraints), as it is written, "His locks are curled, black as a raven," as is explained elsewhere.

And the olives are bitter because the hairs are "severities" compared with the inner light within them, as beard hairs are coarse and hard. The laws of the Torah likewise contain severities, like the black locks of the Song of Songs.

ואף דבא"א השערות הם כתלג חיוור⁵⁷² עכ"ז [עם כל זה] קשישין אינון כו'.

And even though in Arich Anpin the hairs are "white as snow," nevertheless "they are hard," etc.

Even the hairs of Arich Anpin, "white as snow" as in Daniel's vision of the Ancient of Days, are nevertheless "hard."

וכדי להמשיך בחי' זו זהו דוקא ע"י שהאדם טועם מרירות בנפשו מן החשך המסתיר ושורש דשרש ההעלמים נמשך מן הלבושים המסתירים שהן בחי' שערות כנ"ל ואזי עי"ז אח"כ זוכה לגילוי בחינת הפנימית בחי' כשמן הטוב חכמה עילאה והחכמה תחיה⁵⁷³ שלמעלה מבחי' צומח. וכמ"ש במ"א ומכ"ז [ומכל זה] יובן ענין מ"ש ע"פ כי תשמע בקול. בבחי' הפנימית המלוכש בתוך הקול התורה כו':)

And drawing down this level comes specifically through a person's tasting bitterness in his soul over the darkness that conceals; and the root of the root of the concealments is drawn from the concealing garments, which are the level of hairs, as mentioned above. And then, through this, he afterwards merits the revelation of the level of the inner dimension, the level of "like the good oil," supernal Chochmah, and "wisdom gives life," which is above the level of the vegetative; as is explained elsewhere. And from all this one will understand the matter of what is written on [the verse] "When you hearken to the voice": in the level of the inner dimension that is en clothed within the voice of the Torah, etc.)

To draw down the inner oil one must taste bitterness over G-d's concealment, whose deepest root lies in these concealing garments, the hairs. Then one merits the inner level, the good oil of supernal Chochmah, for "wisdom gives life" (techayeh), and life (chai) is above the vegetative level (tzome'ach) of the hairs and the olives. This also explains the discourse on "When you hearken to the voice," on the inner level within the voice of the Torah.

SECTION 6 • ¶12-14

The oil of holy anointing

12 קיצור. (ענין שמן כתית ומרירות הזיתים. כשמן הטוב יורד): ו והנה בחיי שמן זה נקי שמן משחת קדש^{574, 575} משיחותא דקדש עילאה דאית קדש בלא וי"ו ואית קדוש בוי"ו ועמ"ש מזה בד"ה צאינה וראינה גבי שאו ידיכם קודש.⁵⁷⁶

Summary. (The matter of crushed oil and the bitterness of the olives. "Like the good oil running down.") 6. Now, this level of oil is called "oil of holy anointing" (shemen mishchas kodesh), the anointing of the supernal kodesh (holy); for there is kodesh without a vav, and there is kadosh with a vav. And see what is written on this in the discourse beginning "Go forth and gaze," concerning "Lift up your hands [in] holiness (kodesh)."

A short summary closes the previous section, and section 6 begins: this oil is "oil of holy anointing," anointing from the supernal kodesh. There is kodesh, written without a vav, and kadosh, written with a vav; as the cited discourse explains, the vav signifies a drawing down.

והנה בסדר ההשתלשלות א"א כלל שיומשך מבחי"י זו דקדש ממש ע"י השתלשלות שאפ"י [שאפ"י] כל המשכות בעולמות עליונים הוא מבחי"י קדוש בוי"ו וגם קדוש הוא מובדל כו'.

Now, in the order of the chain of descending worlds (hishtalshelus), it is entirely impossible for [anything] to be drawn from this level of the very kodesh by way of hishtalshelus; for even all the flows in the higher worlds are from the level of kadosh with a vav, and kadosh too is "separate," etc.

Nothing from the true kodesh can flow down through the ordinary chain of worlds. Everything that reaches even the highest worlds comes from kadosh with a vav, which itself remains "separate."

אך אמנם ע"י התורה היא בחי"י שמן משחת קדש משיחותא דקדש עילאה ממש כי התורה היא ממש המשכת חכים ולא בחכמה ידיעא⁵⁷⁷ שהוא בחי"י קדש ממש.

But through the Torah there is the level of "oil of holy anointing," the anointing of the supernal kodesh itself; for the Torah is truly the drawing down of "He is wise, but not with a knowable wisdom," which is the level of kodesh itself.

Only the Torah carries the anointing of the supernal kodesh itself, because the Torah draws down G-d's own wisdom, "wise, but not with a knowable wisdom," and that is kodesh.

13 והוא היורד ונמשך על בחי' השערות דוקא שהן הן הלכות התורה ולכן מברכין אשר קדשנו במצותיו קדשנו ממש למדרגת קדש העליון ואנשי קדש תהיון לי.⁵⁷⁸

And it is this that runs down and is drawn specifically over the level of the hairs, which are the laws of the Torah. And therefore we bless "Who has sanctified us (kideshanu) with His commandments": He has made us truly holy, to the rank of the supernal kodesh, and "you shall be holy men (anshei kodesh) to Me."

This highest anointing flows specifically onto the "hairs," the laws of the Torah. That is why the blessing over a mitzvah says "Who has sanctified us with His commandments": through the mitzvos we are made holy with the supernal kodesh, "holy men" to G-d.

ולכן עתידים צדיקים שיאמרו לפנייהם קדוש⁵⁷⁹ שהקדוש הוא מה שממשיכים מבחי' קודש כו'. כך ימשיכו המלאכים בחי' קדוש בוי"ו מהנשמות שנק' אנשי קדש ממש.

And therefore, in the future, "kadosh" will be said before the righteous, for kadosh is what is drawn from the level of kodesh, etc. Thus the angels will draw the level of kadosh with a vav from the souls, which are called truly "holy men" (anshei kodesh).

So the Talmud says that in the future "kadosh" will be said before the righteous: kadosh is what flows from kodesh. The angels will then draw their holiness, kadosh with a vav, from the souls, who are the "holy men."

14 והנה ההמשכה זו דבחי' קדש ממש נמשך דוקא ע"י הלכות התורה המלוכות בגשמיות ממש משא"כ בעולמות עליונים

Now, this drawing down of the level of the very kodesh comes specifically through the laws of the Torah, which are enclothed in actual physicality, which is not so in the higher worlds.

The drawing down of the very kodesh comes specifically through the laws of the Torah as they are clothed in physical things, which is not so in the higher worlds. An analogy follows to show how the lowest level can hold the highest.

וכמ"ש במ"א משל לזה ממה שהשכל המאיר ע"י הדבור שהוא רוחני אין זה רק הארת השכל אכן בהטפה הגשמיות מלובש עצמיות החכמה ממש, ועמ"ש מזה באג"ה [באגרת הקודש] סד"ה להבין מ"ש בפע"ח [בפרי עץ חיים] גבי ועוד זאת שהרי הדבור⁵⁸⁰ כו' ע"ש.

And as is explained elsewhere, an analogy for this: the intellect that shines through speech, which is spiritual, is only a radiance of the intellect; but in the physical drop the very essence of Chochmah (wisdom) is enlothed. And see what is written on this in Iggeres HaKodesh, at the end of the discourse beginning "To understand what is written in Pri Etz Chaim," concerning "And furthermore, for speech," etc.; see there.

Speech, though spiritual, carries only a ray of a person's intellect, while the physical drop that brings new life carries the very essence of his wisdom. The text calls the discourse where this is explained part of Iggeres HaKodesh; the Kehot note gives its page as Tanya 157a, which is in Kuntres Acharon.

ועד"ז יובן איך שע"י הלכות התורה שבגשמיות נמשך משיחותא דקדש העליון ממש מה שלמעלה מסדר ההשתלשלות כנ"ל.

And in the same way one will understand how, through the laws of the Torah in physicality, the anointing of the supernal kodesh itself is drawn down, that which is above the order of the chain of descending worlds (hishtalshelus), as mentioned above.

In the same way, the laws of the Torah, clothed in the physical, draw down the anointing of the supernal kodesh, which is above the whole chain of worlds.

SECTION 7 • ¶15-16

Toward the face of the Menorah

15 והנה סיפיה דקרא שיורד ע"פ מדותיו⁵⁸¹ ר"ל [רוצה לומר] שיתגלו מדותיו של הקב"ה ואהבתו כו' מלמעלה למטה

Now, the end of the verse, "that runs down over the edge of his garments (middosav)," means that the attributes (middos) of the Holy One, blessed be He, and His love, etc., will be revealed from above to below,

The end of the verse, "that runs down over the edge of his garments (middosav)," is now read with middos as G-d's attributes: His attributes and His love are revealed from above to below.

ולא כמדת בשר ודם ממטה למעלה בצמאון כו' כנ"ל רק שיהיה גילוי אלקות למטה כמו למעלה ממש ע"י התורה ומצות שהן הן המשכת מדותיו של הקב"ה י"ג מדות הרחמים כו',

and not in the manner of flesh and blood, from below to above, in thirst, etc., as mentioned above; but rather that there be a revelation of G-dliness below truly as above, through the Torah and mitzvos, which are themselves the drawing down of the attributes of the Holy One, blessed be He, the Thirteen Attributes of Mercy, etc.;

This is unlike human love, which thirsts upward from below; the aim is that G-dliness be revealed below just as it is above, through the Torah and mitzvos, which draw down G-d's attributes, the Thirteen Attributes of Mercy.

וכמ"ש ושמן ימינו יקרא⁵⁸² (במשלי ס"י כ"ז י"ו) פ"י שע"י בחי' שמן נמשך ונקרא בחי' ימין זו הוא בחי' אהבה רבה וימינו זו הוא אהבתו של הקב"ה ורצונו

and as it is written, "and the oil of his right hand calls out" (in Proverbs, chapter 27, [verse] 16). The meaning is: through the level of oil, the level of the right is drawn down and called forth. This is the level of great love (ahavah rabbah), and "his right hand" is the love of the Holy One, blessed be He, and His will.

A verse in Proverbs says "the oil of his right hand calls out": the oil draws forth the "right," which is ahavah rabbah, and "his right hand" is G-d's own love and will.

(והיינו כי אבא שהוא חכמה עילאה בחי' שמן מלביש חסד דא"א שהוא ימינו⁵⁸³ של הקב"ה דהיינו בחי' סוכ"ע כמ"ש במ"א ע"פ וימיני טפחה שמים⁵⁸⁴)

(That is: Abba, which is supernal Chochmah, the level of oil, enclothes the Chesed (kindness) of Arich Anpin, which is the right hand of the Holy One, blessed be He, that is, the level of sovev kol almin (the light that encompasses all worlds), as is explained elsewhere on [the verse] "and My right hand spanned the heavens";

In Kabbalistic terms, Abba, supernal Chochmah, which is the "oil," clothes the Chesed of Arich Anpin, G-d's "right hand," the light that encompasses all worlds, as in "My right hand spanned the heavens."

ולכן שמן ימינו יקרא, והגם כי לפי מה שנת' [שנתבאר] השמן הוא חכמה דא"ס שלמעלה מחסד דא"א מ"מ גם חכמה עילאה דאצ"י נקי שמן לפי ששרש מוחין דאבא נמשכים מלמעלה מעלה כו', ועמ"ש מזה בד"ה מצה זו.

and therefore “the oil of his right hand calls out.” And although, according to what was explained, the oil is the Chochmah of Ein Sof, which is above the Chesed of Arich Anpin, nevertheless the supernal Chochmah of Atzilus (Emanation) is also called oil, because the root of the mochin (intellect) of Abba is drawn from very high above, etc. And see what is written on this in the discourse beginning “This matzah.”

Hence “the oil of his right hand.” Although the oil was earlier identified with a wisdom higher than this Chesed, the Chochmah of Atzilus is also called oil, since its root reaches very high.

והנה חסד דז"א נקי חסד עולם⁵⁸⁵ וממנו שרש בחי' אהבת עולם אבל חסד דא"א נקי רב חסד^{586, 587} כי חפץ חסד הוא⁵⁸⁸ ומשם נמשך בחי' אהבה רבה כו'

Now, the Chesed of Z'eir Anpin (the emotive attributes) is called “the kindness of the world” (chesed olam), and from it is the root of the level of “love of the world” (ahavas olam); but the Chesed of Arich Anpin is called “abundant in kindness” (rav chesed), “for He desires kindness,” and from there is drawn the level of great love (ahavah rabbah), etc.;

Two kinds of kindness match the two loves. The Chesed of Z'eir Anpin, chesed olam, is the root of Avraham's ahavas olam; the Chesed of Arich Anpin, rav chesed, “for He desires kindness,” is the source of ahavah rabbah.

ונקי חסד דקשוח⁵⁸⁹ פ"י חסד של אמת⁵⁹⁰ היינו להיות אמת הוי' לעולם והיינו שיהי' [שיהיה] הגילוי למטה כמו למעלה ממש. וזהו ענין היד הגדולה אשר עשה⁵⁹¹ ה' במצרים עמ"ש מזה בד"ה פ' נסכים).

and it is called chesed dikshot, that is, “kindness of truth” (chesed shel emes), namely that “the truth of Havayah is le'olam (to the world)”; that is, that the revelation be below truly as above. And this is the matter of “the great hand that Havayah performed in Egypt”; see what is written on this in the discourse beginning “The section of the libations.”)

This higher Chesed is called “the kindness of truth,” meaning “the truth of Havayah le'olam”: a revelation that reaches the world below just as it is above. This is the “great hand” G-d showed in Egypt: in Likkutei Torah, Sh'lach (the discourse on the libations), “great” is the Infinite Light extending without end, and “in Mitzrayim” means that it acts even within limits (meitzarim), enfolded in the Torah's laws about physical things.

דהיינו ע"י התורה והמצות שהן רצון ו חכמתו ית'.

That is, through the Torah and the mitzvos, which are His will and His wisdom, may He be blessed.

This revelation comes through the Torah and mitzvos, which are G-d's will and wisdom.

אך גם בבחי' זו לא יחפוז מדותיו של הקב"ה לבד בבחי' חיצוניותיו כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה]
האומר אין לי אלא תורה אפי' [אפילו] תורה אין לו⁵⁹² אלא ישים אליו לבו ורוחו ונשמתו אליו יאסוף⁵⁹³
מקרב איש ולב עמוק⁵⁹⁴ לבקש את פניו פנימיות רצונו ית' מקור וחיות המדות.

But even at this level, one should not desire the attributes of the Holy One, blessed be He, alone, in their outer dimension (chitzoniyus), as our Sages, of blessed memory, said: "Whoever says, 'I have nothing but Torah,' does not have even Torah." Rather, "he shall set his heart to Him," and "his spirit and his soul he shall gather to Him," from "within a man, and a deep heart," to seek His face: the inner dimension of His will, may He be blessed, the source and life-force of the attributes.

Yet one should not want G-d's attributes alone, their outer side, as the Talmud warns that one who says he has nothing but Torah does not have even Torah. Rather, one must turn heart, spirit and soul toward G-d Himself, from the depths of the heart, seeking His "face": the inner core of His will, the source and life of all the attributes.

(וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] אליו ולא למדותיו הוא אור א"ס ב"ה המלוכש בהמדות ולא המדות עצמן. ואף גם ביי"ג מדה"ר [מדות הרהמים] כבר נת' [נתבאר] שיש בהן חיצוניות ופנימיות כנ"ל).

(And as our Sages, of blessed memory, said, "to Him, and not to His attributes": that is, the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, which is en clothed in the attributes, and not the attributes themselves. And even in the Thirteen Attributes of Mercy, it was already explained that they have an outer dimension and an inner dimension (pnimiyus), as mentioned above.)

As the saying goes, "to Him, and not to His attributes": the goal is the Infinite Light clothed in the attributes, not the attributes themselves, and even the Thirteen Attributes of Mercy have an outer and an inner side. In the Additions to Likkutei Torah, Vayikra, the Alter Rebbe brings it as the Sages' teaching on "whenever we call to Him" (Deuteronomy 4:7), "as quoted in the Pardes," Rabbi Moshe Cordovero's Kabbalistic work.

וזהו אל מול פני המנורה⁵⁹⁵ דהיינו פנימית רצון העליון שהוא בחי' מול פני המנורה היינו כי פני המנורה הוא הרצון דכנס"י [דכנסת ישראל] כנזכר לעיל אות א',

And this is "toward the face of the Menorah," that is, the inner dimension of the supernal will, which is the level of what is opposite the face of the Menorah. That is: "the face of the Menorah" is the will of Knesses Yisrael (the Congregation of Israel), as mentioned above in section 1;

This is the meaning of "toward the face of the Menorah." The face of the Menorah is the will of Knesses Yisrael, as said earlier (in the parenthesis on the two levels of will), and what stands "opposite" it is the inner dimension of the supernal will.

אך מול פני המנורה היינו בחי' הפנים עליונים המאירים בבחי' זו באור פני⁵⁹⁶ מלך חיים⁵⁹⁷ כמ"ש במדרש רבה כאן,

but "opposite the face of the Menorah" is the level of the supernal face, which shines upon this level, "in the light of the King's face is life," as is written in the Midrash Rabbah here.

"Opposite the face of the Menorah" is the supernal face that shines upon the souls' will, "in the light of the King's face is life," as the Midrash says on this verse.

והיינו ע"ד כמים הפנים לפנים⁵⁹⁸ והוא ענין יאר ה' פניו אליך⁵⁹⁹ ישא ה' פניו אליך התגלות פנימית רצון העליון הנמשך ומאיר מול פני המנורה

And this is along the lines of "As in water, face [answers] to face," and it is the matter of "May Havayah make His face shine upon you," "May Havayah lift up His face toward you": the revelation of the inner dimension of the supernal will, which is drawn down and shines opposite the face of the Menorah.

As a face is reflected in water, the supernal face answers the face below. This is the priestly blessing, "May Havayah make His face shine upon you ... lift up His face toward you": the inner supernal will shining toward the Menorah.

וכמ"ש במ"א בד"ה כי תצא בענין לך אמר לבי בקשו פני את פניך הוי"ה אבקש.⁶⁰⁰

And as is explained elsewhere, in the discourse beginning "When you go out," on the matter of "Of You my heart said, 'Seek My face'; Your face, Havayah, I will seek."

The same is explained in the discourse "When you go out" (Likkutei Torah, Ki Seitzei), on David's words "Of You my heart said, 'Seek My face'; Your face, Havayah, I will seek": "My face" is the hidden inner point of the heart, which must be sought out, and "Your face" is the inner dimension of Havayah, from which the Thirteen Attributes of Mercy are drawn.

ואהרן כה"ג [כהן גדול] היה מעלה הנרות נש"י [נשמות ישראל] שיהיה לבם מכוון לא"ס ב"ה ממש

And Aharon the High Priest would raise up the lamps, the souls of Israel, so that their heart be directed to the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, Himself,

Aharon the High Priest raised up the lamps, the souls of Israel, so that their hearts would be directed to the Infinite One Himself.

שהוא בחיי מול פני המנורה (וע' בחולין די"ט סע"ב [סוף עמוד ב] בענין מול ערפו כו') יאירו בחיי שבעת הנרות שהן ז' מדרגות שבנשמות עובדי ה' כנ"ל: ^{601, 602}

which is the level of what is opposite the face of the Menorah (and see Chullin, folio 19b, at the end of the side, on the matter of "opposite its nape," etc.): "shall give light," the level of "the seven lamps," which are the seven levels in the souls of those who serve G-d, as mentioned above.

That is the level "opposite the face of the Menorah"; the Talmud's discussion of "opposite its nape" (Chullin 19b) shows that mul means "facing." Then "the seven lamps shall give light": all seven paths of service in the souls shine.

16 קיצור. (השמן נקי משחת קדש שלמעלה מבחיי קדוש בוי"ו ולכן אינו נמשך רק על הזקן שהן הלכות התורה. יורד ע"פ מדותיו. ומכל מקום צ"ל אם ישם אליו לבו מול פני המנורה):

Summary. (The oil is called "holy anointing," which is above the level of kadosh with a vav; and therefore it is drawn down only upon the beard, which is the laws of the Torah. "That runs down over the edge of his garments (middosav)." And nevertheless there must be "if he sets his heart to Him," "opposite the face of the Menorah.")

A closing summary: the oil is the holy anointing above kadosh with a vav, drawn down only onto the "beard," the laws of the Torah; it runs down over G-d's attributes; and still a person must set his heart on G-d Himself, "opposite the face of the Menorah."

IN ONE'S AVODAH

The contemplation of G-d's oneness in the Shema should not stop at loving Him from below: a person should also feel the pain of G-d's hiddenness and of his own distance, and let it become a longing that G-dliness be revealed below as above. This bitterness needs a fixed time, as in Tikkun Chatzos, and it leads into Torah study through the whole day; and in the Torah and mitzvos one should seek G-d Himself, not only His attributes.

QUESTIONS FOR DISCUSSION

1. How does the same contemplation of "One" in the Shema produce two different loves, Avraham's and Aharon's?
2. Why does the maamar read "And you shall love" as a command about the will rather than about the natural love of the heart?
3. Why must bitterness have a fixed time, and how do tears lead to the "bread" of Torah?
4. What do the crushed oil and the bitter olives each teach about how the inner light is drawn down?
5. Why can the supernal kodesh reach below only through the physical laws of the Torah, and what does it mean to seek "Him, and not His attributes"?

SOURCES AND REFERENCES

Notes

PARAGRAPH 1

1 בהעלותך

Two other transcripts of this maamar are printed there, one written down by the Mittlerer Rebbe and one by Rabbi Moshe, the Alter Rebbe's son.

KEHOT'S NOTE

הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי נדפס בסה"מ תקס"ב ח"א ע' רטו. הנחת הר"מ בן אדו"ר נדפס שם ח"ב ע' תנה. המאמר בשינויים וכתוסי הגהות נדפס באוה"ת בהעלותך ע' שכו. שלב. שלו. שמח. שנ. שנב. אוה"ת שם הוספות ע' איתעח. שם כרך ה' ע' איתקפב. ביאור נדפס שם כרך ה' ע' איתקפב. הנחה אחרת עם הגהות אחרות באוה"ת במדבר כרך ו ע' איתשנב. קיצורים שם ע' איתשסו. המאמר באריכות מכ"ק אדמו"ר האמצעי במאמרי אדה"א במדבר-ג ע' תתפא.

2 בהעלותך את הנרות

Aharon is told: "When you raise up the lamps, toward the face of the Menorah shall the seven lamps give light." The whole maamar is an explanation of this verse.

Numbers 8:2'ב: במדבר ח

דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּהִעָלְתָּךְ אֶת־הַנֵּרוֹת אֶל־מִוֶּל פְּנֵי הַמִּנְוָה יֵאִירוּ שִׁבְעַת הַנֵּרוֹת:

'Speak unto Aaron, and say unto him: When thou lightest the lamps, the seven lamps shall give light in front of the candlestick.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

במדבר ח, ב.

3 ראיתי והנה מנורת זהב

Asked by the angel what he sees, Zechariah answers that he sees a menorah all of gold with its seven lamps. The Alter Rebbe uses the vision to show what the Menorah stands for.

Zechariah 4:2'ב: זכריה ד

וַיֹּאמֶר אֵלַי מָה אַתָּה רֹאֶה וְאָמַר רֵאִיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַת זָהָב כְּלָה וְגִלְגָּה עָלֶיהָ רֹאשָׁה וְשִׁבְעָה נִרְתִּימָה עָלֶיהָ שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוֹצְקוֹת לְנֹרוֹת אֲשֶׁר עָלֶיהָ רֹאשָׁה:

And he said unto me: 'What seest thou?' And I said: 'I have seen, and behold a candlestick all of gold, with a bowl upon the top of it, and its seven lamps thereon; there are seven pipes, yea, seven, to the lamps, which are upon the top thereof;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

זכריה ד, ב.

4 The angel explains the vision: "This is the word of Havayah to Zerubbabel: not by might and not by power, but by My

spirit." The Alter Rebbe reads "the word of Havayah" as the source of the souls of Israel.

Zechariah 4:6'ו: זכריה ד

וַיֵּצֵן וַיֹּאמֶר אֵלַי לֵאמֹר זֶה דְּבַר־ה' אֶל־זֵרֻבָּבֶל לֵאמֹר לֹא בְחַיִּל וְלֹא בִכֹּחַ כִּי אִם־בְּרוּחִי אָמַר ה' צָבָאוֹת:

Then he answered and spoke unto me, saying: 'This is the word of the L-RD unto Zerubbabel, saying: Not by might, nor by power, but by My spirit, saith the L-RD of hosts.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

5 ואתה נפחתה בי

The Talmud gives the blessing said on waking: "My G-d, the soul You placed in me is pure; You created it, You formed it, You breathed it into me." It shows the soul as G-d's own breath, the root of His word.

Berakhot 60ב: ברכות ס

KEHOT'S NOTE

ברכת אלקי נשמה. ע"פ ברכות ס, ב.

6 ויפח באפיו נשמת חיים

G-d formed man from the dust and "breathed into his nostrils the soul of life." The verse is brought for the soul's origin in G-d's breath.

Genesis 2:7'ז: בראשית ב

וַיִּצְרָה ה' אֱלֹקִים אֶת־הָאָדָם עָפָר מִדָּמָה וַיִּפֹּחַ בְּאַפִּיו נְשָׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה:

Then the L-RD G-d formed man of the dust of the ground, and breathed into his nostrils the breath of life; and man became a living soul.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

בראשית ב, ז.

7 כד"ה והיה מספר בני"י

That discourse says that the source of the souls, Knesses Yisrael, is called "earth," the level of His Malchus, which is the source and life-force of all the worlds.

KEHOT'S NOTE

לקו"ת במדבר ה, ב.

8 וזרעתי לי בארץ

G-d promises, "I will sow her for Me in the land." The name Zerubbabel, "sown in Babylon," is explained by this image of Israel as G-d's seed.

Hosea 2:25'ה: הושע ב

וְזִרְעִתִּיהָ לִי בְּאַרְצָא וְרַחֲמִי אֶת־לֵאלֹהִי וְאָמַרְתִּי לֹא־עָמִי עַמִּי־אֶתָּה הוּא יֹאמֶר אֵלָּכִי:

And I will sow her unto Me in the land; And I will have compassion upon her that had not obtained compassion; And I will say to them that were not My people: 'Thou art My people'; And they shall say: 'Thou art my G-d.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
KEHOT'S NOTE

הושע ב, כה.

9 נר ה' נשמת אדם

“The soul of man is the lamp of Havayah, searching all the chambers of the belly.” It is the basis for calling each soul a lamp of the Menorah.

Proverbs 20:27 כִּי־זוֹכֵר

נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם חֹפֵשׁ כָּל־חֲדָרֵי־בֶטֶן:

The spirit of man is the lamp of the L-RD, searching all the inward parts.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
KEHOT'S NOTE

משלי כ, כו.

10 ז' מדרגות בעבודת ה'

The seven levels in the service of G-d listed here are explained there.

KEHOT'S NOTE

נבאר בד"ה בהעלותך תשל"ד (סה"מ מלוקט ח"ג ע' קפו ואילך).

11 בד"ה כי תבוא

There “When you come into the land” is read as the arousal of love in prayer, and the true love is said to come from above, though it needs a person's own arousal first; “the land shall rest” is the nullification of the soul's powers.

KEHOT'S NOTE

לקו"ת בהר מ, ג.

12 ושבתה הארץ

The opening of the laws of the Sabbatical year: “When you come into the land ... the land shall rest.” Here its words name a discourse on the love like flashes of fire.

Leviticus 25:2 כִּי־בִי־וְיָקָרָא

דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תָבֹאוּ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנִי נָתַן לָכֶם וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ שְׁבֹתָ לַה'

Speak unto the children of Israel, and say unto them: When ye come into the land which I give you, then shall the land keep a sabbath unto the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

13 בד"ה אז ישיר כו' עלי באר

In that discourse the well's “living water” is a love that has no pause, steadier than the fiery love of prayer that passes afterwards; this is the quality of Avraham, the man of kindness, “drawn after you like water.” It is the love drawn like water named here.

KEHOT'S NOTE

לקו"ת חקת סג, א.

14 עלי באר

The Song of the Well: “Then Israel sang this song: Spring up, O well.” Here its words name a discourse on the love

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

drawn like water.

Numbers 21:17 כִּי־אָמַרְתָּ

אֶזְיִיר יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת עָלַי בְּאֵר עֲנֹלָה:

Then sang Israel this song: Spring up, O well—sing ye unto it —

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

15 בד"ה לסוסי ברכבי

There the Torah and mitzvos are pictured as the horse that carries its rider: they draw the life-force and light of the Infinite One into the worlds, as food draws life from the brain to the limbs, and they raise a person up.

KEHOT'S NOTE

לקו"ת שה"ש יא, ד.

16 לסוסי ברכבי

The beloved says to his bride, “To a mare among the chariots of Pharaoh have I likened you, my love.” Here its words name a discourse on the Torah as the middle line.

Song of Songs 1:9 שִׁיר הַשִּׁירִים א':ט

לִסְסָתִי בְּרֻכְבִּי פָרְעָה דְּמִיתִיךָ רֵעִיתִי:

I have compared thee, O my love, To a steed in Pharaoh's chariots.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

17 ובד"ה נאוו לחיך

That discourse divides the Torah and mitzvos into Torah, service and acts of kindness, likened to fire, air and water: service rises like fire from below to above, kindness flows like water from above to below, and the Torah is the level in between.

KEHOT'S NOTE

לקו"ת שה"ש יב, ד.

18 נאוו לחיך

“Your cheeks are comely with rows [of jewels], your neck with strings of beads.” Here its words name another discourse on the Torah as the middle line.

Song of Songs 1:10 שִׁיר הַשִּׁירִים א':י

נָאוּו לְחִיֶּיךָ בְּתַרְמִים צִנּוֹרֶךָ בְּתַרְוִימִם:

Thy cheeks are comely with circlets, Thy neck with beads.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

19 ובד"ה למען תהיה תורת

There “so that the Torah of Havayah may be in your mouth, for with a strong hand” is explained through the rule that “hand” means the right hand, which is compassion (rachamim).

KEHOT'S NOTE

תו"א ס, ד.

20 למען תהיה תורת

“So that the Torah of Havayah may be in your mouth, for with a strong hand Havayah brought you out of Egypt.”

Here its words name a third discourse on the Torah.

שמות י"ג:ט"ז Exodus 13:9

וְהָיָה לָךְ לְאוֹת עַל־יָדְךָ וּלְזִכָּרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ לְמַעַן תִּהְיֶה תוֹרַת ה' בְּפִיךָ כִּי בֶּיךָ תִּזְקֶה הוֹצֵאָה ה' מִמִּצְרַיִם:

And it shall be for a sign unto thee upon thy hand, and for a memorial between thine eyes, that the law of the L-RD may be in thy mouth; for with a strong hand hath the L-RD brought thee out of Egypt.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

- 21 "Turn from evil and do good, and dwell forever." (The same words also open Psalms 34:15.) Here they name the two fields in which one prevails: refraining from evil and doing good.

תהילים ל"ז:כ"ז Psalms 37:27

סוּר מִרָע וַעֲשֵׂה־טוֹב וּשְׁכֹן לְעוֹלָם:

Depart from evil, and do good; and dwell for evermore.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

- 22 בד"ה והנצח זו ירושלים

The note explains that "And Netzach, this is Jerusalem" is how the Tzemach Tzedek's references usually cite the discourse "Tzidkas Pirzono BeYisrael," which is printed there.

KEHOT'S NOTE

כן רגיל לציין בציוני כ"ק אדהצ"צ לד"ה צדקת פרונו בישראל — נדפס בסה"מ תקס"ה ח"ב ע' תתקפט.

- 23 והנצח זו ירושלים

A baraita in the name of Rabbi Akiva expounds David's blessing, "Yours, Havayah, is the greatness ...": "and the victory (vehanetzach), this is Jerusalem." Here its words name a discourse on service through victory.

ברכות נ"ח א"י:17 Berakhot 58a:17

בְּמִתְנִיתָא תָּנָא מִשְׁמִיָּה דְּרַבִּי עֲקִיבָא: "לָךְ ה' הַגְדֵּלָה" — זֶה קְרִיעַת יָם סוּף. "וְהַגְבֹּהָה" — זֶה מַכַּת בְּכוֹרוֹת. "וְהַתְפָּאָרַת" — זֶה מִתֵּן תוֹרָה. "וְהַנִּצָּח" — זֶה יְרוּשָׁלַיִם. "וְהַהוֹד" — זֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.

In a Baraita it is taught in the name of R. 'Akiba: "Thine, O L-rd, is the greatness" — that refers to the division of the Red Sea. "And the power" — that refers to the smiting of the first-born. "And the glory" — that refers to the giving of the Torah, "And the victory" — that refers to Jerusalem. "And the majesty" — that refers to the Temple.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

- 24 ובד"ה למנצח על השמינית

That discourse speaks of circumcision as drawn from a level above Shabbos and quotes the Tikkunei Zohar, "where there is circumcision, there is Netzach." It connects the attribute of Netzach with this service of victory.

KEHOT'S NOTE

לקו"ת תזריע כא, ב.

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

- 25 ובד"ה אלה מסעי

On that column the discourse explains Netzach and Hod, "outside the body," without taste or scent: Netzach, the branch of Chesed, is persevering in kindness by firm resolve even after its reason has gone, and Hod is the branch of Gevurah; a little further on it refers to the discourse "For the conductor, on the Sheminis" on Netzach.

KEHOT'S NOTE

לקו"ת מסעי צ, ג.

- 26 אלה מסעי

"These are the journeys of the children of Israel." Here its words name a discourse on service through victory.

Numbers 33:1 ג' Numbers 33:1

אֵלֶּה מַסְעֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָצְאוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְצִבְאָתָם בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

These are the stages of the children of Israel, by which they went forth out of the land of Egypt by their hosts under the hand of Moses and Aaron.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

- 27 ויש ע"י הודיה

The Rebbe observes there that the maamar does not explain the attribute of Yesod, nor does its copy in Or HaTorah on this parsha, but that Yesod is found in the version of this discourse printed in Or HaTorah, p. 330.

KEHOT'S NOTE

"לא ביאר מדת היסוד (וכן לא בהעתקתו שבאוה"ת פרשתנו ע' של), אבל נמצא הוא בד"ה זה שבאוה"ת ע' של. ועוד" — משיחות ש"פ בהעלותך תשמ"ח הערה 56. וראה גם סה"מ תקס"ב ע' רטז. סה"מ תשכ"ח הני"ל.

- 28 בד"ה אתה הצבת

The discourse "You set all the borders of the earth," cited for service through acknowledgment, is printed in the Siddur with Chassidic discourses.

KEHOT'S NOTE

סידור דש, א ואילך.

- 29 אתה הצבת כל גבולות ארץ

"You set all the borders of the earth; summer and winter, You formed them." Here its words name a discourse on service through acknowledgment.

Psalms 74:17 ע"ד:17 Psalms 74:17

אַתָּה הַצַּבְתָּ כָּל־גְּבוּלוֹת אֶרֶץ קִיץ וְחֹרֶף אַתָּה יִצְרָתָם:

Thou hast set all the borders of the earth; Thou hast made summer and winter.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

- 30 ובד"ה יהודה אתה

That discourse opens with "Yehudah, you, your brothers shall acknowledge you": Yehudah is named for "this time I will acknowledge," and he is the level of acknowledgment (hodayah) in the souls of Israel, as in "We acknowledge You" (Modim).

KEHOT'S NOTE

תו"א מה, א.

31

יהודה אתה

Yaakov's blessing: "Yehudah, you, your brothers shall acknowledge you." The verse plays on Yehudah's name and the root of acknowledgment, which is why a discourse on it is cited for service through acknowledgment.

Genesis 49:8 מ"ט:ח

יהודה אתה יודוך אחיך ידוך בערף איביך ישתחוו לך בני אביך:

Judah, thee shall thy brethren praise; Thy hand shall be on the neck of thine enemies; Thy father's sons shall bow down before thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

32

כל ישראל בני מלכים הם

The Mishnah allows princes to anoint their wounds with rose oil on Shabbos, since they anoint themselves so on weekdays, and Rabbi Shimon says, "All Israel are children of kings." Here it grounds a holy sense of loftiness as a way of serving G-d.

Mishnah Shabbat 14:4 ד"ד:ד

החושש בשניו, לא יגמץ בהן את החמץ, אכל מטביל הוא כדרכו, ואם נתרפא נתרפא. החושש במתניו, לא יסוך יין וחמץ, אכל סך הוא את השמן. ולא שמן ורד. בני מלכים סכין שמן ורד על מכותיהן, שכן דרכם לסוך בחל. רבי שמעון אומר, כל ישראל בני מלכים הם:

[If] one has an ache in his teeth he may not rinse them with vinegar, but he may dip [his food] as usual [in vinegar and eat normally], and if he becomes healed, he becomes healed. [If] one has pains in his loins he may not anoint with wine or with vinegar; he may [however] anoint with oil, but not rose oil. Children of kings may anoint their wounds with rose oil, since they are in the habit of so anointing on weekdays. Rabbi Shimon says: All of Israel are ...

Torat Emet 357 (Public Domain) • Eighteen Treatises from the Mishna (Public Domain)

33

ויגבה לבו בדרכי ה'

Of King Yehoshafat: "And his heart was lifted up in the ways of Havayah." It shows a loftiness of heart that is itself a way of serving G-d.

II Chronicles 17:6 ו"ו:ו

ויגבה לבו בדרכי ה' ועוד הסיר את־הבמות וא־ת־אֲשֵׁרִים מִיהוּדָה:

And his heart was lifted up in the ways of the L-RD; and furthermore he took away the high places and the Asherim out of Judah.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

דה"ב יז, ו.

34

די"ה זה מבואר בדי"ה זה בש"פ בהעלותך, שנת

The Rebbe explained this maamar in a discourse with the same opening words on Shabbos Parshas Beha'alotcha 5728.

KEHOT'S NOTE

תשכ"ח (תרי"מ סה"מ תשכ"ח ע' רלד). תשכ"ט (סה"מ מלוקט ח"ה ע' רצה). תשל"ד (סה"מ מלוקט ח"ג ע' קפה). ובשנת תשמ"ח.

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

35

וכן יש עבודה ע"י התנשאות. . ויש ע"י שפלות כו'

The Rebbe adds there that the last two levels, uplifting oneself and lowliness, both belong to the Sefirah of Malchus.

KEHOT'S NOTE

ויש להוסיף בזה דבי המדריגות האחרונות — התנשאות ושפלות — שניהם שייכים לספי המלכות — ד"ה בהעלותך תשמ"ח (הנחה).

PARAGRAPH 2

36

אהרן. . משבעה רועים

The note sends the reader to a lengthy discussion there, on Aharon as one of the seven shepherds.

KEHOT'S NOTE

תיקונים שבז"ח (קד, א). ראה בלקו"ש ח"כ ע' 643 בארוכה.

37

רשפי אש שלהבת

The beloved woman asks to be set as a seal on her lover's heart, "for love is fierce as death ... its flashes are flashes of fire, a flame of G-d." The verse supplies the language for Aharon's fiery love. (context: Steinsaltz Tanakh)

Song of Songs 8:6 ו"ו:ו

שימיני כחותם על־לִבִּי כחותם על־זרועי כִּי־עֵזָה כְּמוֹת אֶהְיֶה קֶשֶׁה כְּשֹׂאֵל קִנְאָה רִשְׁפֵּיהָ רִשְׁפֵּיהָ אֵשׁ שְׁלֵהֲבָתֶיהָ:

Set me as a seal upon thy heart, As a seal upon thine arm; For love is strong as death, Jealousy is cruel as the grave; The flashes thereof are flashes of fire, A very flame of the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

38

David describes his enemies' schemes, hidden in "the inward part of a man, and a deep heart." The Alter Rebbe borrows the phrase for the innermost depths of the heart, where Aharon's fiery love burns. (context: Steinsaltz Tanakh)

Psalms 64:7 ו"ז:ז

יִחְפְּשׁוּ־עוֹלָת תִּמְנוּ חֶפֶז מִחֶפֶז וְקָרַב אִישׁ וְלֵב עִמָּק:

They search out iniquities, they have accomplished a diligent search; even in the inward thought of every one, and the deep heart.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

PARAGRAPH 3

39

ויובן בהקדים ההפרש

There too Avraham is the first of the seven shepherds, who draws love to all the souls of Israel, and the difference between Aharon, "the man of kindness," and Avraham is explained from the Zohar: "there is chesed called chesed olam, and there is chesed called rav chesed." Avraham's kindness is identified with the natural love hidden in every Jewish heart.

KEHOT'S NOTE

ראה תו"א פב, א. מובא באוה"ת ויקרא-א ע' צה.

40 **אברהם אוהבי**
G-d addresses Israel as “the seed of Avraham, who loves Me.” It is the source of the title “Avraham, who loves Me.”

Isaiah 41:8: מִי־אֵל כֵּן יִשְׁמַח וְיִשְׁמָח

וְאַתָּה יִשְׂרָאֵל עַבְדִּי יַעֲקֹב אֲשֶׁר בְּחַרְתִּיךָ וְרַע אֲבִרְהָם אֹהֲבִי:

But thou, Israel, My servant, Jacob whom I have chosen, The seed of Abraham My friend;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ישע"י מא, ח. ראה ד"ה ואברהם זקן סה"מ תרכ"ז ע"כ.

41 **הלוח ונסוע הנגבה**
“And Avram journeyed, going on and journeying toward the south.” The Alter Rebbe reads the journey as Avraham’s spiritual ascent.

Genesis 12:9: וַיֵּצֵא אֲבְרָהָם וְיִצְחָק וְיִשְׁחָר וְיִשְׁמָח וְיִשְׁמָח וְיִשְׁמָח

וַיֵּצֵא אֲבְרָהָם הַלּוֹחַ וְנִסְעָה הַנִּגְבָּה:

And Abram journeyed, going on still toward the South.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

בראשית יב, ט.

42 **שהלך ממדרגה למדרגה**
The Zohar explains that Avram went “level after level, until he was crowned in the south, his portion.” This is the source for reading the verse as an ascent from level to level.

Zohar I, 84a: זח"א פד, זח"א פד

KEHOT'S NOTE

ראה זח"א פד, א. ובתורת שמואל — תרכ"ז ע"כ.

43 **הנגבה שהוא בחי' אהבת ה'**
There too Avraham’s virtue is that he went “going on and journeying toward the south,” from level to level, until he reached “the south,” the attribute of supernal love.

KEHOT'S NOTE

וכ"ה בתו"א סו, ד.

PARAGRAPH 4

44 **ואהבת**
“And you shall love Havayah your G-d with all your heart, with all your soul and with all your might.” This is the command in the Shema that the Alter Rebbe explains as a command concerning the will.

Deuteronomy 6:5: וְיִשְׂרָאֵל יִשְׁמָח וְיִשְׁמָח וְיִשְׁמָח

וְאַהֲבַת אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

45 **הרצון הוא בחי' כתר**
There the supernal will is said to be called by the masters of the Kabbalah “the supernal Keser,” from the word for a

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

crown: it is above the level of Chochmah and surrounds the intellect, as a crown surrounds the head.

KEHOT'S NOTE

ראה אגה"ק סכ"ט (תניא קכט, סע"ב).

46 **ואית רצון ואית רצון**
That maamar explains that from the three intellectual powers comes the will that sustains and enlivens the emotions, and that “there is will and there is will”: a lower will, and a higher one called the supernal will, which encompasses the intellect.

KEHOT'S NOTE

נסמן לעיל לבמדבר א, א. וראה (בנוגע לעניינינו) המשך תערי"ב ח"א ע"כ תצח.

47 **בד"ה ויקהל משה**
There the will and love that are born of the intellect come from contemplating G-d’s greatness, how all before Him is as nothing; this, it says, is why “And you shall love” follows “Havayah is One,” since contemplating His oneness in the heavens and the earth, spiritual and physical, brings the love.

KEHOT'S NOTE

תו"א פז, ד.

48 **מי לי בשמים**
Asaf says to G-d, “Whom have I in heaven [but You]? And with You, I desire nothing on earth.” The verse expresses a will directed to G-d alone.

Psalms 73:25: תהילים ע"ג: כ"ה

מִי־לִי בַשָּׁמַיִם וְעִמָּךְ לֹא־הִפְצִיתִי בְּאֶרֶץ:

Whom have I in heaven but Thee? And beside Thee I desire none upon earth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים עג, כה.

49 **כלה שארי ולבבי**
Asaf says that though his flesh and heart may fail, G-d is the Rock of his heart and his portion forever. The maamar takes “consumed” as the soul’s longing for G-d alone, and later reads le’olam, “forever,” as “to the world.” (context: Steinsaltz Tanakh)

Psalms 73:26: תהילים ע"ג: כ"ו

כָּל־הַשְּׂאִירִי וְלִבִּי צוּר־לִבִּי וְחִלְקִי אֱלֹהִים לְעוֹלָם:

My flesh and my heart faileth; But G-d is the rock of my heart and my portion for ever.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

PARAGRAPH 5

50 **שמע ישראל**
“Hear, O Israel, Havayah is our G-d, Havayah is One.” The Alter Rebbe explains the contemplation of this verse as the way to the love commanded in the next one.

Deuteronomy 6:4: דברים ו': ד

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד:

HEAR, O ISRAEL: THE L-RD OUR GOD, THE L-RD IS ONE.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

דברים ו, ד.

51 דכולא קמיי כלא חשיב

In its account of the mitzvah of awe, the Zohar says one fears G-d because He is the root of all the worlds and “all before Him is accounted as nothing,” as in Daniel. Here it is the nullification that makes the worlds one with G-d.

Zohar I, 11b, זח"א יא, כבא

KEHOT'S NOTE

זח"א יא, ב.

52 ע"פ וראא אל אברהם

There the word “One” is said not to fit G-d’s own essence, for He is singular (yachid); He is called “One” in the seven heavens, the earth and the four directions, the six extremities of separation, which are united in Him because they are nullified to the light that rests in them.

KEHOT'S NOTE

תו"א נה, ב. וראה גם באוה"ת בראשית-ז דף תתשנט, א ואילך.

53 וראא אל אברהם

“And I appeared to Avraham, to Yitzchak and to Yaakov ...” Here its words name a discourse in which the Alter Rebbe explains that “One” does not apply above the chain of worlds.

שמות ו:3ג

וַאֲרָא אֶל-אַבְרָהָם אֶל-יִצְחָק וְאֶל-יַעֲקֹב בָּאֵל שְׁדֵי וְשְׁמִי ה' לֹא נֹדַעְתִּי לָהֶם:

and I appeared unto Abraham, unto Isaac, and unto Jacob, as G-d Almighty, but by My name Havayah I made Me not known to them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

54 בחי' תרין רעין

On “Eat, O companions,” the Zohar describes a supernal level where the two are always in oneness and joy and never part, and calls them “companions” (re'im). Here the phrase describes the pairing at the source of the worlds, “Havayah Elokeinu.”

Zohar III, 4a, זח"ג ד, אא

KEHOT'S NOTE

ראה זח"ג ד, א. אוה"ת נצבים א'רכב.

55 ששה קצוות . . שם מקום כלל

The passage that follows here, on the six physical extremities as “place” nullified before Him, is copied there, and the Tzemach Tzedek adds that it does not mean that He Himself, sovev kol almin, is called “Place”: “place” is that to which above and below apply, which does not fit sovev kol almin, so “Place” here is the level of memalei kol almin, where above and below apply in the spiritual sense.

KEHOT'S NOTE

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

נעתק באוה"ת נ"ך-א ע' תש ומוסיף "נשמע דאינו מפרש שהוא ית' בכבודו ובעצמו דהיינו סוכ"ע נקי מקום . . לפי שבחי מקום זהו מה ששייך לו מעלה ומטה . . וזה אינו שייך בבחי' סוכ"ע . . ע"כ פ"י מקום זהו בחי' ממכ"ע שבבחי' זו שייך מעלה ומטה ברוחניות" ע"ש בארוכה. וכ"ה בספר החקירה עו, א.

56 המחדש בכי"ת מעשה בראשית

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ברכת יוצר.

PARAGRAPH 6

57 דקמיה כולא כלא חשיב

The Zohar says one fears G-d because He is the root of all the worlds and “all before Him is accounted as nothing.” Here it explains why the six extremities are one with Him.

ספר זוהר, הקדמה כ:קפ"ה-20:188-22:199 Zohar, Introduction
כ"ב:קצ"ט

58 הנה מקום אתי

G-d tells Moshe, “Behold, there is a place with Me, and you shall stand upon the rock,” a spot from which he may see as much of G-d’s presence as he can bear. The Sages read it as “He is the place of the world” (Bereishis Rabbah 68:9), and the Alter Rebbe takes it to show that place itself is nullified to Him. (context: Steinsaltz Tanakh)

שמות ל"ג:כ"א Exodus 33:21

וַיֹּאמֶר ה' הִנֵּה מְקוֹם אֵתִי וְנִצַּבְתָּ עַל-הָעוֹר:

And the L-RD said: ‘Behold, there is a place by Me, and thou shalt stand upon the rock.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

שמות לג, כא.

59 כי מבחי' מלכותו נמשך בחי' מקום וזמן

The chapter the text cites explains that space and time, and their coming into being from nothing, come from the attribute of His Malchus, and that they are nullified before His essence. It is the fuller treatment of this paragraph.

תניא, חלק שני; שער היחוד והאמונה 7:8-9 Tanya, Sha'ar HaYichud
ז:ח-ט'

והנה, אף-על-פי שהוא יתברך למעלה מהמקום והזמן, אף-על-פי-כן - הוא נמצא גם למטה במקום וזמן, דהיינו, שמתמיד במדת מלכותו שממנה נמשך ונתהווה המקום והזמן, וזהו יחוד תמא [שילוב הנו"ה באדנות ברוך-הוא], דהיינו, שמהותו ועצמותו יתברך, הנקרא בשם "איין-סוף" ברוך-הוא - מלא את כל הארץ ממש בזמן ומקום, כי בשמים ממעל ובארץ ולד' סטריין, הכל מלא מאור-איין-סוף ברוך-הוא בשם ממש, כי כך הוא בארץ ...

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

60 מלכותך מלכות כ"ע

“Your kingship is the kingship of all worlds, and Your dominion is in each and every generation.” In its plain sense olamim means “all ages”; the Alter Rebbe reads it as “all

worlds,” space, beside “every generation,” time, both of which come from His Malchus. (context: Steinsaltz Tanakh)

Psalms 145:13 תהילים קמ"ה:י"ג

מלכותך מלכות כל־עלמים וממשלתך בכל־דור ודור:

Thy kingdom is a kingdom for all ages, And Thy dominion endureth throughout all generations.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים קמה, יג.

61

לך ה' הגדולה

David's blessing: “Yours, Havayah, is the greatness, and the might, and the beauty, and the victory, and the splendor, for all that is in heaven and on earth.” Its attributes are the six spiritual extremities.

I Chronicles 29:11 דברי הימים א כ"ט:יא

לך ה' הגדלה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כ"כל בשמים ובארץ לך ה' הממלכה והמתנשא לכל לראש:

Thine, O L-RD, is the greatness, and the power, and the glory, and the victory, and the majesty; for all that is in the heaven and in the earth is Thine; Thine is the kingdom, O L-RD, and Thou art exalted as head above all.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

דה"א כט, יא.

PARAGRAPH 7

62

מי לי בשמים

“Whom have I in heaven? And with You, I desire nothing on earth.” Heaven and earth are read as spiritual and physical delights.

Psalms 73:25 תהילים ע"ג:כ"ה

מי־לי בשמים ועמך לא־תפצתי בארץ:

Whom have I in heaven but Thee? And beside Thee I desire none upon earth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

63

כלה שארי ולבבי

Asaf says that though his flesh and heart may fail, G-d is the Rock of his heart and his portion forever. Here “consumed” is the longing for G-d alone that follows the contemplation. (context: Steinsaltz Tanakh)

Psalms 73:26 תהילים ע"ג:כ"ו

כלה שארי ולבבי צור־לבבי וחלקי אלקים לעולם:

My flesh and my heart faileth; But G-d is the rock of my heart and my portion for ever.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

64

הלוך ונסוע הנגבה

“And Avram journeyed, going on and journeying toward

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

the south.” The south is identified here with Chesed.

Genesis 12:9 ט"ז:ט"ב ראשית

ויסע אברהם הלוך ונסוע הנגבה:

And Abram journeyed, going on still toward the South.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

65

אתה כהן לעולם

In a psalm of David, G-d swears, “You are a kohen forever, after the manner of Malki-tzedek”; the Sages (Nedarim 32b) read it as the priesthood passing to Avraham, which links his Chesed with the kohen. In its plain sense kohen here may also mean a chief. (context: Steinsaltz Tanakh)

Psalms 110:4 תהילים ק"י:ד

נשבע ה' ולא ינחם אתה־כהן לעולם על־דברתי מלכ־צדק:

The L-RD hath sworn, and will not repent: 'Thou art a priest for ever After the manner of Melchizedek.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים קי, ד.

66

בחיי יומם דאזיל עם כולהו יומין

Kehot's note points to Zohar III, 103a for these words.

Zohar III, 103a זח"ג קג, א

KEHOT'S NOTE

ראה זח"ג קג, א-ב. קצא, ב. (הלי יומא דאזיל. ראה בע"ה שכ"ה דרוש ב. פע"ח שער חה"ס פ"א. שער מאמרי רשב"י פי יתרו, תרומה ואמור. ועוד).

67

יומם דאזיל עם כולהו יומין

The Zohar reads “by day (yomam) Havayah commands His kindness” as Avraham’s level, a day in which all the days are included, which is why it is called yomam and not yom. Here it shows Chesed as the level that goes along with all the six attributes.

Zohar, Balak 6:122-131 ספר זוהר, בלק ו':קכ"ב-קל"א

but day, that is Abraham (kesed) went before them by day, while the Bride went before them by night, as it is written, “and by night in a pillar of fire to give light to them”-each one at the fitting time. And as for you, Companions, may night and day ever be before you.’ They kissed and blessed him as before and went their way.

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

68

כהן דמשמש תחותי

In Parshas Yisro the Zohar says that in holiness there is a King and beneath Him a kohen who serves Him, the primordial light, called “great,” the side of the right. The text cites this place itself.

Zohar, Yitro 1:8-18 ספר זוהר, יתרו א':ח-י"ח

Observe this. In the mystic doctrine of the Holy Name we speak of King and Priest, both above and below. The King above is the mystic Holy of Holies, 1Binah. and under him there is a Priest, the mystic Primeval Light, who ministers before him; he is the priest who is called “great” and is stationed at the right hand.

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

69

בפי יתרו דסי"ז ע"ב

The explanation that follows this maamar cites the same Zohar at the start of Parshas Yisro: there is the level of Michael, "the great kohen," and a higher level, the High Priest.

KEHOT'S NOTE

ראה לקמן לא, א. ובסה"מ הנחת הר"פ ע"ט. ועם הגהות בביאורו להצ"צ- ב ע' תשפג.

70

פני שור

Each of the chayos in Ezekiel's vision has the face of a lion on the right and the face of an ox on the left. The offerings, which are animals, are rooted in the face of the ox.

Ezekiel 1:10: יחזקאל א'

ודמות פניהם פני אדם ופני אריה אלהימין לארבעתם ופני שור מהשואל לארבעתם ופני נשר לארבעתם:

As for the likeness of their faces, they had the face of a man; and they four had the face of a lion on the right side; and they four had the face of an ox on the left side; they four had also the face of an eagle.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

יחזקאל א, י.

71

ארי דאכיל קורבנין

The Zohar relates that when Israel brought offerings, the image of a lion came down from above and was seen crouching on the altar, consuming the offerings. Here it is the right side that raises up the offerings (the Kehot note also gives Zohar 2:278a).

Zohar I, 6b, זח"א ו,

Zohar II, 278a, זח"ב רעה,

Zohar III, 17a, זח"ג יז,

KEHOT'S NOTE

ראה זח"א ו, ב. זח"ב רעה, א. זח"ג יז, א. ועוד.

72

אריה דאכיל קרבנין

The Zohar speaks of a lion of fire that came down to consume the offerings. It is another of the places the Kehot note gives for the lion.

Zohar, Vayikra 40:278-41:285: רפ"ה מ"א-מ"ב רפ"ה זח"א ו,

73

ועיקר הכח בימין

Kehot's note points to Menachot 37a for these words.

Menachot 37a, זח"א לז

KEHOT'S NOTE

ראה מנחות לז, א.

74

בד"ה צאינה וראינה

This is the discourse the text names.

KEHOT'S NOTE

לקו"ת שה"ש כא, ב. לסעי' ג — ראה אוה"ת דרושים לסוכות ע' אשתמש.

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

75

צאינה וראינה

"Go forth and gaze, O daughters of Zion, upon King Shlomo." Here its words name the discourse to which the reader is referred.

Song of Songs 3:11: שיר השירים ג'

צאנה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה'לו אמו ביום חתנתו וביום שמחת לבו:

Go forth, O ye daughters of Zion, And gaze upon king Solomon, Even upon the crown wherewith his mother hath crowned him in the day of his espousals, And in the day of the gladness of his heart.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

76

שאו ידיכם קדש

"Lift up your hands [in] holiness and bless Havayah." It is the subject in that discourse to which the reader is sent.

Psalms 134:2: תהילים קל"ד ב'

שאו יידיכם קדש וברכו אתיה'

Lift up your hands to the sanctuary, And bless ye the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

PARAGRAPH 8

77

שהאבה זו נקרא אהבת עולם

The encyclopedia of Chabad concepts treats ahavas olam there.

KEHOT'S NOTE

ראה ספר הערכים-חב"ד כרך א טור תקסח. קטע זה מובא גם במים רבים תרל"ו בע' שסז.

78

אבל בחי אהרן . . שיהי גילוי אלקותו ית' למטה כמו למעלה

The Tzemach Tzedek writes that the main superiority of Aharon's great love over Avraham's "going on and journeying" is that through it the revelation below becomes as above, the supernal union of the Holy One, blessed be He, and His Shechinah, explained in Likkutei Torah, Derushim for the Ten Days of Repentance, in the discourse on "Who is a G-d like You, Who pardons iniquity," chapter 2.

KEHOT'S NOTE

"מובן שעיקר ענין מעלת אה"ר דאהרן על בחי הלוח ונסוע דאברהם הוא מה שע"י אה"ר דאהרן נמשך שיהי הגילוי למטה כמו למעלה, והוא הנקי יחוד העליון לשיקבה"ו ונת' פי יחוד זה בלק"ת דרושי עשיית בד"ה להבין פי הפסוק מי אל כמוך נושא עון ושם פ"ב וכה יחוד זה נמשך לאהרן ע"י מ"ת . משא"כ באברהם שהי קודם מ"ת לא הי בחי זו עדיין" — אוה"ת תצוה ע' אתרא.

79

אהרן שהוא שושבינא דמטרוניא

The Raya Mehemna says that Moshe was the groomsman of the King, Tiferes, and Aharon the groomsman of the Queen (Matronisa), Malchus. It is the source of Aharon's title here.

Zohar III, 20a, זח"ג כ,

KEHOT'S NOTE

רע"מ זח"ג כ, א. קעז, ב. קפ, ב.

80

שׁוֹשְׁבֵינָא דְמַטְרוֹנִיתָא

When Moshe saw the wrath, he turned to Aharon, the Queen's groomsman, for the incense goes up only through him, increasing peace in the world. This is the passage on Parshas Korach that the text cites.

Zohar, Korach 5:22-7:29 ט"ז-כ"ב:ז-כ"ט

So here, when Moses saw wrath impending he at once told Aaron, who was the "friend" of the Matrona, to take the incense, which increases peace in the world and binds the knot of faith, which is the joy of higher and lower and effects the removal of wrath. R. Eleazar said: 'It is written "Cut ye not off the tribe of the families of the Kohathites from among the Levites" (Num. 4, 18), because they are the main stock of the Levites, and further, "This do unto them that ...

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

81

שׁוֹשְׁבֵינָא דְמַטְרוֹנִיתָא

The Zohar explains that the red heifer was given to Elazar and not to Aharon, for Aharon is the Queen's groomsman. It is another place where Aharon bears this title.

Zohar, Chukat 3:16-4:25 ט"ז-כ"ה:ד-ט"ז

82

נִגְלָה כְבוֹד ה' לְעֵינֵי בָשָׂר

In Isaiah's prophecy of comfort: "And the glory of Havayah shall be revealed, and all flesh shall see together." Aharon longs for this revelation, to physical eyes.

Isaiah 40:5 מ'ה:ט

וְנִגְלָה כְבוֹד ה' וְרָאוּ כָל־בָּשָׂר יַחְדָּו כִּי פִי ה' דִּבֶּר:

And the glory of the L-RD shall be revealed, and all flesh shall see it together; for the mouth of the L-RD hath spoken it.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

83

הַהִפְרָשׁ בֵּין רִנָּה לְשִׁמְחָה

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

זח"א (רכט, ב). [כ].

84

הַהִפְרָשׁ בֵּין רִנָּה לְשִׁמְחָה

On "Serve Havayah with joy, come before Him with song," the Zohar says simchah (joy) belongs to the morning and rinah (song) to the evening, matching the two daily offerings. Here it marks the difference between the two kinds of love.

Zohar, Vayechi 38:409-41:419 ט"ט-מ"א:ת"ח-ת"ט

These two activities of gladness and song correspond to the two prayers of morning and afternoon, and to the two daily sacrifices-gladness in the morning and singing in the afternoon.

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

85

"Sing and rejoice, O daughter of Zion, for behold, I come and will dwell in your midst." Here its words name the dis-

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

course on rinah and simchah.

Zechariah 2:14 זכריה ב':יד

רְנִי וְשִׂמְחִי בְּתִצִּיּוֹן כִּי הִנְנִי־בָא וְשִׁכְנִתִּי בְּתוֹכְךָ נְאֻם־ה'

'Sing and rejoice, O daughter of Zion; for, lo, I come, and I will dwell in the midst of thee, saith the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

86

בְּדִ"ה רְנִי וְשִׁמְחִי

That discourse opens with the Zohar's "simchah in the morning and rinah in the evening" and explains rinah as the song of the angels: the revelation of their longing to cleave to G-d and be absorbed in the Infinite Light, a yearning from below to above, since they have no Torah and mitzvos that draw from above to below.

KEHOT'S NOTE

תו"א לו, א. וראה גם סה"מ תקס"ג ע' שצב. יהל אור ע' שעג. ביאוריו להצ"צ-ב ע' תרעא.

87

אִיזְהוּ חֲסִיד הַמִּתְחַסֵּד עִם קוֹנוֹ

The Raya Mehemna tells one who kept the mitzvos for the sake of the Shechinah that he was given the attribute of Chesed, for "Who is a chassid? One who acts kindly with his Maker."

Zohar II, 114b זח"ב קיד, בב

Zohar III, 222b זח"ג רכב, בב

KEHOT'S NOTE

זח"ב קיד, ב. זח"ג רכב, ב. ת"ז בהק"א, סע"ב.

88

אִיזְהוּ חֲסִיד הַמִּתְחַסֵּד עִם קוֹנוֹ

The Tikkunim explain, "Who is a chassid? One who acts kindly with his Maker," as one who makes Him a nest (kan), His lodging, which is the Shechinah. This is the reading "with his nest" used here.

Tikkunei Zohar 1b:7 זח"ב:ז

... נְבִיאִים צְדִיקִים, חֲסִידִים מְסֻטְרָא דְחֶסֶד דִּרְגָא דְאַבְרָהָם, וְאַוְקְמוּהָ עֲלֶיהָ אֵין חֲסִיד אֵלָא הַמִּתְחַסֵּד עִם קוֹנוֹ, דְּעָבִיד לָקָה קֹן דְּאִיהוּ אֶכְסְנִיא דִּילֵיהּ, וְדָא שְׂכִינְתָא דְּאִיהִי

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

89

וְלֹא כְּדִי לְדַבְקָה בּוֹ יִתֵּן לְרוּת צְמֵאוֹנוֹ לְבַד

Tanya teaches that one should serve out of a great love, to give G-d gratification alone and not to quench one's own soul's thirst, like a son who strives for his father and mother. The text cites this chapter as well.

תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים 41:9 תנ"א:ט

מִה שְׂאִין כֵּן אִם לִוְדָּה וּמִקְיָיִם הַמְצִיחַ בְּאַהֲבָה לְבָדָה, כְּדִי לְדַבְקָה בּוֹ עַל יְדֵי תוֹרָתוֹ וּמִצְוֹתָיו - אֵינָה נִקְרָאת בְּשֵׁם עֲבוֹדַת הָעֶבֶד, וְהַתּוֹרָה אֲמָרָה: "וְעַבְדְּתֶם אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם וְגו'"; "וְאוֹתוֹ תַעֲבֹדוּ וְגו'"; וְכֵן שְׂכָתוֹב בְּזֶהר [פְּרָשַׁת בְּהָר]: "כִּהְיָא תוֹרָא דְּהִבְיָן עֲלֵיהּ עוֹל בְּקִדְמִיתָא בְּגִין לְאַפְקָא מִינֵיהּ טַב לְעֵלְמָא כּוּי, הֲכִי נִמְי אֲצֻטְרִיד לְכַר נֶשׁ לְקַבְּלָא עֲלֵיהּ עוֹל מְלָכוֹת שְׁמִים בְּקִדְמִיתָא כּוּי, וְאִי הָאִי לֹא אֲשַׁתְּכַח גְּבִיָּה - לֹא שְׂרִיא בְּקָה קְדוּשָׁה כּוּי"; [וּבְרִעָא מְהִימְנָא ...

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

90 נקראים בני עלייה מפני שעבודתם הוא לצורך גבוה

Tanya says the complete tzaddikim are called “people of ascent” also because their service is for the sake of the Most High, not merely to quench their own thirst for G-d, as the Tikkunim explain “Who is a chassid.” The text cites this chapter.

תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים י"ז:7 Tanya, Likkutei Amarim 10:7
ועוד נקראים בני עלייה, מפני שגם עבודתם בכחנית "ועשה טוב" בקיום התורה ומצוותיה, הוא לצורך גבוה ומעלה מעלה עד רום המעלות, ולא כדי לדבקה בו יתברך בלבד לרוות צמאון נפשם הצמאה לה, כמו שכתוב: "הוי כל צמא לכו למים", וכמו שנתבאר במקום אחר, אלא כדפי'רשו בתיקונים: "איוהו חסיד - המתחסד עם קונו"; עם קו די'ליה, לייחדא קודשא בריך הוא ושכינתיה בתחתונים, וכמו שכתוב ברעיא מהימנא פ'רשת תצא: ...

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

91 ג) — שאהבה זו נקרא אהבת עולם

The Rebbe gives one meaning of ahavas olam: a love that comes from contemplating the matters of the lower world, “How many are Your works ... how great are Your works,” a contemplation that stays within the limits of the world.

KEHOT'S NOTE

דאחד הפי' באהבת עולם הוא שהאהבה נמשכת מההתבוננות בעניני העולם התחתון, מה רבו מעשיך ומה גדלו מעשיך, דהתבוננות זו היא לפי גדרי העולם — די'ה בהעלותך תשמ"ח (הנחה).

92 Kehot's note points to Psalms 18:26 for these words.

Psalms 18:26 תהילים י"ח:כ"ו

עם-חסיד תתחסד עם-גבר תמים תתמם:

With the merciful Thou dost show Thyself merciful, with the upright man Thou dost show Thyself upright;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

PARAGRAPH 9

93 מרירות בנפשו

The note says that bitterness is explained there as akin to “the left hand pushes away,” and refers the reader there.

KEHOT'S NOTE

ראה אוה"ת שה"ש ע' רלה שהמרירות הוא כענין שמאל דוחה, ע"ש.

94 דלית מחשבה תפיסא ביי

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ת"ו בהקדמה (פתח אלי').

95 לית מחשבה תפיסא ביי

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ת"ו בהקדמה (פתח אלי').

96 לית מחשבה תפיסא ביי

In Eliyahu's opening prayer (Patach Eliyahu) the Tikkunim say to G-d, “No thought can grasp You at all.”

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

Here it marks His essence as utterly beyond space and time.

תקוני זוהר י"ז א:י"ב-10-17a: Tikkunei Zohar

אנת הוא עלאה על כל עלאין סתימא על כל סתימין. לית מחשבה תפיסא בך כלל. אנת הוא דאפיקת עשר תקונין. וקרינן לון עשר ספירן. לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין. ועלמין דאתגליין. ובהון אתכסיאת (נ"א אתכסיא) מבני נשא. ואנת הוא דקשיר לון ומיחד לון. ובגין דאנת מלגאו. כל מאן דאפריש חד מן חבריה מאלין עשר. אתחשיב ליה כאלו אפריש בך.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

97 אוזי . . לפי שבה יש הרמז להתפשטות וגילוי

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה ערכו בספר הערכים-חב"ד כרך ב' ע' קצו ואילך.

98 מלכותך מלכות כ"ע

The words here quote Psalms 145:13; the passage is shown below.

תהילים קמ"ה:י"ג Psalms 145:13

מלכותך מלכות כל-עלמים וממשלתך בכל-דור ודור:

Thy kingdom is a kingdom for all ages, And Thy dominion endureth throughout all generations.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים קמה, יג.

99 נפש — בדי"ה וידעת היום

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לקו"ת ואתחנן ד, ג.

100 אם ישים אליו לבו

Kehot's note points to Job 34:14 for these words.

איוב ל"ד:י"ד Job 34:14

אם-ישים אליו לבו רוחו ונשמתו אליו יאסף:

If He set His heart upon man, If He gather unto Himself his spirit and his breath;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

איוב לד, יד.

101 ישים אליו לבו ורוחו

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

איוב (לד, יד) ושם איי "רוחו". [כ].

102 ויצעק אל ה' בצר לו

“And they cried out to Havayah in their distress; He saved them from their straits.” The text uses the verse's words in the singular for the soul's outcry.

תהילים ק"ז:6 Psalms 107:6

ויצעקו אליה בצר להם ממצוקותיהם יצילם:

Then they cried unto the L-RD in their trouble, And He delivered them out of their distresses.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים קו, ו (כלי רבים).

103 יאר ה' . . ישא ה'

Kehot's note points to Numbers 6:25 for these words.

Numbers 6:25ה' כ"ה: במדבר

יאר ה' פָּנָיו אֵלָיְךָ וַיִּחַן:

The L-RD make His face to shine upon thee, and be gracious unto thee;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

במדבר ו, כה-כו.

104 משה . . שושבינא דמלכא

Kehot's note points to Zohar III, 20a for these words.

Zohar III, 20aה' כ, א"ח: זח"ג

KEHOT'S NOTE

זח"ג כ, א. וס"פ שופטים. ועוד.

105 כמ"ש במ"א

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

ראה אוה"ת במדבר-ד ע' איתפד.

106 כמ"ש במ"א

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה לקו"ת שה"ש ו, ד.

107 וכמ"ש במ"א . . המגביהי לשבת המשפילי לראות

The words here quote Psalms 113:5; the passage is shown below.

Psalms 113:5ה' קי"ג: תהילים

מי כהי אֵלֵינוּ הַמַּגְבִּיִּהי לְשִׁבְתָּ:

Who is like unto the L-RD our G-d, That is enthroned on high,

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים קיג, ה-ו. ראה לקמן תצא מ, ב. שה"ש מא, א. ספר החקירה פב, ב.

108 וכמ"ש במ"א ע"פ משה ידבר

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

תו"א סח, ב ואילך.

109 כמ"ש במ"א שבמצות יש ב' בחי'

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה לקמן שה"ש טז, ב ואילך.

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

110 בד"ה להבין פי יג"מ

There "teshuvah preceded the world" is explained: not that it existed before creation, but that when a person takes to heart that the whole world is under time, which is like a moment before G-d, his soul expires to cleave to Him, and such teshuvah is above time and the world.

KEHOT'S NOTE

לקמן ר"ה סא, א ואילך.

111 מי לי בשמים

"Whom have I in heaven? And with You, I desire nothing on earth." The verse is quoted again for the longing for G-d alone.

Psalms 73:25ה' ע"ג: תהילים

מִי־לִי בַשָּׁמַיִם וְעִמָּךְ לֹא־תִפְצְתִּי בָאָרֶץ:

Whom have I in heaven but Thee? And beside Thee I desire none upon earth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים עג, כה-ו.

112 כלה שארי ולבבי צור לבבי וחלקי אלהים לעולם

Asaf says that though his flesh and heart may fail, G-d is the Rock of his heart and his portion forever (le'olam). The Alter Rebbe reads le'olam as "to the world": that G-dliness be revealed in the world. (context: Steinsaltz Tanakh)

Psalms 73:26ו' כ"ו: תהילים

כָּל־הַ שְׁאָרִי וּלְבַבִּי צוּר־לִבִּי וְחֶלְקִי אֱלֹהִים לְעוֹלָם:

My flesh and my heart faileth; But G-d is the rock of my heart and my portion for ever.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

113 נגלה כבוד ה' וראו כל בשר

"And the glory of Havayah shall be revealed, and all flesh shall see together." It is the revelation below for which Aharon longs.

Isaiah 40:5ה' מ': ישעיהו

וְנִגְלָה כְבוֹד ה' וְרָאוּ כָל־בָּשָׂר יַחְדָּו כִּי פִי ה' דִּבֶּר:

And the glory of the L-RD shall be revealed, and all flesh shall see it together; for the mouth of the L-RD hath spoken it.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ישע"י מ, ה.

114 יבא כל בשר

Kehot's note points to Isaiah 66:23 for these words.

Isaiah 66:23ג' ס"ו: ישעיהו

וְהָיָה מִדִּי־חֹדֶשׁ בְּחֹדְשׁוֹ וּמִדִּי שָׁבָת בְּשַׁבְּתוֹ יָבוֹא כָל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לִפְנֵי אָמַר ה'

And it shall come to pass, that from one new moon to another, and from one sabbath to another, shall all flesh come to worship before Me, Saith the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ישע"י סו, כג.

115

עין בעין וגו'

Isaiah: the watchmen of Jerusalem lift their voices, "for eye to eye they shall see Havayah's return to Zion." The Kehot note gives this verse for the words "eye to eye."

ישעיהו נ"ב:ח:ח'52:8

קול צפיק נשא קול יחדו ירגנו כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון:

Hark, thy watchmen! they lift up the voice, Together do they sing; For they shall see, eye to eye, The L-RD returning to Zion.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ישע"י נב, ח.

116

בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע

Rabbi Simai teaches that when Israel put "we will do" before "we will hear," ministering angels tied two crowns on each of them, and Rabbi Elazar adds that a heavenly voice asked who had revealed to them this secret of the angels. Here its words name the discourse to which the text refers.

Shabbat 88a:7-8 ח"א:א:ח'8-7

דרש רבי סימאי: בשעה שהקדימו ישראל "נעשה" ל"נשמע" באו ששים ריבוא של מלאכי השרת, לכל אחד ואחד מישראל קשרו לו שני כתרים, אחד כנגד "נעשה" ואחד כנגד "נשמע". וכיון שחטאו ישראל, ירדו מאה ועשרים ריבוא מלאכי חבלה ופירקום, שנאמר: "ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב". אמר רבי חמא ברבי חנינא: בחורב טענו, בחורב פרקו. בחורב טענו — קדאמרו, בחורב פרקו — דכתבי: "ויתנצלו בני ישראל וגו'". אמר ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

117

אהרן אותיות נראה

The note refers there for the teaching that Aharon's name has the letters of nir'eh, "seen."

KEHOT'S NOTE

ראה סה"ש — תש"א ע' 152. ובספר הערכים-חב"ד כרך ב ע' ע הערה 681. ובמילואים שם ע' תרכט.

118

אהרן אותיות נראה

The Zohar teaches that the clouds of glory came in Aharon's merit and reads the verse as "that eye to eye (Aharon) You, Havayah, were seen." The text cites this place for Aharon as "seen."

Zohar, Emor 42:260-269 ט"ס-רס"ט

The first 6 lines of the Hebrew text are not found in our translation. When Miriam died the well was taken from them, as it is written, "And Miriam died, and there was no water for the congregation" (Num. 20, 1, 2). Another well which was with Israel also desired to depart, but when it saw six clouds that hovered over them it remained attached to them. When Aaron died the clouds departed and the cloud of the well with them, until Moses came and brought them back.' R. Isaac ...

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

119

בוהר פי לך לך (דפ"ח ע"א)

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה לקמן פי עקב יד, א.

120

בוהר פי אמור (ד"ק ע"ב) . . ובבה"ז

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לאדה"א פא, ד.

121

אמר — מי שרוצה לצאת

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה סה"מ קונטרסים-א קסז, א.

122

אשר עין בעין נראה אתה ה'

Moshe pleads that the nations have heard "that You, Havayah, were seen eye to eye, and Your cloud stands over them." The Alter Rebbe reads both the open sight and the cloud as revelation.

Numbers 14:14 י"ד:יד'14

ואמרו אל־יושב הארץ הזאת שמעו כִּי־אתה ה' בקרב העם הזה אשר־עין בעין נראה אתה ה' ועננה עמד עליהם ובעמד ענן אתה הלך לפנייהם יומם ובעמוד אש לילה:

they will say to the inhabitants of this land, who have heard that Thou L-RD art in the midst of this people; inasmuch as Thou L-RD art seen face to face, and Thy cloud standeth over them, and Thou goest before them, in a pillar of cloud by day, and in a pillar of fire by night;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

במדבר יד, יד.

123

דכולא קמי'

The Zohar teaches that "all before Him is accounted as nothing." Here it is what is true from above, which the soul longs to see below.

Zohar I, 11b זח"א יא, כב

KEHOT'S NOTE

זח"א יא, ב.

124

כחשיכה כאורה

"Even darkness does not darken for You ... darkness is as light." Before G-d nothing is concealed.

Psalms 139:12 י"ב:י"ט'139

גם־חֹשֶׁךְ לֹא־יִחְשֶׁךְ מִמֶּךָ וְלֵילָה כִּיּוֹם יֵאִיר כְּחֹשֶׁכָּה כְּאוֹרָה:

Even the darkness is not too dark for Thee, But the night shineth as the day; The darkness is even as the light.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים קלט, יב.

125

מאד — למעלה מבחי פרסא

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה לקו"ת תוריע כד, ג.

126 ע"פ ועשית בגדי קודש

That discourse says that Aharon is one of the seven shepherds who draw from the Infinite Light to the souls of Israel; as the man of kindness and High Priest he draws down ahavah rabbah, and his garments are garments for this love.

KEHOT'S NOTE

תו"א פב, א.

127 ועשית בגדי קדש לאהרן

"And you shall make holy garments for Aharon your brother, for glory and for beauty." Here its words name the discourse on Aharon's garments in Parshas Tetzaveh.

Exodus 28:2: שמות כ"ח:ב

וְעָשִׂיתָ בְּגָדֵי־קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אָחִיךָ לְכְבוֹד וּלְתִפְאֶרֶת:

And thou shalt make holy garments for Aaron thy brother, for splendour and for beauty.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

128 עזה כמות אהבה

The beloved asks, "Set me as a seal upon your heart ... for love is fierce as death ... its flashes are flashes of fire, the flame of G-d." It describes the love that comes from long-ing for G-d's revelation.

Song of Songs 8:6: שיר השירים ח:ו

שִׁימֵנִי כַּחֲתָם עַל־לִבְךָ כַּחֲתָם עַל־זְרוּעֶךָ כִּי־עֵצָה כְּמוֹת אֶהְיֶה קֶשֶׁת כְּשֹׂאוֹל קִנְיָה רֶשֶׁפִּיָּה רֶשֶׁפִּי אֵשׁ שְׁלֹה־בְתִיָּה:

Set me as a seal upon thy heart, As a seal upon thine arm; For love is strong as death, Jealousy is cruel as the grave; The flashes thereof are flashes of fire, A very flame of the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

שה"ש ח, ו.

129 רשפי רשפי אש

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

שם.

130 לשון רשפי אש

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

שה"ש ח, ו. [כ].

131 (ועמ"ש — אהבה)

The passage there explains that above the higher awe is ahavah rabbah, which does not come from a person's own service and toil but as a flow from above: when he reaches the higher awe, this exceeding love comes of itself, the soul's expiring into its root, love with delight.

KEHOT'S NOTE

הוספה לקמן צו, ג.

132 ועמ"ש סד"ה שימני כחותם

There "Set me as a seal upon your heart, for love is fierce as death" is explained: just as the soul finds it hard to part from the body, its vessel, even though the body darkens its light, so Knesses Yisrael asks that her bond remain like a seal even in darkness and concealment, after the love of prayer has passed.

KEHOT'S NOTE

לקו"ת שה"ש מה, ג.

133 פ"ד א'

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

"נגבה סטי דימינא שירותא דעלמא עילאה סתימא עמיקא לעילא עד אי"ס" — אוה"ת בראשית-ז ע' תתנד, א. שם כרך ד דף תרצט, ב. שם תש, ב. יתרו ע' תשעה.

134 Rabbi Elazar says that since the Temple was destroyed the gates of prayer are locked, yet the gates of tears are not locked, as it is said, "Do not be silent at my tears." The ad-dition builds its explanation on this saying.

Berakhot 32b:5: ברכות ל"ב ב:ה

וְאָמַר רַבִּי אֱלֶעָזָר: מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ נִנְעְלוּ שַׁעְרֵי תְּפִלָּה, שְׁנֵאמַר: "גַּם כִּי אֶזְעַק וְאֶשׁוּעַ שְׁתֵּם תְּפִלָּתִי". וְאֵף עַל פִּי שֶׁשַּׁעְרֵי תְּפִלָּה נִנְעְלוּ, שַׁעְרֵי דַמְעָה לֹא נִנְעְלוּ, שְׁנֵאמַר: "שְׁמַעַה תְּפִלָּתִי ה' וְשִׁוְעָתִי הֶאֱזִינָה אֶל דַּמְעָתִי אֵל תִּתְּרֶשׁ".

R. Eleazar also said : From the day the Temple was destroyed, the gates of prayer were locked ; as it is said, "Yea, when I cry and call for help, He shutteth out my prayer" (Lam. iii. 8). But although the gates of prayer are locked, the gates of tears remain unlocked ; as it is said, "Hear my prayer, O L-rd, and give ear unto my cry ; keep not silence at my tears" (Ps. xxxix. 13).

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

135 ויאמר ה' אל משה היד ה'

The words here quote Numbers 11:23; the passage is shown below.

Numbers 11:23:ג"א: במדבר י"א:כ"ג

וַיֹּאמֶר ה' אֶל־מֹשֶׁה הֲיָד ה' תִּקְצֹר עִתָּהּ תִּרְאֶה הֲיִקְרָךְ דְּבָרִי אִם־לֹא:

And the L-RD said unto Moses: 'Is the L-RD'S hand waxed short? now shalt thou see whether My word shall come to pass unto thee or not.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

במדבר יא, כג.

136 The same saying of Rabbi Elazar appears here: "the gates of tears are not locked." The text cites both places.

Bava Metzia 59a:5:ה"ט א: בבא מציעא נ"ט א:ה

אָמַר רַבִּי אֱלֶעָזָר: מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, נִנְעְלוּ שַׁעְרֵי תְּפִלָּה, שְׁנֵאמַר: "גַּם כִּי אֶזְעַק וְאֶשׁוּעַ שְׁתֵּם תְּפִלָּתִי". וְאֵף עַל פִּי שֶׁשַּׁעְרֵי תְּפִלָּה

נָנְעֵלוּ, שְׁעָרֵי דְמַעוֹת לֹא נִנְעֵלוּ, שְׁנֵאֲמַר: "שְׁמַעַה תְּפִלָּתִי הִי וְשׁוֹעֲתִי הָאֵזִינָה, אֶל דְּמַעֲתִי אֶל תַּחֲרֹשׁ".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

137 אל דמעתי אל תחרש

"Hear my prayer, Havayah, and give ear to my cry; do not be silent at my tears." It is the verse the Sages bring for the power of tears.

תהילים ל"ט:י"ג Psalms 39:13

שְׁמַעַה־תְּפִלָּתִי הִי וְשׁוֹעֲתִי הָאֵזִינָה אֶל־דְּמַעֲתִי אֶל־תַּחֲרֹשׁ כִּי גֵר אֲנִי עִמָּךְ תּוֹשֵׁב כְּכֹל־אֲבוֹתִי:

Hear my prayer, O L-RD, and give ear unto my cry; keep not silence at my tears; for I am a stranger with Thee, a sojourner, as all my fathers were.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

138 בד"ה כי תשמע בקול

This is the discourse in Parshas Re'eh that the text names.

KEHOT'S NOTE

לקמן פ' ראה כג, ד.

139 לעשות הישר בעיני ה'

"When you hearken to the voice of Havayah your G-d ... to do what is right in the eyes of Havayah your G-d." This verse opens the discourse in Parshas Re'eh to which the text refers.

דברים י"ג:19 Deuteronomy 13:19

כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל ה' אֱלֹקֶיךָ לְשֹׁמֵר אֶת־כָּל־מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם לַעֲשׂוֹת הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי ה' אֱלֹקֶיךָ:

when thou shalt hearken to the voice of the L-RD thy G-d, to keep all His commandments which I command thee this day, to do that which is right in the eyes of the L-RD thy G-d.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

140 עיני הוי אל צדיקים

"The eyes of Havayah are toward the righteous, and His ears toward their cry." Here the supernal eyes, aroused by tears, turn toward those below.

תהילים ל"ד:16 Psalms 34:16

עֵינֵי ה' אֶל־צַדִּיקִים וְאָזְנוֹ אֶל־שׁוֹעֲתָם:

The eyes of the L-RD are toward the righteous, And His ears are open unto their cry.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

141 ועל המשכה זו שבפנימיות נקי עושין רצונו של מקום

KEhot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

ראה הנחת הר"פ ע' קנו ובאוה"ת ויקרא-ב ע' תרנו.

142 פקח עיניך וראה

Daniel prays, "Incline Your ear, my G-d, and hear; open Your eyes and see our desolation." Here it is the supernal

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

eyes, aroused by tears, turned toward those below.

דניאל ט:י"ח Daniel 9:18

הָטָה אֱלֹקֵי אֲזִנְךָ וּשְׁמַע פִּקְח עֵינֶיךָ וְרָאָה שְׁמַמְתֵּינוּ וְהָעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֶיהָ כִּי לֹא עֲלִצְדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הִרְבִּים:

O my G-d, incline Thine ear, and hear; open Thine eyes, and behold our desolations, and the city upon which Thy name is called; for we do not present our supplications before Thee because of our righteousness, but because of Thy great compassions.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

143 היתה לי דמעתי

The psalmist, far from G-d's house, says his tears are as constant as his daily bread while his enemies taunt him all day, "Where is your G-d?" The addition refers to an explanation of this verse in Asarah Maamaros. (context: Steinsaltz Tanakh)

תהילים מ"ב:ד Psalms 42:4

הִיָּתָה־לִּי דְמַעֲתִי לֶחֶם יוֹמָם וְלַיְלָה בָּאֲמָר אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אֵיךְ אֶלְקֶיךָ:

My tears have been my food day and night, while they say unto me all the day: 'Where is Thy G-d?'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים מב, ד. וראה ביהל אור שם ע' קסו שמציין לכאן.

144 איה סופר

"Where is the scribe? Where is the one who weighs?" Here its words name a discourse on the level called "Where."

ישעיהו ל"ג:18 Isaiah 33:18

לִבְךָ יִהְיֶה אֵימָה אֵיךְ סֹפֵר אֵיךְ שֹׁקֵל אֵיךְ סֹפֵר אֶת־הַמְּגִדִּים:

Thy heart shall muse on the terror: 'Where is he that counted, where is he that weighed? Where is he that counted the towers?'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

145 ובד"ה כי אתה נרי

KEhot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

תו"א ח, ד. וראה גם לקמן שה"ש טו, ג.

146 כי על כל כבוד

"For over all the glory shall be a canopy." Here its words name a discourse on "Where is the place of His glory."

ישעיהו ד:5 Isaiah 4:5

וּבָרָא ה' עַל כָּל־מְכוּן הַרְצִיזוֹ וְעַל־מִקְרָאָהּ עָנָן יוֹמָם וְעֶשֶׂן וְגִהָה אֵשׁ לְהִבָּה לַיְלָה כִּי עַל־כָּל־כְּבוֹד חֲפָה:

And the L-RD will create over the whole habitation of mount Zion, and over her assemblies, a cloud and smoke by day, and the shining of a flaming fire by night; for over all the glory shall be a canopy.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

147 שתקנו בתפילת ש"ע סלח לנו

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה גם תו"א קיא, ד. לקמן שבת שובה סה, ג.

148 ק"ש שמקבל עול מלכות שמים

The words here quote Berakhot 13a:21; the passage is shown below.

ברכות י"ג א:כ"א Berakhot 13a:21

אמר רבי יהושע בן קרחה: למה קדמה פרשת "שמע" ל"והיה אם שמוע" — כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים תחלה, ואחר כך מקבל עליו עול מצות. "והיה אם שמוע" ל"ויאמר" — ש"והיה אם שמוע" נוהג בין ביום ובין בלילה, "ויאמר" אינו נוהג אלא ביום בלבד.

R. Joshua b. Karhah said: Why does the section "Hear, O Israel" precede "And it shall come to pass if ye shall hearken"? So that a man shall first receive upon himself the yoke of the kingdom of heaven, and afterwards receive upon himself the yoke of the commandments. And why does "And it shall come to pass if ye shall hearken" precede "And the L-rd spake"? Because the former applies both during the day and night, but the latter during the day only.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ברכות יג, א.

149 אולים מדרך פשעם

The words here quote Psalms 107:17; the passage is shown below.

Psalms 107:17 תהילים ק"ז י"ז

אולים מדרך פשעם ומעונותיהם יתענו:

Crazed because of the way of their transgression, And afflicted because of their iniquities—

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים קז, יז.

150 פשעים אלו המרדים

The words here quote Yoma 36b:6; the passage is shown below.

Yoma 36b:6 יומא ל"ו ב:ו

פשעים אלו המרדים, וכן הוא אומר: "מִלֶּךְ מוֹאֵב פֶּשַׁע בִּי", ואומר: "אֲזַ תִּפְשַׁע לְבָנָה בַּעַת הַהִיא". "לְכָל חַטָּאתָם" אלו השגגות, וכן הוא אומר: "נִפְשׁ כִּי תִחַטָּא בְּשִׁגְגָה". ומאחר שהתודה על הזדונות ועל המרדים חוזר ומתודה על השגגות!?

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

KEHOT'S NOTE

יומא לו, ב.

151 בדי"ה כנשר יעיר

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לקו"ת האזינו עח, א.

152 והם פשעו בי

The words here quote Isaiah 1:2; the passage is shown below.

ישעיהו א:ב:2 Isaiah 1:2

שמעו שמים והאזינו ארץ כי ה' דבר בנים גדלתי ורוממתי והם פשעו בי:

Hear, O heavens, and give ear, O earth, For the L-RD hath spoken: Children I have reared, and brought up, And they have rebelled against Me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ישע"י א, ב.

153 ומאריך באחד

The words here quote Berakhot 13b:14-15; the passage is shown below.

ברכות י"ג ב:ט"ד-ט"ו Berakhot 13b:14-15

תניא סומכוס אומר: כל המאריך ב"אחד", מאריך לו ימיו ושנותיו. אמר רב אחא בר יעקב: ובדלית. אמר רב אשי: ובלבד שלא יחטוף בחית. רבי ירמיה הוה יתיב קמיה דרבי [חייא בר אבא], חזיה דהוה מאריך טובא, אמר לקה: ביון דאמליכתיה למעלה ולמטה ולארבע רוחות השמים — תו לא צריכת.

There is a teaching : Symmachus says : Whoever prolongs the pronunciation of the word ehad "one," his days and years are prolonged for him. Rab Aha b. Jacob said : Especially the letter D. Rab Ashe said: Only he must not slur over the letter H. R. Jeremiah was sitting in the presence of R. Hiyya b. Abba, and noticed that he prolonged [the word ehad] exceedingly. He said to him : So long as thou hast proclaimed His Kingship above and below and the four winds of heaven, ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ראה ברכות יג, ב.

154 פריקת עול מלכות שמים

Kehot's note points to where this is explained further: Maamarei Admur HaZaken 5562.

KEHOT'S NOTE

בסה"מ תקס"ב ע"י ר"ח כ' שהמרירות בתיקון חצות הוא על פריקת עול. וכ"ה במאמרי אדה"א בהעלותך ע"י תתפז.

155 בדי"ה מה טובו

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לקמן בלק עד, א.

156 בזכרנו את ציון

The words here quote Psalms 137:1; the passage is shown below.

תהילים קל"ז:1 Psalms 137:1

על־נהרות כָּבֵל שָׁם יִשְׁכְּנוּ גַם־כְּכִינוּ בְּזָכְרֵנוּ אֶת־צִיּוֹן:

By the rivers of Babylon, There we sat down, yea, we wept,
When we remembered Zion.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים קלו, א. עי אוה"ת מקץ (שמו, ב). ובד"ה והשתי כדת תקס"ג בפי
בהעלותך יעו"ש [סה"מ תקס"ג ח"ב עי תקסו — ע"ש]. [כ].

157

בד"ה מנורת זהב

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה לקמן לה, ב.

158

בחכמה אתברירו

Kehot's note points to Zohar II, 254b for these words.

Zohar II, 254b, רנ"ד, ב"ב

ויקרא ד':א'1:4

וַיִּדְבֹּר ה' אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

And the L-RD spoke unto Moses, saying:

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ראה זח"ב רנ"ד, ב. נסמן לעיל ויקרא ד, א.

159

ה' בחכמה

Kehot's note points to Proverbs 3:19 for these words.

משלי ג':י"ט19:3

ה' בחכמה יסד־אֶרֶץ כֹּהֵן שָׁמַיִם בְּתִבְיוֹנָה:

The L-RD by wisdom founded the earth; By understanding
He established the heavens.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

משלי ג, יט.

160

הגורם לשכר מצוה היא המצוה בעצמה

The words here quote Tanya, Likkutei Amarim 37:2; the
passage is shown below.

תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים 37:2: תניא, ל"ז:

כי הגורם שכר המצוה - היא המצוה בעצמה, כי בעשייתה, ממשיך
האדם גילוי אור־אין־סוף ברוך־הוא מלמעלה למטה להתלבש בגשמיית
עולם הזה, בדבר שהיה תחלה תחת ממשלת קליפת נוגה ומקבל חיותה
ממנה, שהם כל דברים הטהורים ומוותרים שנעשית בהם המצוה
מעשיית, כגון: קלף התפילין ומזוזה וספר תורה, וכמאמר רבתינו
זכרונם־לברכה: "לא הוכשר למלאכת שמים אלא טהורים ומוותרים
בפיר". וכן אתרוג שאינו ערלה,

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

KEHOT'S NOTE

ראה תניא פל"ז ובליקוט פירושם ומ"מ שם.

161

ללחם שהיא התו

The words here quote Bereshit Rabbah 70:5; the passage is
shown below.

Bereshit Rabbah 70:5: רבה עי:

ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש - עקילס הגר נכנס אצל רי אליעזר
אמר לו: הרי כל שבחו של גר, שנאמר (דברים י): ואוהב גר לתת לו

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

לחם ושמלה!? אמר לו: וכי קלה היא בעיניך, דבר שנתחבט עליו אותו
זקן, שנאמר: ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש, ובא זה והושיטו לו
בקנה. נכנס אצל רבי יהושע אמרו לו תלמידיו: רבי! דבר שנתחבט
עליו אותו זקן, את מושיטו לזה בקנה! התחיל מפייסו בדברים. לחם, זו
תורה, דכתיב (משלי ט): לכו לחמו בלחמי. שמלה, זו טלית, זכה אדם
לתורה, זכה לטלית, ולא ...

"And will give me bread to eat, and a garment to wear" (Gen-
esis 28:20) - Akilas the proselyte entered to Rabbi Eliezer, he
said to him: 'Is this all the benefit of the proselyte, as it is
stated: "And loves the stranger, to give him food and a gar-
ment"?' (Deuteronomy 10:18). He said to him: 'Is it insignif-
icant in your eyes, the item regarding which this elder pon-
dered, as it is stated: "And will give me bread to eat, and a
garment to wear"? But this proselyte comes and He ...

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022
(CC-BY)

KEHOT'S NOTE

ב"ר ע, ה.

162

והגית בו יומם ולילה

The words here quote Joshua 1:8; the passage is shown
below.

יהושע א':ח1:8 Joshua

לֹא־יָמוּשׁ סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיךָ הַיּוֹם וְהַיּוֹם וְלַיְלָה לְמַעַן תִּשְׁמָר
לְעֲשׂוֹת כְּכָל־הַכְּתוּב בּוֹ כִּי־אֶזְעַל תִּצְלִיחַ אֶת־דְּרָכְךָ וְאֶזְעַל תִּשְׁכִּיל:

This book of the law shall not depart out of thy mouth, but
thou shalt meditate therein day and night, that thou mayest
observe to do according to all that is written therein; for
then thou shalt make thy ways prosperous, and then thou
shalt have good success.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

יהושע א, ח.

163

בד"ה ושבתה

Kehot's note points to where this is explained further:
Likkutei Sichos.

KEHOT'S NOTE

לקו"ת אחרי מ, ד. ראה לקו"ש חט"ו ע' 358.

164

י"ג מדות שהתו נדרשת

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

תו"כ ר"פ ויקרא.

165

י"ג מדות הרחמים

Kehot's note points to Exodus 34:6 for these words.

שמות ל"ד:6 Exodus

KEHOT'S NOTE

שמות לד, ו-ז.

166

מים תחתונים בוכים

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ת"ז ת"ה (יט, ב). תוסי' הרא"ש (הדר זקנים) בראשית בתחלתו. בחיי ויקרא ב, יג.

167

כתית למאור

The words here quote Exodus 27:20; the passage is shown below.

שמות כ"ז:20

וְאַתָּה תְצַוֶּה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיָקְחוּ אֵלַיִךְ שֶׁמֶן זַיִת זָךְ כִּתִּית לְמָאֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד:

And thou shalt command the children of Israel, that they bring unto thee pure olive oil beaten for the light, to cause a lamp to burn continually.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

שמות כז, כ.

168

והזיתים הם מרים

The words here quote Sanhedrin 108b:19; the passage is shown below.

סנהדרין ק"ח ב"י:19

אמר רב חנא בר ביזנא: אמר לקה אליעזר לשם רבא, כתיב: "למשפחתיהם יצאו מן התבה". אתון היכן הויתו? אמרו לקה: צער גדול היה לנו במתיבה. בריה שדרקה להאכילה ביום - האכלנוה ביום, שדרקה להאכילה בלילה - האכלנוה בלילה. האי וקיתא לא הוה ידע אבא מה אכלה. יומא חד הוה יתיב וקא פאלי רמונא, נפל תולעתא מינה אכלה. מיכן ואילך הוה גביל לה חזרא, כי מתלע אכלה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

KEHOT'S NOTE

להעיר מעירובין יח, ב תוד"ה מרורין. וש"נ. וראה חדא"ג מהרש"א סנהדרין קח, ב ד"ה יהיו. ראה תו"א פא, ג.

169

להיות שפל רוח

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה אבות ד, י.

170

ונפשי כעפר לכל תהי

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

תפלת אלקי נצור.

171

דהנה כתיב

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

מובא באוה"ת בראשית-ד דף תשעט, ב.

172

כשמן הטוב על הראש

The words here quote Psalms 133:2; the passage is shown below.

Psalms 133:2

כְּשֶׁמֶן הַטּוֹב עַל־הָרֹאשׁ יֵרֵד עַל־הַנָּהָר וְזֶה־אֶהְרֶן שִׁירָד עַל־פִּי מְדוּתָיו:

It is like the precious oil upon the head, Coming down upon the beard; Even Aaron's beard, That cometh down upon the

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

collar of his garments;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים קלג, ב.

173

הלכות התו שנקי קוצותיו תלתלים

The words here quote Song of Songs 5:11; the passage is shown below.

Song of Songs 5:11

ראשו כְּתָם פֶּזָה קֻצּוֹתָיו תִּלְתָּלִים שְׁחֹרֹת כְּעֹרֹב:

His head is as the most fine gold, His locks are curled, And black as a raven.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Shir HaShirim Rabbah 5:7

מִצְאָנִי הַשְּׂמָרִים הַסִּבְכִּים בְּעִיר, זֶה (עזרא ה, ג): תִּתְּנִי פֶתַח עֶבֶר נִהְרָה וְחִבְרִיו. הַכּוֹנֵי פְּצֻעֵנִי, (עזרא ד, ו): כְּתָבוּ שְׁטָנָה עַל יִשְׁבִּי יְהוּדָה וִירוּשָׁלָּיִם. נִשְׂאוּ אֶת רִדְדֵי מַעְלֵי שְׂמָרֵי הַחֲמוֹת, חוֹמוֹתֶיהָ שֶׁל יְרוּשָׁלָּיִם. אָמַר רַבִּי אָבָא בַּר כְּהֵנָא לְשַׁעֲבֵר הֵיתָה נִבְנָה הַחוּמָה אֲכָן שְׁמוֹנָה אַמּוֹת, וְאֲכָן עֶשֶׂר אַמּוֹת, בְּרֵם הָכָא (עזרא ה, ח): וְהוּא מִתְּבַנָּא אֲכָן גָּלִל, וְאֲכָן דְּגִלְגּוּל. דְּכָר אַחֲרָה מִצְאָנִי הַשְּׂמָרִים, שְׂבָטוֹ שֶׁל לִוִּי, דְּכַתִּיב בְּהוּ (דברים לג, ט): כִּי שָׁמְרוּ אֶמְרָתָה. הַסִּבְכִּים בְּעִיר, הֵיאֵךְ ...

"The sentries patrolling the city found me, they struck me, they wounded me; the guards of the walls took my mantle from upon me" (Song of Songs 5:7). "The sentries patrolling the city found me" - these are "Tatenai, the governor of Avar Nahara" (Ezra 5:3) and his associates. "They struck me, they wounded me" - "they wrote an accusation against the inhabitants of Judah and Jerusalem" (Ezra 4:6). "The guards of the walls took my mantle from upon me" - the walls of Jerusalem. Rabbi Abba bar Kahana said: ...

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

KEHOT'S NOTE

שה"ש ה, יא. ראה שהש"ר ה, ג.

174

שמן . . שהוא בחי חכמה

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

מא"א אות ש' סמ"ח.

175

נוצר ב"פ זקן

Kehot's note points to Song of Songs 3:2 for these words.

Song of Songs 3:2

אֶקוּמָה נָא וְאֶסּוּבְכָה בְּעִיר בְּשׁוּקִים וּבְרַחֲבוֹת אֲבַקֶּשֶׁה אֶת שְׂאֵהָכָה נַפְשִׁי בְּקִשְׁתִּיו וְלֹא מְצֵאתִיו:

'I will rise now, and go about the city, In the streets and in the broad ways, I will seek him whom my soul loveth.' I sought him, but I found him not.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ראה לקמן שה"ש ג, ב. אוה"ת נצבים ע' ארעח.

176

התורה שהיא בחי שערות

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה תו"א קי, ב.

התו"ק נק' משל הקדמוני

Kehot's note points to I Samuel 24:13 for these words.

I Samuel 24:13ג"ד:י"ג

לשפט ה' ביני ובינך ונקמני ה' ממך ויד' לא תהיה-פך:

The L-RD judge between me and thee, and the L-RD avenge me of thee; but my hand shall not be upon thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ראה ש"א כד, יג. וברש"י שם. וברש"י משפטים כא, יג.

כתלג חיזור

The words here quote Daniel 7:9; the passage is shown below.

Daniel 7:9ט"ז:ז

חזה הוית עד די כרסון רמיו ועתיק יומין יתב לבושה כתלג חור ושער ראשה כעמר נקא כרסיה שבבין דיינור גלגלוהי נור דלק:

I beheld Till thrones were placed, And one that was ancient of days did sit: His raiment was as white snow, And the hair of his head like pure wool; His throne was fiery flames, and the wheels thereof burning fire.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

דניאל ז, ט.

והחכמה תחיי

The words here quote Ecclesiastes 7:12; the passage is shown below.

Ecclesiastes 7:12ב"ז:ז

כי בצל החכמה בצל הכסף ויתרון דעת החכמה תחיה בעליה:

For wisdom is a defence, even as money is a defence; but the excellency of knowledge is, that wisdom preserveth the life of him that hath it.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

קהלת ז, יב.

שמן משחת קדש

The words here quote Exodus 30:25; the passage is shown below.

Exodus 30:25ה"כ:כ

ועשית אתו שמן משחת-קדש רקח מרקחת מעשה רקח שמן משחת-קדש יהיה:

And thou shalt make it a holy anointing oil, a perfume compounded after the art of the perfumer; it shall be a holy anointing oil.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

שמות ל, כה. לא.

בד"ה צאינה וראינה

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לקמן שה"ש כא, ג ואילך.

חכים ולא בחכ'י

182

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ת"ז בהקדמה (פתח אלי').

183

ואנשי קדש תהיון לי

The words here quote Exodus 22:30; the passage is shown below.

Exodus 22:30ל"ב:כ

ואנשי-קדש תהיון לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לכלב תשלכון אתו:

And ye shall be holy men unto Me; therefore ye shall not eat any flesh that is torn of beasts in the field; ye shall cast it to the dogs.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

שמות כב, ל.

184

עתידים צדיקים שיאמרו לפניהם

The words here quote Bava Batra 75b:3-4; the passage is shown below.

Bava Batra 75b:3-4ג"ד:ב-ג

ואמר רבה אמר רבי יוחנן: עתידין צדיקים שנקראין על שמו של הקדוש ברוך הוא, שנאמר: "כל הנקרא בשמי ולקבודי בראתי, יצרתיו אף עשיתיו". ואמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן: שלשה נקראו על שמו של הקדוש ברוך הוא, ואלו הן: צדיקים, ומשיח, וירושלים. צדיקים - הא דאמרן. משיח - דכתיב: "וזה שמו אשר יקראו ה' צדקנו". וירושלים - דכתיב: "סביב שמנה עשר אלה, ושם העיר מיום ה' שמה", אל תקרי "שמה" אלא "שמה". ...

R' Shmuel bar Nachmani said in the name of R' Yochanan: three are called by the name of the Holy One, and they are: the righteous, the Messiah and Jerusalem. The righteous, as we said above. The Messiah, as it is written "...this is his name that he shall be called, The L-rd is our righteousness." (Jeremiah 23:6) Jerusalem, as it is written "All around it amounts to 18,000; and the name of the city from that day will be "The L-rd is There." (Ezekiel 48:35)

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Rabbi Mike Feuer,

Jerusalem Anthology (CC-BY)

KEHOT'S NOTE

ב"ב ע"ב, ב.

185

באג"ה סד"ה להבין מ"ש בפע"ח

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

דף קנז, א.

186

חסד .. ימינו של הקב"ה

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה ת"ז בהקדמה (פתח אלי').

187

חסד עולם

The words here quote Isaiah 54:8; the passage is shown

below.

ישעיהו נ"ד:ח"א:54:8

בְּשֹׁצָר קֶצֶף הִסְתַּרְתִּי פָנַי רָגַע מִמֶּךָ וּבְחֶסֶד עוֹלָם רַחֲמֶיךָ אָמַר גְּאֻלָּהּ ה'

In a little wrath I hid My face from thee for a moment; But with everlasting kindness will I have compassion on thee, Saith the L-RD thy Redeemer.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ישעיהו נד, ח.

188

רב חסד

The words here quote Exodus 34:6; the passage is shown below.

שמות ל"ד:6

וַיַּעֲבֹר ה' עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא ה' ה' אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶץ אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת:

And the L-RD passed by before him, and proclaimed: 'The L-RD, the L-RD, G-d, merciful and gracious, long-suffering, and abundant in goodness and truth;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Numbers 14:18

ה' אֶרֶץ אֲפִים וְרַב־חֶסֶד נָשָׂא עוֹן וּפָשַׁע וְנָקָה לֹא יִנָּקֶה פָּקֵד עוֹן אָבוֹת עַל־בְּנִים עַל־שְׁלִישִׁים וְעַל־רִבְעִים:

The L-RD is slow to anger, and plenteous in lovingkindness, forgiving iniquity and transgression, and that will by no means clear the guilty; visiting the iniquity of the fathers upon the children, upon the third and upon the fourth generation.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

שמות לד, ו. במדבר יד, יח.

189

כי חפץ חסד הוא

The words here quote Micah 7:18; the passage is shown below.

מִיכָה ז':י"ח:18

מִי־אֵל כְּמוֹךָ נָשָׂא עוֹן וְעָבַר עַל־פָּשַׁע לְשֹׂאֲרִית נַחֲלָתוֹ לֹא־הֶחְזִיק לְעַד אָפוּ כִּי־חֶפֶץ חֶסֶד הוּא:

Who is a G-d like unto Thee, that pardoneth the iniquity, And passeth by the transgression of the remnant of His heritage? He retaineth not His anger for ever, Because He delighteth in mercy. .

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

מִיכָה ז', יח.

190

חסד דקש

Kehot's note points to Zohar III, 133b for these words.

Zohar III, 133b

KEHOT'S NOTE

ז"ה קלג, ב.

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

191

חסד של אמת

The words here quote Genesis 47:29; the passage is shown below.

בראשית מ"ז:כ"ט:29

וַיִּקְרְבוּ יְמֵי־יִשְׂרָאֵל לָמוּת וַיִּקְרָא לְבָנּוֹ לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ אֲסִינָא מִצְאֲתִי הֵן בְּעֵינַי שִׂים־נָא יָדְךָ תַּחַת יַרְכִּי וְעָשִׂיתָ עִמָּדִי חֶסֶד וְאֱמֶת אֲלִינָא תִקְבְּרֵנִי בְּמִצְרַיִם:

And the time drew near that Israel must die; and he called his son Joseph, and said unto him: 'If now I have found favour in thy sight, put, I pray thee, thy hand under my thigh, and deal kindly and truly with me; bury me not, I pray thee, in Egypt.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ראה בראשית מז, כט.

192

אמת ה' לעולם

The words here quote Psalms 117:2; the passage is shown below.

תהילים קי"ז:ב:2

כִּי־גָבַר עָלֵינוּ חֶסֶדוֹ וְאֱמֶת־ה' לְעוֹלָם הִלְלוּ־קָה:

For His mercy is great toward us; And the truth of the L-RD endureth for ever. Hallelujah.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהילים קיז, ב.

193

היד הגדולה

The words here quote Exodus 14:31; the passage is shown below.

שמות ל"א:31

וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת־יְהוָה הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם וַיִּירָאוּ הָעָם אֶת־ה' וַיֹּאמְרוּ בְּה' וּבַמֶּשֶׁה עֲבָדוּ:

And Israel saw the great work which the L-RD did upon the Egyptians, and the people feared the L-RD; and they believed in the L-RD, and in His servant Moses.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

שמות יד, לא.

194

בדי"ה פ' נסכים

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לקמן פ' שלח מא, א. ושם מציין גם לתו"א ד"ה וארא אל אברהם.

195

האומר אין לי אלא תו

The words here quote Yevamot 109b:4-5; the passage is shown below.

יבמות ק"ט ב:ה'4-5

עֲרֵבִי שְׁלִצִּיּוֹן — דְּעֲבָדִי שְׁלוּף דּוּץ. תּוֹקַע עֲצָמוֹ לְדַבֵּר הֶלְכָּה — דְּתַנְיָא, רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: כָּל הָאוֹמֵר אֵין לוֹ תוֹרָה — אֵין לוֹ תוֹרָה. פְּשִׁטָּא אֱלָא: כָּל הָאוֹמֵר אֵין לוֹ אֱלָא תוֹרָה — אֵין לוֹ אֱלָא תוֹרָה. הָא נִמְי פְּשִׁטָּא! אֱלָא דְּאִפִּילוּ תוֹרָה אֵין לוֹ. מַאי טַעמָא? אָמַר רַב פֶּפְא, אָמַר קְרָא:

”וְלִמְדָתָם וְעִשְׂתֵּם” — כֹּל שִׁישְׁנוּ בְּעִשְׂיָה יִשְׁנוּ בְּלִמְדָּה, כֹּל שִׁאִינוּ בְּעִשְׂיָה אִינוּ בְּלִמְדָּה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)
KEHOT'S NOTE

יבמות קט, ב.

196 מקרב איש ולב עמוק

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

תהלים (סד, ז) ושם איי "וקרב". [כ].

197 אליו ולא למדותיו

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

הובא בפרדס של"ב רפ"ב בשם הספרי. עי' בד"ה להבין מ"ש באוצ"ח בהוספות (נא, ג) ודה"ק שם "כהובא בפרדס בסופו" עכלה"ט. ובכ"מ איי "בספרי", ובאמת לי שם. ושם בפרדס של"ב פ"ב הביאו "מספרי" אבל אדמו"ר בדיוק השמיט תי "מספרי" מטעם הנ"ל ע"כ. . וכתב בלשונו הטהור כהובא בפרדס. [כ].

198 באור פני מלך חיים

The words here quote Proverbs 16:15; the passage is shown below.

משלי ט"ז:ט"ו Proverbs 16:15

בְּאוֹר־פְּנֵי־מֶלֶךְ חַיִּים וְרִצּוֹנוֹ כְּעָב מִלְקוֹשׁ:

In the light of the king's countenance is life; And his favour is as a cloud of the latter rain.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
KEHOT'S NOTE

משלי טז, טו.

199 כמים הפנים לפנים

The words here quote Proverbs 27:19; the passage is shown below.

משלי כ"ז:י"ט Proverbs 27:19

כַּמֵּיִם הַפָּנִים לַפָּנִים כֹּן לִבִּי־הָאָדָם לְאָדָם:

As in water face answereth to face, So the heart of man to man.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
KEHOT'S NOTE

משלי כז, יט.

200 בד"ה כי תצא

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לקו"ת פ' תצא לו, ב.

201 ביאור על הנ"ל

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

בסה"מ — תקס"ב עי' רכא — הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי. שם כרך ב עי' תנח הנחה אחרת.

202 שמן זית זך כתיב

The words here quote Exodus 27:20; the passage is shown

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

below.

שמות כ"ז:20 Exodus 27:20

וְאַתָּה תְצַוֶּה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זֵית זָךְ כֶּתִית לְמָאוֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד:

And thou shalt command the children of Israel, that they bring unto thee pure olive oil beaten for the light, to cause a lamp to burn continually.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
KEHOT'S NOTE

שמות כז, כ.

203 כי השמן הוא חכמה סתימאה

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה המשך בששה"ק תערי"ב ח"ב עי' תתצא.

204 שמן משחת קדש

The words here quote Exodus 30:25; the passage is shown below.

שמות ל"ב:25 Exodus 30:25

וְעִשִּׂיתָ אֹתוֹ שֶׁמֶן מִשְׁחַת־קֹדֶשׁ רֶקֶחַ מִרְקַחַת מַעֲשֵׂה רֶקֶחַ שֶׁמֶן מִשְׁחַת־קֹדֶשׁ יִהְיֶה:

And thou shalt make it a holy anointing oil, a perfume compounded after the art of the perfumer; it shall be a holy anointing oil.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
KEHOT'S NOTE

שמות ל, כה.

205 שהוא מקור ושרש להתהוות החכמה

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

מובא באוה"ת בהעלותך עי' שלב.

206 קדש הוא חכ' דאצ"י

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה מא"א אות קי ס"ז.

207 כמ"ש באגה"ק סי' כח

Kehot's note points to where this is explained further: Iggeres HaKodesh.

KEHOT'S NOTE

ראה גם לקמן חוקת ס, ג. בלק סט, ג. שה"ש מח, א. ובליקוט פ"י באגה"ק.

208 כשמן הטוב כוי יורד על הזקן

The words here quote Psalms 133:2; the passage is shown below.

תהילים קל"ג:ב Psalms 133:2

כְּשֶׁמֶן טוֹב עַל־הָרֹאשׁ יֵרֵד עַל־הַזָּקֵן וְמוֹ־אֲהָרָן שִׁירֵד עַל־פִּי מְדוּתָיו:

It is like the precious oil upon the head, Coming down upon the beard; Even Aaron's beard, That cometh down upon the collar of his garments;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים קלג, ב.

209 תלי תלים של הלכות

The words here quote Menachot 29b:6-7; the passage is shown below.

Menachot 29b:6-7 ז"ו: ב: כ"ט מנחות

אמר רבא שבעה אותיות צריכות שלשה זיונין ואלו הן שעטניז ג"ץ אמר רב אשי חזינא להו לספרי דווקני דבי רב דחטרי להו לגגיה דחייית ותלו ליה לכרעיה דחיי חטרי להו לגגיה דחייית כלומר חי הוא ברומו של עולם ותלו ליה לכרעיה דחיי כדבעא מיניה רבי יהודה נשיאה מרי אמי מאי דכתיב (ישעיהו כו, ד) בטחו ביי עדי עד כי ביה יי צור עולמים אמר ליה כל התולה בטחונו בהקב"ה הרי לו מחסה בעולם הזה ולעולם הבא

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

KEHOT'S NOTE

מנחות כט, ב. רש"י שה"ש ה, טז. [כ].

210 בלק"ת שעיקר ענין העלאת הנרות

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

בטעמי המצות (בד"ה מצות הדלקת הנרות).

211 המנורה הי' בדרום

The words here quote Exodus 26:35; the passage is shown below.

Exodus 26:35 כ"ו: ל"ה שמות

וְשָׂמַתְּ אֶת־הַשֻּׁלְחָן מִחוּץ לַפֶּרֶקֶת וְאֶת־הַמִּנְבֵּה נֹכַח הַשֻּׁלְחָן עַל צִלְע הַמִּשְׁכָּן תִּימְנָה וְהַשֻּׁלְחָן תָּתִין עַל־צִלְע צָפוֹן:

And thou shalt set the table without the veil, and the candlestick over against the table on the side of the tabernacle toward the south; and thou shalt put the table on the north side.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ראה שמות כו, לה.

212 ועיינ מ"ש לעיל מענין הנגבה

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

כט, ג.

213 ברבות לך לך פלי"ט

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

בסוף הפ'. "מחקה והולך ומכוון כנגד בהמ"ק" — אוה"ת בראשית-ד דף תרצט, ב. יתרו ע' תשעו.

214 ובוח"א שם (ד"פ ע"א

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

נעתק באוה"ת יתרו ע' תשעה.

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

215 בוח"ב ר"פ יתרו (דס"ז ב')

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

ראה לעיל ל, א. אוה"ת בראשית-ד דף תרצט, ב. יתרו ע' תשעה.

216 בד"ה שוש אשיש

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לקו"ת נצבים מח, א.

217 זח"ג פ' במדבר (דקי"ח ע"ב)

Kehot's note points to where this is explained further: Biurei HaZohar.

KEHOT'S NOTE

ביאור המאמר — ראה ביאורו"ז להצ"צ-א ע' תנא. שם ע' תנו.

218 ירושלים הבנוי

Kehot's note points to Psalms 122:3 for these words.

Psalms 122:3 ג"ב: תהילים

KEHOT'S NOTE

תהלים קכב, ג.

219 בזהר וישב (דקפ"ג סע"ב)

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

נתבאר ביהל אור ע' תפ.

220 בד"ה אלה פקודי המשכן

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לעיל פקודי ד, א.

221 בזהר פקודי (דף ר"ס סע"ב)

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

ראה גם לקמן דרושים ליוהכ"פ עא, ב. אוה"ת בשלח ע' תרלז.

222 בזהר ויחי (דרמ"א ע"א)

Kehot's note points to where this is explained further: Biurei HaZohar.

KEHOT'S NOTE

ראה ביאורו"ז להצ"צ-א ע' תנג. נזכר גם לעיל פ' צו יז, א.

223 ובפי פקודי (דרכ"א ב')

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

"פי שם י"ה הוא עדות לישראל" — יהל אור ע' תפג.

224 דרכ"ט ב'

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

"פי עדות לישראל דא רוא דשמא קדישא דאקרי עדות כד"א ועדותי זו אלמדם" — יהל אור ע' תפג.

- 225** בד"ה להבין מ"ש בהגדה מצה זו
Kehot's marei makom for these words (its note is below).
KEHOT'S NOTE
לעיל פי' צו יב, ב ואילך.
- 226** ע"פ מאמר רז"ל
Kehot's marei makom for these words (its note is below).
KEHOT'S NOTE
סוף חגיגה. [כ].
- 227** לכל נשיא קרבן בפ"ע
Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.
KEHOT'S NOTE
ראה לקמן ברכה צח, ג. תו"א ה, ב. אוה"ת במדבר ע' לג. נשא ע' רנד.
- 228** שנקרע הים לייב גזרים
Kehot's marei makom for these words (its note is below).
KEHOT'S NOTE
תנחומא בשלח יו"ד. פדר"א מ"ב.
- 229** והניף ידו על הנהר
The words here quote Isaiah 11:15; the passage is shown below.
ישעיהו י"א:ט"ו Isaiah 11:15
וְהִנֵּה ה' אֵת לְשׁוֹן יָם־מִצְרַיִם וְהִנֵּה יָדוֹ עַל־הַנָּהָר בְּעֵינִים רֹחוֹ וְהִקְהוּ לְשִׁבְעָה נָחָלִים וְהִדְרִיחַ בְּנָעָלִים:
And the L-RD will utterly destroy the tongue of the Egyptian sea; And with His scorching wind will He shake His hand over the River, And will smite it into seven streams, And cause men to march over dry-shod.
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
KEHOT'S NOTE
ישע"י יא, טו.
- 230** ומבואר במ"א ע"פ זה
Kehot's marei makom for these words (its note is below).
KEHOT'S NOTE
לעיל פי' צו יז, א.
- 231** שאו"ס מלובש בחכמה
Kehot's note points to Proverbs 3:19 for these words.
משלי ג':י"ט Proverbs 3:19
ה' בְּחָכְמָה יָסַד־אֶרֶץ כֹּוֹנֵן שָׁמַיִם תְּבֻנָּה:
The L-RD by wisdom founded the earth; By understanding He established the heavens.
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
KEHOT'S NOTE
כמ"ש ה' בחכמה (משלי ג, יט).
- 232** ולפי שגילוי זה שבחכמה נמשך מבחי' ז"ת דעתיק
Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.
KEHOT'S NOTE
מובא באוה"ת תרומה ע' איתפה.

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

- 233** בעבר הנהר ישבו
The words here quote Joshua 24:2; the passage is shown below.
יהושע כ"ד:ב' Joshua 24:2
וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־כָּל־הָעָם כֹּה־אָמַר ה' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֵבֶר הַנָּהָר יָשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם תֶּרַח אָבִי אֲבִרָהָם וְאַבִּי נָחוֹר וַיַּעֲבְדוּ אֱלֹקִים אֲחֵרִים:
And Joshua said unto all the people: 'Thus saith the L-RD, the G-d of Israel: Your fathers dwelt of old time beyond the River, even Terah, the father of Abraham, and the father of Nahor; and they served other gods.
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
KEHOT'S NOTE
יהושע כד, ב.
- 234** בכיבור ע"פ יהודה אתה
Kehot's marei makom for these words (its note is below).
KEHOT'S NOTE
תו"א מה, ד.
- 235** בהעלותך את הנרות
Kehot's note points to where this is explained further: Maamarei Admur HaZaken 5563.
KEHOT'S NOTE
בסה"מ תקס"ג כרך ב ע' תקנ"ג ב' הנחות. הנוסחא שני' הוא הנחת כ"ק אדה"א. להתחלת המאמר הפי' דרש"י ראה גם סה"מ תקס"ו ע' רמב. סה"מ תרל"ה כרך ב ע' שכט ואילך. סה"ת תרנ"ד ע' שיח ואילך. עוד הנחה נדפסה מגוכת"ק הצ"צ באוה"ת במדבר-ו ע' איתשדמ. שם כרך ה ע' איתקפה. ראה באוה"ת פי' בהעלותך ע' שג. מאמר כ"ק אדה"א שמוסד על מאמר זה בסה"מ אדה"א ע' תתצד. ובהרחב הביאור שם ע' תתקיד. כמה ענינים מהמאמר נתבארו בד"ה לרוח שמניח — בסה"מ אדה"א כתובים-ב ע' יא.
- 236** בהעלותך את הנרות
The words here quote Numbers 8:2; the passage is shown below.
במדבר ח':ב' Numbers 8:2
דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּהִעָלְתָּה אֶת־הַנֵּרוֹת אֶל־מֹול פְּנֵי הַמִּנְוָה יְאִירוּ שִׁבְעַת הַנֵּרוֹת:
'Speak unto Aaron, and say unto him: When thou lightest the lamps, the seven lamps shall give light in front of the candlestick.'
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
KEHOT'S NOTE
במדבר ח, ב.
- 237** חלשה דעתו
Kehot's marei makom for these words (its note is below).
KEHOT'S NOTE
נתבאר בשיחת ש"פ בהעלותך תשמ"ח.
- 238** וע"י במדרש
Kehot's marei makom for these words (its note is below).
KEHOT'S NOTE
ריש הפרשה (טו, ג) ובאבהש"י.

239 הצאן ובקר ישחט להם

The words here quote Numbers 11:22; the passage is shown below.

Numbers 11:22 כ"ב:כ"ב

הַצֹּאן וּבְקָרָם יִשְׁחָט לָהֶם אִם אֶת־כָּל־דְּגֵי הַיָּם יֵאָסֹף לָהֶם וּמִצָּא לָהֶם:

If flocks and herds be slain for them, will they suffice them? or if all the fish of the sea be gathered together for them, will they suffice them?"

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

במדבר יא, כב.

240 שכל נשיא העלה שבטו על ידי קרבנו

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

ראה אוה"ת נשא עי רנד.

241 ע"ה אסור לאכול בשר

The words here quote Pesachim 49b:3; the passage is shown below.

Pesachim 49b:3 פסחים מ"ט ב:ג

תִּנְיָא, רַבִּי אֹמֵר: עִם הָאֶרֶץ אֲסוּר לֶאֱכוֹל בֶּשֶׂר, (בְּהֵמָה) שְׁנֵאמַר: "זֹאת תֹּרַת הַבְּהֵמָה וְהָעוֹף": כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה מוֹתֵר לֶאֱכוֹל בֶּשֶׂר בְּהֵמָה וְעוֹף, וְכָל שְׂאִינוֹ עוֹסֵק בַּתּוֹרָה אֲסוּר לֶאֱכוֹל בֶּשֶׂר בְּהֵמָה וְעוֹף.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

KEHOT'S NOTE

פסחים מט, ב. ראה לקו"ש ח"ב ע' 455.

242 שאינו יכול להעלות את הבשר

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה קונטרס אחרון ע' קנז. ולקמן פב, ב.

243 רפ"ו דברכות

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

מ, סע"א.

244 אר"נ עד דלא אכילנא

Kehot's note points to Bava Kamma 72a for these words.

Bava Kamma 72a כבא קמא ע"כ

KEHOT'S NOTE

ב"ק עב, א. וראה ד"ה באתי לגני תשי"ב סעי' א.

245 החיות נושאות את הכסא

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

שמו"ר ספכ"ג. ועל"ק פי' שלח (מא, סע"ד). וש"נ. וע"ל במדבר (יד, רע"ב). [כ].

246 ועל הכסא . . כמראה אדם

The words here quote Ezekiel 1:26; the passage is shown

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

below.

Ezekiel 1:26 יחזקאל א':כ"ו

וּמִמַּעַל לָרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל־רֹאשָׁם כְּמֹרֶאֶה אֲבֹן־סַפִּיר דְּמוּת כֶּסֶּא וְעַל דְּמוּת הַכֶּסֶּא דְּמוּת כְּמֹרֶאֶה אָדָם עָלָיו מְלֻמָּעָה:

And above the firmament that was over their heads was the likeness of a throne, as the appearance of a sapphire stone; and upon the likeness of the throne was a likeness as the appearance of a man upon it above.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

יחזקאל א, כו.

247 שנקרא אדם א' הוא בחי' מחשבה וד' דבור מ' מעשה

Kehot's note points to where this is explained further: Maamarei Admur HaZaken.

KEHOT'S NOTE

וכ"ה במאמרי אדה"ו על התורה ח"ב ע' תתנ. ובביאורו להצ"צ-א ע' שכה.

248 והנה הבשר הוא מבחי' גבורות

Kehot's note points to where this is explained further: Likkutei Sichos.

KEHOT'S NOTE

ראה גם לקמן פי' פנחס עז, ד שהתהוות הבשר מן הדם. וראה גם בלקו"ש חט"ו ע' 358 הערה 63.

249 בוערות כמראה הלפידים

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

שם א, יג.

250 ע"פ וגלחה את ראשה

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לקמן לקו"ת כי תצא לו, ג.

251 אבל התלמיד חכם

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה לקמן משות פב, ב.

252 ונחננו מה

Kehot's note points to Exodus 16:7 for these words.

Exodus 16:7 שמות ט"ז:ז

וּבֹקֶר וּרְאִיתֶם אֶת־כְּבוֹד ה' בְּשִׁמְעוֹ אֶת־תְּלַנְתְּיֵכֶם עַל־ה' וְנַחֲנוּ מָה כִּי תִלְיִנוּ עָלֵינוּ:

and in the morning, then ye shall see the glory of the L-RD; for that He hath heard your murmurings against the L-RD; and what are we, that ye murmur against us?"

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

שמות טז, ז-ח.

253 סד"ה והיה מידי חודש בחדשו

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לקו"ת ברכה צז, ד.

254 ויאמר משה שש מאות אלף

The words here quote Numbers 11:21; the passage is shown below.

Numbers 11:21:כ"א במדבר

ויאמר משה שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרבם ואתה אמרת
בשר אתו להם ואכלו חודש ימים:

And Moses said: 'The people, among whom I am, are six hundred thousand men on foot; and yet Thou hast said: I will give them flesh, that they may eat a whole month!

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

במדבר יא, כא.

255 שהיו ג"כ מבחי יסוד אבא

Kehot's note points to where this is explained further:
Likkutei Sichos.

KEHOT'S NOTE

בענין משה שהוא יסוד אבא, ראה בארוכה בלקו"ש ח"ו ע' 244 ואילך.

256 ולכן צריכין שחיטה

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה מאמר אדה"א במדבר-ג ע' תתקלד.

257 (ועי' בלקי"ת . . ובפ' שמיני)

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

בטעמי המצות.

258 לבי ובשרי ירננו

The words here quote Psalms 84:3; the passage is shown below.

Psalms 84:3:ג' תהלים פ"ד

נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה' לבי ובשרי ירננו אל אליהי:

My soul yearneth, yea, even pineth for the courts of the L-RD; my heart and my flesh sing for joy unto the living G-d.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים פד, ג.

259 בד"ה וארשתיו לו

Kehot's note points to Numbers 8:2 for these words.

Numbers 8:2:ב' במדבר ח

דבר אליהם ואמרת אליהם והעלתם את הנרות אליהם ואת המנורה
יאירו שבעת הנרות:

'Speak unto Aaron, and say unto him: When thou lightest the lamps, the seven lamps shall give light in front of the candlestick.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

לעיל במדבר ח, ב ואילך.

260 ההרים רקדו

The words here quote Psalms 114:4; the passage is shown

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

below.

Psalms 114:4:ד' תהלים קי"ד

ההרים רקדו כאילים גבעות כבני צאן:

The mountains skipped like rams, The hills like young sheep.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים קיד, ד.

261 פסחים (דקיי"ח ע"ב)

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

צ"ל קיח, א (ברשי"ה ההרים).

262 ועמש"ל בד"ה ענין שניתנה תורה על הר סיני

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לעיל פ' במדבר טו, ג.

263 והי' מדי חודש

The words here quote Isaiah 66:23; the passage is shown below.

Isaiah 66:23:נ"ו ישעיהו ס"ו

והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחו' לפני אמר ה'

And it shall come to pass, that from one new moon to another, and from one sabbath to another, shall all flesh come to worship before Me, Saith the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ישע"י סו, כג.

264 השומן — שמן הוא בחי' חכמה

The words here quote Menachot 85b:13-14; the passage is shown below.

Menachot 85b:13-14:י"ג-י"ד מנחות פ"ה ב

גמי (שמואל ב יד, ב) וישלח יואב תקועה ויקח משם אשה חכמה מאי שנא תקועה אמר רבי יוחנן מתוך שרגילין בשמן זית חכמה מצויה בהן: תנו רבנן (דברים לג, כד) וטובל בשמן רגלו זה חלקו של אשר שמושך שמן כמעין אמרו פעם אחת נצרכו להן אנשי לודקיא בשמן מינו להן פולמוסטוס אחד אמרו לו לך והבא לנו שמן במאה ריבוא

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים נ"ג:ו' Tanya, Likkutei Amarim 53:6:ו' וזהו שאמר הינוקא: "דנהורא עילא דאדליק על רישיה" היא שכינתא - "אצטריך למשחא", פירוש, להתלבש בחכמה, הנקראת "שמן משה" קדש, כמו שכתוב בזהר, ו"אינו עוקדיו טביו" - הן תרי"ג מצות הנמשכות מחכמתו יתברך, כדי לאחוז אור השכינה בפתיחה, היא נפש החיונית שבגוף, הנקראת פתיחה על דרך משל. כי, כמו שבפר הגשמי, האור מאיר על ידי כליון ושריפת הפתיחה הנחפכת לאש, כך, אור השכינה שורה על נפש ...

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

KEHOT'S NOTE

מנחות פה, ב. תניא פנ"ג.

265 **חכים ולא בחכי ידיעה**
 Kehot's marei makom for these words (its note is below).
 KEHOT'S NOTE
 ת"ז בהקדמה (פתח אלי').

266 **יסוד אבא ארוך**
 Kehot's marei makom for these words (its note is below).
 KEHOT'S NOTE
 ראה הנסמן לקמן תצא לו, א.

267 **ע"פ כי אתה נרי ה'**
 Kehot's marei makom for these words (its note is below).
 KEHOT'S NOTE
 תו"א

268 **ובד"ה ת"ר מצות נר חנוכה**
 Kehot's marei makom for these words (its note is below).
 KEHOT'S NOTE
 תו"א

269 **משחרב ביהמ"ק שולחנו ש"א**
 Kehot's note points to Berakhot 55a for these words.
 Berakhot 55a נ"ה ברכות
 KEHOT'S NOTE
 ברכות נה, א.

270 **י"ב בקר שלשה פונים צפונה**
 Kehot's note points to Zohar I, 259b for these words.
 Zohar I, 259b זח"א רנט, ב
 KEHOT'S NOTE
 מ"א ז, כה. ראה זח"א רנט, ב. תו"א כה, א. קג, א.

271 **ששם עלו שבטים**
 The words here quote Psalms 122:4; the passage is shown below.
 Psalms 122:4 תהילים קכ"ב:ד
 ששם עלו שבטים שבטיהם עדות לישראל להדות לשם ה'
 Whither the tribes went up, even the tribes of the L-RD, as a testimony unto Israel, to give thanks unto the name of the L-RD.
 Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
 KEHOT'S NOTE
 תהלים קכב, ד.

272 **ואימא מקנא בכורסיא**
 The words here quote Tanya, Likkutei Amarim 39:4; the passage is shown below.
 Tanya, Likkutei Amarim 39:4 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרימ
 ל"ט:ד
 ולכן, זאת היא עבודת המלאכים תמיד, יומם ולילה לא ישקוטו, לעמוד
 ביראה ופחד וכו', והינינו, כל מחנה גבריאל שמהשמאל, ועבודת מחנה
 מיכאל היא האהבה כו'. אבל בעולם הבריאה מאירות שם חכמתו
 וכינתו ודעתו של אינוסוף ברוך הוא, שהן מקור המדות ואם ושרש

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

להן, וכדאיתא בתיקונים ד"אימא עילאה מקנא בתלת ספירן
 בקרס"א, שהוא עולם הבריאה.
 Kehot Publication Society (CC-BY-NC)
 KEHOT'S NOTE
 ת"ז ת"ו (כג, א). ע"ה שער סדר אבי"ע פ"ג. שער דרושי אבי"ע פ"ג. תניא
 פל"ט.

273 **אבא יסד ברתא**
 Kehot's note points to Zohar III, 248a for these words.
 Zohar III, 248a זח"ג רמח, א
 KEHOT'S NOTE
 זח"ג רמח, א. רנו, ב.

274 **שהחכמה היא בחי אין**
 The words here quote Tanya, Likkutei Amarim 18:9-10; the passage is shown below.
 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרימ
 Tanya, Likkutei Amarim 18:9-10
 י"ח:ט-י
 הנה, החכמה היא מקור השכל וההכנה, והיא למעלה מהבינה שהוא
 הבנת השכל והשגתו, והחכמה - היא למעלה מההכנה וההשגה, והיא
 מקור להן. והו' לשון חכמה - "כ"ח מ"ה", שהוא מה שאינו מושג
 ומוכן, ואינו נתפס בהשגה עדיין, ולכן מתלבש בה אוראינוסוף ברוך
 הוא דלית מחשבה תפיסא בקה כלל.
 Kehot Publication Society (CC-BY-NC)
 KEHOT'S NOTE
 ראה תניא פ"ח ובליקוט פ"י לשם.

275 **אבא דמקנא באצי**
 Kehot's note points to where this is explained further:
 Sefer HaMaamarim 5703.
 KEHOT'S NOTE
 ראה ניצוצי אורות לזח"ג ק"ז, א. הערה בסה"מ תש"ג ע' 133.

276 **עין בלקו"ת**
 Kehot's marei makom for these words (its note is below).
 KEHOT'S NOTE
 להאריז"ל.

277 **ע"פ להקריב לי במועדו**
 Kehot's marei makom for these words (its note is below).
 KEHOT'S NOTE
 לקמן פ' פנחס עו, ב.

278 **בכה"ז ר"פ ויצא**
 Kehot's marei makom for these words (its note is below).
 KEHOT'S NOTE
 לאדה"א טז, ג.

279 **אהל בל יצען**
 The words here quote Isaiah 33:20; the passage is shown below.
 ישעיהו ל"ג:כ
 Isaiah 33:20
 הנה ציון קרית מועדנו צינה תראינה ירושלם הנה שאנן אהל בל יצען
 בל יסע יתדתי לנצח וכל חבלי בל ינתקו:

Look upon Zion, the city of our solemn gatherings; Thine eyes shall see Jerusalem a peaceful habitation, A tent that shall not be removed, The stakes whereof shall never be plucked up, Neither shall any of the cords thereof be broken.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
KEHOT'S NOTE

ישעיי לג, כ.

280 ויהי בערב ותעל השליו

The words here quote Exodus 16:13; the passage is shown below.

Exodus 16:13 שמות ט"ו:י"ג

וַיְהִי בֶעֶרֶב וַתַּעַל הַשְּׁלִי וַתִּכַּס אֶת־הַמַּחֲנֶה וּבִבְקָר הָיְתָה שִׁכְבַּת הַטֵּל קָבִיב לַמַּחֲנֶה:

And it came to pass at even, that the quails came up, and covered the camp; and in the morning there was a layer of dew round about the camp.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
KEHOT'S NOTE

שמות טז, יג.

281 חכמות בחוץ תרונה

The words here quote Proverbs 1:20; the passage is shown below.

Proverbs 1:20 משלי א':כ'

חֲכָמוֹת בַּחוּץ תִּרְנֶה בְּרַחֲבוֹת תִּתֵּן קוֹלָהּ:

Wisdom crieth aloud in the streets, she uttereth her voice in the broad places;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
KEHOT'S NOTE

משלי א, כ.

282 בפי יתרו ע"פ זכור את יום השבת לקדשו

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

תוי"א ע, א. וראה גם אוה"ת בראשית דף כט, א.

283 קול קורא במדבר

The words here quote Isaiah 40:3; the passage is shown below.

Isaiah 40:3 ישעיהו מ':ג'

קוֹל קוֹרֵא בַּמִּדְבָּר פִּנּוּ דֶּרֶךְ ה' יִשְׂרוּ בְּעֶרְבָה מַסְלָה לְאַלְקִינוּ:

Hark! one calleth: 'Clear ye in the wilderness the way of the L-RD, make plain in the desert a highway for our G-d.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
KEHOT'S NOTE

ישעיי מ, ג.

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

284 הקל קול יעקב

The words here quote Genesis 27:22; the passage is shown below.

Genesis 27:22 בראשית כ"ז:כ"ב

וַיֵּגֶשׁ יַעֲקֹב אֶל־יִצְחָק אָבִיו וַיִּמָּשְׁהוּ וַיֹּאמֶר הִקֵּל קוֹל יַעֲקֹב וְהַיָּדִים יָדֵי עֶשָׂו:

And Jacob went near unto Isaac his father; and he felt him, and said: 'The voice is the voice of Jacob, but the hands are the hands of Esau.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
KEHOT'S NOTE

בראשית כז, כב.

285 בזהר באדרא דנשא

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

מובא באוה"ת נ"ך-א ע' תקמו וכי "ששם מבואר שהוא המשכה ממ"ס לז"א".

286 ובפי תולדות (דקמ"א ע"ב)

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

"מאי חכמות אלין חכמה עילאה וחכמתא זעירא דאתכלילת בה בעלאה". ובאוה"ת נ"ך-ג ע' תקמו "פי' חוץ זהו ענין קלא דאשתמע".

287 ועמ"ש במ"א

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ד"ה ששים המה מלכות. [כ].

288 ומעין מבית ה' יצא

The words here quote Joel 4:18; the passage is shown below.

Joel 4:18 יואל ד':י"ח

וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִטְפוּ הַהָרִים עֲסִיס וְהַגְבְּעוֹת תִּלְקְנָה חֶלֶב וְכָל־אֲפִיקֵי הַהוֹדָה יִלְכוּ מֵיִם וּמַעְיָן מִבֵּית ה' יֵצֵא וְהִשְׁקָה אֶת־נַחַל הַשְּׁטִיִּם:

And it shall come to pass in that day, That the mountains shall drop down sweet wine, And the hills shall flow with milk, And all the brooks of Judah shall flow with waters; And a fountain shall come forth of the house of the L-RD, And shall water the valley of Shittim.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
KEHOT'S NOTE

יואל ד, יח.

289 ע"פ הרע"מ פי תשא אבנא למשקל

Kehot's note points to where this is explained further: Biurei HaZohar.

KEHOT'S NOTE

ביאוה"ז להצ"צ-א.

290

ויגזו שלמים מן הים

The words here quote Numbers 11:31; the passage is shown below.

Numbers 11:31:א"ל:ממדבר

וְרוּחַ נֹסַע מֵאֵת ה' וַיִּגְזוּ שְׁלֹמִים מִיַּם הַיָּם וַיִּטֹּשׁ עַל־הַמִּדְבָּר יוֹם כֹּה וּבַדְרֹךְ יוֹם כֹּה סָבִיבוֹת הַמִּדְבָּר וּבְאֲמָתִים עַל־פְּנֵי הָאָרֶץ:

And there went forth a wind from the L-RD, and brought across quails from the sea, and let them fall by the camp, about a day's journey on this side, and a day's journey on the other side, round about the camp, and about two cubits above the face of the earth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

במדבר יא, לא.

291

ומלאה הארץ דעה את ה'

The words here quote Isaiah 11:9; the passage is shown below.

Isaiah 11:9:ט"א:ישעיהו

לֹא־יָרְעוּ וְלֹא־יִשְׁחִיתוּ בְּכָל־הָהָר קִדְשִׁי כִּי־מִלְאָהּ הָאָרֶץ דְּעָה אֶת־ה' כַּפְּתִים לַיָּם מְכַסִּים:

They shall not hurt nor destroy In all My holy mountain; For the earth shall be full of the knowledge of the L-RD, As the waters cover the sea.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ישעיה יא, ט.

292

אוי"ת מהמגיד . . ע"פ ומחץ פאתי מואב

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

ס"פ בלק (בהוצאת קה"ת) מט, ד. וראה גם לקו"א להה"מ סקל"ח (בהוצאת קה"ת). מובא גם באוה"ת ויקרא-ב ע' שם ע' תקצח. יתרו ע' א"ו. נ"ד-ב ע' א"קא.

293

ע"פ ויהי קול מעל לרקיע

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

אוה"ת במדבר אתכח.

294

יהי רקיע

Kehot's note points to Genesis 1:6 for these words.

Genesis 1:6:ו"א:בראשית

וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וַיְהִי מְבָדִיל בֵּין מַיִם לַמַּיִם:

And G-d said: 'Let there be a firmament in the midst of the waters, and let it divide the waters from the waters.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

בראשית א, ו.

295

רצוא ושוב

The words here quote Ezekiel 1:14; the passage is shown

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

below.

Ezekiel 1:14:א"ל:יחזקאל

וְהַחַיּוֹת רָצוּא וְשׁוּב כְּמֵרָאָה הַבֹּקֶץ:

And the living creatures ran and returned as the appearance of a flash of lightning.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

יחזקאל א, יד.

296

זוה מעשה המנורה

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

משנת תקנ"ה — ראה רשימת המאמרים שבסו"ס מאמרים קצרים ע' תריג הערה 33 (וראה לעיל יט, ב בהערות וציורים מכ"ק אדמו"ר ולהלן ברשימת הכתבי-יד). וראה באוה"ת בהעלותך ע' שנו.

297

זוה מעשה המנורה מקשה זהב

The words here quote Numbers 8:4; the passage is shown below.

Numbers 8:4:ד'ח:ממדבר

זֶה מַעֲשֵׂה הַמִּנְרָה מְקֻשָּׁה זָהָב עֲדִי־רִכָּה עֲדִי־רִכָּה מְקֻשָּׁה הוּא כַּמְרָאָה אֲשֶׁר הָרָאָה ה' אֶת־מֹשֶׁה כִּן עָשָׂה אֶת־הַמִּנְרָה:

And this was the work of the candlestick, beaten work of gold; unto the base thereof, and unto the flowers thereof, it was beaten work; according unto the pattern which the L-RD had shown Moses, so he made the candlestick.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

במדבר ח, ד.

298

מנורה נקראת כנס"י

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה ילקוט צפני רמז תקס"ז. תו"א מקץ לב, ב.

299

כדבר ה' שמים נעשו

The words here quote Psalms 33:6; the passage is shown below.

Psalms 33:6:ו"ג:תהילים

בְּדִבְרֵי ה' שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פִּי כָל־צִבְּאָם:

By the word of the L-RD were the heavens made; And all the host of them by the breath of His mouth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים לג, ו.

300

ויקרא לו א-ל אלקי ישראל

The words here quote Genesis 33:20; the passage is shown below.

Genesis 33:20:כ"ג:בראשית

וַיַּצְבֵּשֶׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָאֵלּוֹ אֵל אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל:

And he erected there an altar, and called it El-elohe-Israel.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

בראשית לג, כ.

301 זרע אדם וזרע בהמה

The words here quote Jeremiah 31:27; the passage is shown below.

ירמיהו ל"א:כ"ז:Jeremiah 31:27

הנה ימים באים נא־מִה' וְזָרַעְתִּי אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֶת־בֵּית יְהוּדָה וְזָרַע אֲדָם וְזָרַע בְּהֵמָה:

Behold, the days come, saith the L-RD, that I will sow the house of Israel and the house of Judah with the seed of man, and with the seed of beast.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ירמיה לא, כו.

302 בטל רצונך מפני רצונו

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

אבות ב, ד.

303 זהב שהוא יראה כי כסף הוא אהבה

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה תו"א נח, א ואילך. ובכ"מ.

304 נכספה

Kehot's note points to Psalms 84:3 for these words.

תהילים פ"ד:ג:Psalms 84:3

נִכְסְפָה וְגַם־כָּלְתָּה נַפְשִׁי לְחִצְרוֹת ה' לִבִּי וּבִשְׂרָרִי יִרְנְנוּ אֶל־אֱלֹהֵי:

My soul yearneth, yea, even pineth for the courts of the L-RD; my heart and my flesh sing for joy unto the living G-d.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים פד, ג.

305 מצפון זהב יאתה

The words here quote Job 37:22; the passage is shown below.

איוב ל"ז:כ"ב:Job 37:22

מִצְפּוֹן זָהָב יֵאָתֶה עַל־אֱלֹהִים נוֹרָא הוּד:

Out of the north cometh golden splendour, About G-d is terrible majesty.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

איוב לו, כב.

306 וע"פ תקנו לנו אנשי כנסת הגדולה

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה לקמן ע, ד בענין תפלה.

307 כמו במקדש ראשון

Kehot's note points to where this is explained further: Pri Etz Chaim.

KEHOT'S NOTE

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

ראה בקו"א בד"ה להבין מ"ש בפע"ח בתחלתו ובליקוט פ"י לשם.

308 בהיר בשחקים

The words here quote Job 37:21; the passage is shown below.

איוב ל"ז:כ"א:Job 37:21

וְעַתָּה לֹא־רָאוּ אֹרֶךְ הַיָּמִים הַזֶּה וְהַיָּמִים הַהֵם:

And now men see not the light which is bright in the skies; But the wind passeth, and cleanseth them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ראה איוב לו, כא.

309 רפידתו זהב

The words here quote Song of Songs 3:10; the passage is shown below.

שיר השירים ג':Song of Songs 3:10

עָמֹדָיו עֲשֵׂה כֶסֶף רִפִּידָתוֹ זָהָב מְרֻכָּבוֹ אֲרָגְמָן תּוֹכוֹ רְצוּף אֲהָבָה מִבְּנוֹת יְרוּשָׁלַם:

He made the pillars thereof of silver, The top thereof of gold, The seat of it of purple, The inside thereof being inlaid with love, From the daughters of Jerusalem.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

שה"ש ג, י.

310 שבעה מיני דהבא בדיקנא

Kehot's note points to Zohar II, 73a for these words.

זח"ב עג, 73a:Zohar II, 73a

זח"ג פד, 84a:Zohar III, 84a

KEHOT'S NOTE

ת"ז ת"ע (קכג, ב): דוד ז' מיני דהבא כו'. וראה גם זח"ב עג, א. זח"ג פד, א. אוה"ת תצוה ע' איתרפח.

311 דוד הוא רגל רביעי למרכבה

Kehot's note points to Zohar I, 248b for these words.

זח"א רמח, 248b:Zohar I, 248b

זח"ג רסב, 262b:Zohar III, 262b

KEHOT'S NOTE

זח"א רמח, ב. זח"ג רסב, ב.

312 מלכותך מבי"ע

"Your kingship is the kingship of all worlds, and Your dominion is in each and every generation." In its plain sense olamim means "all ages"; the Alter Rebbe reads "worlds" as space and "generation" as time, both drawn from His Malchus. (context: Steinsaltz Tanakh)

תהילים קמ"ה:י"ג:Psalms 145:13

מְלִכּוּתְךָ מְלִכּוּת כָּל־עֲלָמִים וּמַמְשְׁלָתְךָ בְּכָל־דּוֹר וָדוֹר:

Thy kingdom is a kingdom for all ages, And Thy dominion endureth throughout all generations.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים קמה, יג.

313 **שבעים נפש של יעקב**

The words here quote Genesis 46:27; the passage is shown below.

בראשית מ"ו:כ"ז

ובני יוסף אשר ילדו למצרים נפש שנים כלי הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים:

And the sons of Joseph, who were born to him in Egypt, were two souls; all the souls of the house of Jacob, that came into Egypt, were threescore and ten.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ראה בראשית מו, כז.

314 **בזה"ק**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ת"ו (ת"ו). [כ].

315 **מקשה אחת זהב טהור**

Kehot's note points to Exodus 35:26 for these words.

שמות ל"ה:כ"ו

KEHOT'S NOTE

שמות לה, כו.

316 **סימן לעבירה הדרוקן**

The words here quote Shabbat 33a:10-11; the passage is shown below.

Shabbat 33a:10-11 י"א-י"ב

אמר רב אשעיא: כל הממרק עצמו לעבירה — חבורות ופצעין יוצאין בו, שנאמר: "חבורות פצע תמרוק ברע". ולא עוד אלא שנדון בהדרוקן: שנאמר "ומכות חדרי בטן". אמר רב נחמן בר יצחק: סימן לעבירה הדרוקן. תנו רבנן: שלשה מיני הדרוקן הן: של עבירה עבה, ושל רעב תפוח, ושל קשפים דק.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

KEHOT'S NOTE

שבת לג, א.

317 **חדשים לבקרים**

The words here quote Lamentations 3:23; the passage is shown below.

Lamentations 3:23 ג'כ"ג

חדשים לבקרים רבה אמונתך:

They are new every morning; Great is Thy faithfulness.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ע"פ איכה ג, כג.

318 **המחדש בטובו בכל יום**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ברכת יוצר.

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

319 **בכל יום אברך**

The words here quote Psalms 145:2; the passage is shown below.

Psalms 145:2 ב'י"ה

בכל יום אברך ואהללה שמך לעולם ועד:

Every day will I bless Thee; And I will praise Thy name for ever and ever.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים קמה, ב.

320 **גולל אור מפני חושך**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ברכת ק"ש של ערבית.

321 **אמת ממצרים גאלתנו**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ברכת אמת ויציב.

322 **מצרים נקי ערות הארץ**

The words here quote Genesis 42:9; the passage is shown below.

בראשית מ"ב:ט"ז

ויזכר יוסף את החלמות אשר חלם להם ויאמר אליהם מרגלים אתם לראות את-ערוות הארץ באתם:

And Joseph remembered the dreams which he dreamed of them, and said unto them: 'Ye are spies; to see the nakedness of the land ye are come.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

בראשית מב, ט. וראה קה"ר פ"א, ע"פ והארץ לעולם עומדת [כ].

323 **נשים משלו בנו**

The words here quote Isaiah 3:12; the passage is shown below.

ישעיהו ג'י"ב

עמי נגשיו מעולל ונשים משלו בו עמי מאשריה מתעים ודרך ארחתיה בקלעו:

As for My people, a babe is their master, And women rule over them. O My people, they that lead thee cause thee to err, And destroy the way of thy paths.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ישע"י ג, יב.

324 **בנים למקום**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

אבות ג, יד.

325

אשר הרעותי

Kehot's note points to Micah 4:6 for these words.

Micah 4:6: מִיכָה ד':ו

ביום ההוא נאספה אספה הצלעה והנדה אקבצה ואשר הרעותי:

In that day, saith the L-RD, will I assemble her that halteth, And I will gather her that is driven away, And her that I have afflicted;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

מיכה ד, ו.

326

ואנכי נטעתיו שורק

The words here quote Jeremiah 2:21; the passage is shown below.

Jeremiah 2:21: ירמיהו ב':כ"א

ואנכי נטעתיו שורק כלה ורע אמת ואיה נהפכת לי סורי הגפן נכריה:

Yet I had planted thee a noble vine, Wholly a right seed; How then art thou turned into the degenerate plant Of a strange vine unto Me?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ירמיה ב, כא.

327

סגולה מכל העמים

The words here quote Exodus 19:5; the passage is shown below.

Exodus 19:5: שמות י"ט:ה

ועתה אם-שמוע תשמעו בקלי ושמרם את-בריתי והייתם לי סגלה מכל-העמים כי-לי כל-הארץ:

Now therefore, if ye will hearken unto My voice indeed, and keep My covenant, then ye shall be Mine own treasure from among all peoples; for all the earth is Mine;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

שמות יט, ה.

328

אנכי ארד עמך

The words here quote Genesis 46:4; the passage is shown below.

Genesis 46:4: בראשית מ"ו:ד

אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלה גם-עלה ויוסף ישיט ידו על-עיניך:

I will go down with thee into Egypt; and I will also surely bring thee up again; and Joseph shall put his hand upon thine eyes.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

בראשית מו, ד.

329

שהקב"ה עוזרו

Kehot's note points to Kiddushin 30b for these words.

Kiddushin 30b: קידושין ל' ב

KEHOT'S NOTE

קידושין ל, ב.

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

330

בד"ה ויעש משה נחש נחשת

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לקמן פי חקת סב, א.

331

פטר כל רחם

The words here quote Exodus 13:2; the passage is shown below.

Exodus 13:2: שמות י"ג:ב

קדש-לי כל-בכור פטר כל-רחם בבני ישראל באדם ובבהמה לי הוא:

'Sanctify unto Me all the first-born, whatsoever opens the womb among the children of Israel, both of man and of beast, it is Mine.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

שמות יג, ב.

332

ראשית חכמה

The words here quote Psalms 111:10; the passage is shown below.

Psalms 111:10: תהילים קי"א:י

ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל-עשיהם תהלתו עמדת לעד:

The fear of the L-RD is the beginning of wisdom; A good understanding have all they that do thereafter; His praise endureth for ever.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים קיא, י.

333

שיפול ממדריגתו . . שנק' מיתת

Kehot's note points to Zohar III, 135b for these words.

Zohar III, 135b: זח"ג קלה, ב

KEHOT'S NOTE

ראה זח"ג קלה, ב. הובא בע"ח שער שבה"כ פ"ו ובכ"מ. ובב"ר ר"פ ויחי: ואין מות אלא השפלה.

334

שיש בתפלה מטה כסא מנורה ושולחן

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

ראה אוה"ת פרשתנו ד"ה וזה מעשה. סי מאמרי אדה"ז — על ענינים עי תמח ובהנסמן בהמ"מ שם. סה"מ תרנ"ד עי קס ואילך. ד"ה נעשה נא תרצ"א (נדפס בסה"מ — קונטרסים).

335

בזח"ב מ"ד א' קל"ג א'

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

ראה אוה"ת בהעלותך עי שנו.

336

ולכן תיקנו וידויים בכל יום בתפלה

Kehot's note points to where this is explained further: Likkutei Sichos.

KEHOT'S NOTE

ראה ד"ה החלצו — תרנ"ט ע' 15 "שכאוי"א אומר הודוויים . . גם צדיק גמור כמו משה רבינו ע"ה". ובסהמ"צ להצ"צ דף כח, א-ב בשם האריז"ל שהי אומר פרטי הודוויים. וראה גם לקו"ש חכ"ה ע' 16. חכ"ז ע' 105.

337 שלא יביט ברעת חבירו

Kehot's note points to where this is explained further: Likkutei Sichos.

KEHOT'S NOTE

לקו"ש ח"י ע' 24 בשם הבעש"ט "שכאשר רואה רע בזולתו הרי זה הוכחה ש(דוגמת) אותו הרע נמצא בו בעצמו" ע"ש.

338 אם את כל דגי הים

Kehot's note points to where this is explained further: Maamarei Admur HaZaken 5567.

KEHOT'S NOTE

הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי נדפס בסה"מ תקס"ז ע' קצא. הנחה אחרת בסה"מ הנחות הר"פ ע' פב. וראה ג"כ בסה"מ תקס"ג ח"ב ע' תרצ. מאה שערים לג, א. ראה אוה"ת במדבר כרך ה ע' איתקפו.

339 אם את כל דגי הים

The words here quote Numbers 11:22; the passage is shown below.

Numbers 11:22 כ"ב:כ"א: במדבר

הַצֹּאן וּבָקָר יִשְׁחַט לָהֶם וּמִצָּא לָהֶם אִם אֶת־כָּל־דְּגֵי הַיָּם יֵאָסֹף לָהֶם וּמִצָּא לָהֶם:

If flocks and herds be slain for them, will they suffice them? or if all the fish of the sea be gathered together for them, will they suffice them?"

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

במדבר יא, כב.

340 ע"ה אסור לאכול בשר

The words here quote Pesachim 49b:3; the passage is shown below.

Pesachim 49b:3 פסחים מ"ט ב:ג: Pesachim

תנ"א, רבי אומר: עם הארץ אסור לאכול בשר, (בהמה) שנאמר: "זאת תורת הבהמה והעוף": כל העוסק בתורה מותר לאכול בשר בהמה ועוף, וכל שאינו עוסק בתורה אסור לאכול בשר בהמה ועוף.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

KEHOT'S NOTE

פסחים מט, ב. [כ]. ראה לעיל לא, ג. וש"נ.

341 כל מה שיש ביבשה

The words here quote Chullin 127a:12-14; the passage is shown below.

Chullin 127a:12-14 חולין קכ"ז א:י"ב-י"ד: Chullin

תנו רבנן כל שיש ביבשה יש בים חוץ מן החולדה אמר ר' זירא מאי קראה (תהלים מט, ב) האוינו כל יושבי חלד אמר רב הונא בריה דרב יהושע ביברי דנרש אינו מן הישוב אמר רב פפא בשמאת נרש תרביה משכיה ואליתיה (ירמיהו כב, כט) ארץ ארץ ארץ שמעי דבר ה' אמר רב פפא לא אבה נרש שמוע דבר ה'

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

KEHOT'S NOTE

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

חולין קכז, א.

342

ורדו בדגת הים

The words here quote Genesis 1:28; the passage is shown below.

Genesis 1:28 בראשית א:כ"ח: Genesis

וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹקִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹקִים פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת־הָאָרֶץ וּכְבֹּשׁוּ וּרְדוּ בְּדִגְתַּי הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבְכָל־חַיַּה הַרְמֵשֶׁת עַל־הָאָרֶץ:

And G-d blessed them; and G-d said unto them: 'Be fruitful, and multiply, and replenish the earth, and subdue it; and have dominion over the fish of the sea, and over the fowl of the air, and over every living thing that creepeth upon the earth.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

בראשית א, כח.

343

נשמות . . נוני ימא

Kehot's note points to where this is explained further: Maamarei Admur HaZaken.

KEHOT'S NOTE

ראה מאמרי אדה"ז — פרשיות ע' רנו ובהנסמן לשם.

344

המן ירד בזכות משה

The words here quote Taanit 9a:9; the passage is shown below.

Taanit 9a:9 תענית ט' א:ט: Taanit

מיתבי, רבי יוסי בריה דהודה אומר: שלשה פרנסים טובים עמדו לישאל, אלו הן: משה ואהרן ומרים. ושלש מתנות טובות ניתנו על ידם, ואלו הן: באר, וענן, ומן. באר — בזכות מרים, עמוד ענן — בזכות אהרן, מן — בזכות משה. מתה מרים — נסתלק הבאר, שנאמר: "ותמת שם מרים", וכתוב בתריה: "ולא היה מים לעדה", וחרה בזכות שניהן.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Bamidbar Rabbah 1:2 ב'א:ב: Bamidbar

Zohar III, 102b זח"ג קב, בב: Zohar

KEHOT'S NOTE

ראה תענית ט, א. במד"ר א, ב. זח"ג קב, ב. רפג, ב.

345

מוזנא דחכמתא

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

זח"ב (סב, א). [כ].

346

בדי"ה ואהיה אצלו אמון

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לעיל פי במדבר יז, ד.

347

כדאיתא בגמרא

The words here quote Yoma 75b:1; the passage is shown below.

Yoma 75b:1 יומא ע"ה ב:א'75: Yoma

לָהֶם שֶׁשָּׂאֻלוּ כְּהוֹנָן — נִיתַן לָהֶם כְּהוֹנָן. מִכָּאן לְמַדָּה תוֹרָה דֶּרֶךְ אֶרֶץ שְׁלֹא יֵאָכֵל אָדָם בֶּשָׂר אֶלָּא פְּלִילָה. וְהָאֵמֶר אֲפִי: הָאֵי מֵאֵן דְּאִית לָקָה

סְעוּדָתָא — לָא לֹאכְלִיָּה אֶלָּא בִּימָמָא! כְּעִין זְמַמָּא קָא אָמְרִינוּ. אָמַר רַב אֶהָא בַּר יַעֲקֹב: בְּתַחֲלָה הָיוּ יִשְׂרָאֵל דּוּמִין כְּתַרְנַגּוּלִים שְׁמַנְקָרִין בְּאַשְׁפָּה, עַד שֶׁבָּא מֹשֶׁה וְקָבַע לָהֶם זְמַן סְעוּדָה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

KEHOT'S NOTE

יומא עה, ב.

348 ראייתי והנה מנורת זהב

Kehot's note points to where this is explained further: Maamarei Admur HaZaken 5568.

KEHOT'S NOTE

ראה להלן בהוספות ברשימת הכתבי-יד שמאמר זה הוא משנת תקנ"ה ומשנת תקס"ט (וראה בסה"מ תקס"ח ח"ב ע' תתמו. ובהנסמן להלן לה, ד בתחילת הביאור). הגהות באוה"ת בהעלותך ע' תטז. וראה ג"כ סה"מ תקס"ח ח"ב ע' תשי ואילך. נתבאר בד"ה זה — חנוכה תשלי"ב.

349 ראייתי והנה מנורת זהב

The words here quote Zechariah 4:2; the passage is shown below.

זכריה ד':ב' Zechariah 4:2

וַיֹּאמֶר אֵלַי מָה אַתָּה רֹאֶה וְאָמַר רְאִיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַת זָהָב כְּלָה וְגִלְגָּה עָלֶיהָ וְשִׁבְעָה נֵרֹתֶיהָ עָלֶיהָ וְשִׁבְעָה מוֹצָקוֹת לְנֹרוֹת אֲשֶׁר עָלֶיהָ: רֹאשָׁה:

And he said unto me: 'What seest thou?' And I said: 'I have seen, and behold a candlestick all of gold, with a bowl upon the top of it, and its seven lamps thereon; there are seven pipes, yea, seven, to the lamps, which are upon the top thereof;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

זכרי' ד, ב.

350 נר ה' נשמת אדם

The words here quote Proverbs 20:27; the passage is shown below.

משלי כ':כ"ז Proverbs 20:27

נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם חִפֵּשׁ כָּל־חֲדָרָיו: כָּטֹן:

The spirit of man is the lamp of the L-RD, searching all the inward parts.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

משלי כ, כז.

351 ועיין מענין שבעה רועים ברכות נשא

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

ראה גם אוה"ת נ"ך-א ע' תעו שמציין למ"מ אלו.

352 ע"פ והניף ידו על הנהר

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה לעיל פ' צו יז, ג.

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

353 נחל איתן

The words here quote Deuteronomy 21:4; the passage is shown below.

דברים כ"א:ד' Deuteronomy 21:4

וְהוֹרְדוּ זִקְנֵי הָעִיר הַהִוא אֶת־הָעֵגְלָה אֶל־נַחַל אֲשֶׁר לֹא־יַעֲבֹד בּוֹ וְלֹא יִזְרַע וְעָרְפוּ־שָׁם אֶת־הָעֵגְלָה בְּנַחַל:

And the elders of that city shall bring down the heifer unto a rough valley, which may neither be plowed nor sown, and shall break the heifer's neck there in the valley.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

דברים כא, ד.

354 שנת' במ"א נחל הנמשך מבחי' איתן

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה לקמן פ' ראה יח, ב.

355 בעבר הנהר ישבו

The words here quote Joshua 24:2; the passage is shown below.

יהושע כ"ד:ב' Joshua 24:2

וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־כָּל־הָעָם כֹּה־אָמַר ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֵבֶר הַנָּהָר יֹשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם תֶּרַח אָבִי אַבְרָהָם וְאָבִי נַחֲוֹר וַיַּעֲבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים:

And Joshua said unto all the people: 'Thus saith the L-RD, the G-d of Israel: Your fathers dwelt of old time beyond the River, even Terah, the father of Abraham, and the father of Nahor; and they served other gods.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

יהושע כד, ב.

356 ע"פ אם בחקתי תלכו

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לקו"ת בחוקתי מה, ג. ראה גם פ' צו טו, ד.

357 כולך יפה רעיתי

The words here quote Song of Songs 4:7; the passage is shown below.

שיר השירים ד':ז' Song of Songs 4:7

כָּלָה יָפָה רַעֲיָתִי וּמוֹם אֵין בָּהּ:

Thou art all fair, my love; And there is no spot in thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

שה"ש ד, ז.

358 ברכות אמור ס"פ ל"ב . . אמר זכריה

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

מובא באוה"ת נ"ך-א ע' תקי ומוסיף "אמר זכרי' אנה חמיתה אלו כורסון כולו דהב נקי ה"ד ראיתי" ע"ש.

359 וכ"ה בשה"ש רבה ע"פ כולך יפה רעיתי

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

מובא באוה"ת נ"ך-א ע' תקיא ומוסיף "ושם הגירסא אנא חמיתיה אולו כורסין וכי המ"כ שפי' הערוך אולו כולו כורסין פ"י זהב טהור" ע"ש.

360 שירמי' אומר כסף נמאס

The words here quote Jeremiah 6:30; the passage is shown below.

Jeremiah 6:30 וי'רמיהו

כסף נמאס קראו להם כי-מאס ה' בהם:

Refuse silver shall men call them, Because the L-RD hath rejected them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ירמי' ו, ל.

361 ויחזקאל קורא אותם סיגים

Kehot's note points to Ezekiel 22:18 for these words.

Ezekiel 22:18 יחזקאל כ"ב:י"ח

KEHOT'S NOTE

יחזקאל כב, יח.

362 מזה משמע דקאי ג"כ על זמן עכשיו

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

ראה באוה"ת נ"ך-א ע' תקו.

363 מדוע ירמי' ויחזקאל אמרו כן

Kehot's note points to where this is explained further: The Rebbe's maamar "5732) (מנורת זהב".

KEHOT'S NOTE

ראה ד"ה ראיתי והנה מנורת זהב — תשמ"א. ובד"ה מנורת זהב תשל"ב (בהנחה בלתי מוגה) מקשה עוד יותר דמה שירמי' ויחזקאל דיברו בתכלית המוסר באותו הזמן בא זכרי' ואמר מנורת זהב. ועוד יותר דזכרי' הי' לאחר ירמי' ויחזקאל שהם היו קודם החורבן בית ראשון, וחגי זכרי' ומלאכי היו בזמן בית שני שאז חסרו ה' דברים, ובכ"ז אמר מנורת זהב כולה ע"ש.

364 שנקראו כנ"י מנורה

Kehot's note points to where this is explained further: Sefer HaMaamarim 5627.

KEHOT'S NOTE

נסמן לעיל לב, ד. ראה סה"מ תרכ"ז (הוצאת תשנ"ט) ע' סז.

365 שע"י המקשה . . נעשה מה שלמעלה למטה

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

ראה לעיל לב, ד. וראה אוה"ת תרומה ע' א'תצ. קטע מכאן מובא בסה"מ תרל"ג-א ע' צב. ועי' רלב. סה"מ תרכ"ז (הוצאת תשנ"ט) ע' סז.

366 כל ישראל ערבים זב"ז

The words here quote Sotah 37b:6; the passage is shown

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

below.

Sotah 37b:6 סוטה ל"ז ב:ו

אמר רבי: לדברי רבי שמעון בן יהודה איש כפר עצום שצמר משום רבי שמעון, אין לה כל מצוה ומצוה שבתורה שלא נכתבו עליה ארבעים ושמנה בריתות של שש מאות אלה ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים. נמצא לכל אחד ואחד מישראל שש מאות אלה ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

שבועות ל"ט א:כ"א-כ"ב 39a:21-22 Shevuot

וכל עבירות שבתורה נפרעין ממנו, וכן מננו ומפל העולם כולו; שנאמר: "אלה וכחש", וכתוב: "על פן תאכל הארץ". ואימא עד דעביד להו לכולהו! לא סלקא דעתה, דכתיב: "מפני אלה אכלה הארץ". וכל עבירות שבתורה - מכל העולם לא? והכתיב: "וכשלו איש באחיו" - איש בעון אחיו; מלמד שכל ישראל ערבים זה בזה!

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

KEHOT'S NOTE

סוטה לו, ב. שבועות לט, א. ראה גם לקמן שה"ש לה, ד. ובאוה"ת בראשית-ה דף תקפא, ב ואילך. סה"מ תרל"ג-א ע' צב.

367 כלומר מעורבים זה בזה

Kehot's note points to where this is explained further: Sefer HaMaamarim 5633.

KEHOT'S NOTE

בסה"מ תרל"ג שם מציין לקורדניציא ולס' בגדי ישע שער ב ועירוב משורש אחד הם ע"ש.

368 אתם קרויים אדם

The words here quote Yevamot 61a:1-3; the passage is shown below.

Yevamot 61a:1-3 יבמות ס"א א:א-ג

קברי גוים אינן מטמאין באהל, שנאמר: "ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם". אתם קרויין אדם, ואין הגוים קרויין אדם. מיתבי: "ונפס אדם ששה עשר אלה!" משום בהמה. "אשר יש בה הרבה משתים עשרה רבוא אדם אשר לא ידע בין זמינו לשמאלו (ובהמה רבה)!" משום בהמה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

KEHOT'S NOTE

יבמות סא, א. וש"נ.

369 בד"ה השמים כסאי

Kehot's note points to where this is explained further: Sefer HaMaamarim 5627.

KEHOT'S NOTE

תויא פ' בראשית א, ב. וראה בסה"מ תרכ"ז הנ"ל ע' סז שמעתיק לשון התויא.

370 ובד"ה אתם נצבים

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לקמן פ' נצבים מד, א.

יצין ופרח ישראל

The words here quote Isaiah 27:6; the passage is shown below.

ישעיהו כ"ז:ו

הַבָּאִים יִשְׂרָאֵל יַעֲקֹב יִצְיָן וּפְרַח יִשְׂרָאֵל וּמִלָּאֻן פִּנְי־תֵבֶל תִּנּוּכָה:

In days to come shall Jacob take root, Israel shall blossom and bud; And the face of the world shall be filled with fruitage.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ישע"י כז, ו.

כי שרית עם אלקים

The words here quote Genesis 32:29; the passage is shown below.

בראשית ל"ב:כ"ט

וַיֹּאמֶר לֹא יַעֲקֹב יֹאמַר עוֹד שְׁמִי כִּי אֶם-יִשְׂרָאֵל כִּי-שָׂרִיתָ עִם-אֱלֹקִים וְעִם-אֲנָשִׁים וְתוֹכַל:

And he said: 'Thy name shall be called no more Jacob, but Israel; for thou hast striven with G-d and with men, and hast prevailed.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

בראשית לב, כט.

חמוקי ירכיך כמו חלאים

The words here quote Song of Songs 7:2; the passage is shown below.

שיר השירים ז:ב

מִה־יָפוּ פַעְמִיר בְּנֻעָלִים בַּת־נָדִיב חֲמוּקֵי יָרְכִיךָ כְּמוֹ חֲלָאִים מַעֲשֵׂה יָדִי אֶפֶן:

How beautiful are thy steps in sandals, O prince's daughter! The roundings of thy thighs are like the links of a chain, The work of the hands of a skilled workman.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

שה"ש ז, ב.

זבולון קודם ליששכר

The words here quote Deuteronomy 33:18; the passage is shown below.

דברים ל"ג:י"ח

וְלִזְבוּלֹן אָמַר שִׂמַּח זְבוּלֹן בְּצֵאתָהּ וַיִּשְׂשֹׁכֶר בְּאֵהָלָיָהּ:

And of Zebulun he said: Rejoice, Zebulun, in thy going out, And, Issachar, in thy tents.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ראה דברים לג, יח.

כל חד וחד לפום . . שיעורא דיליה

Kehot's note points to Zohar I, 103a for these words.

זח"א קג, א

KEHOT'S NOTE

זח"א קג, א.

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

כי נר מצוה ותו"א

The words here quote Proverbs 6:23; the passage is shown below.

משלי ו:כ"ג

כִּי נֵר מִצְוָה וְתוֹרָה אֹר וְדֶרֶךְ חַיִּים תּוֹכַחַת מוֹסֵר:

For the commandment is a lamp, and the teaching is light, And reproofs of instruction are the way of life;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

משלי ו, כג.

רמ"ח מ"ע שהם רמ"ח אברים דמלכא

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה ת"ז ת"ל.

עם תרין דרועין הם גימ' נר

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

מא"א אות נר"ן סל"א.

בדי"ה וחי' לכם ליציציה

Kehot's note points to where this is explained further: Pri Etz Chaim.

KEHOT'S NOTE

ג"ב הבי ובביאור פ"ב (מה, ד). והשלמה בפע"ח שי' השבת ספ"ד. [כ].

נרות המערכה ואת כל כלי

The words here quote Exodus 39:37; the passage is shown below.

שמות ל"ז:ל"ז

אֶת־הַמִּנְגִּנָּה הַשְּׁהֵרָה אֶת־נִרְתִּיהָ נֹרֹת הַמַּעֲרֶכֶה וְאֶת־כָּל־כְּלִיָּהּ וְאֵת שֶׁמֶן הַמָּאֹר:

the pure candlestick, the lamps thereof, even the lamps to be set in order, and all the vessels thereof, and the oil for the light;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

שמות לז, לו.

בהטיבו את הנרות

The words here quote Exodus 30:7; the passage is shown below.

שמות ל"ז:ז

וְהִקְטִיר עָלָיו אֶהָרֹן קֹטֶרֶת סַמִּים בְּבֹקֶר בְּבֹקֶר בְּהִיטְבוֹ אֶת־הַנֹּרֹת יִקְטִירָנָה:

And Aaron shall burn thereon incense of sweet spices; every morning, when he dresses the lamps, he shall burn it.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

שמות לז, ז.

וארז"ל נח"ר לפני

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ספרי במדבר כח, ח. וראה ג"כ שם טו, ז.

383 בד"ה בהעלותך את הנרות

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לעיל כט, ד.

384 בד"ה ואהי אצלו אמן

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לעיל פ' במדבר יח, א.

385 תחת אשר לא עבדת

The words here quote Deuteronomy 28:47; the passage is shown below.

Deuteronomy 28:47 דברים כ"ח:מ"ז

תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב ללב מרב כל:

because thou didst not serve the L-RD thy G-d with joyfulness, and with gladness of heart, by reason of the abundance of all things;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Tanya, Likkutei Amarim 26:4-5 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים

ומקרא מלא דבר הכתוב: "תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה וגו'", ונודע לכל פירוש הארי' זכרוננו לברכה על פסוק זה: והנה, עצה היעוצה לטהר לבו מפל עצב ונדיוד דאגה ממילי דעלמא, ואפילו בני חיי ומזוני, מודעת זאת לכל מאמר רבותינו זכרונם לברכה: "קשם שמכרה על הטובה כו", ופירשו בגמרא: "לקבולי בשמחה", כמו שמחת הטובה הנגלית ונראית, כי גם זו – לטובה, רק שאינה נגלית ונראית לעיני בשר, כי, היא מ"עלמא ...

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

KEHOT'S NOTE

דברים כח, מז. וראה אוה"ת (יהל אור) לתהלים ק, ב. וש"נ. רמב"ם סוף הלי' לולב. שער רוח"ק — להאריז"ל (אחר כוונת האפר לג, א). שער המצות להאריז"ל בתחלתו. ראשית חכמה שער האהבה רפ"י. שלי"ה מט, א. ועוד. תניא פכ"ו. סידור רפ"א, א. הערה בסה"מ תש"ג ע' 180. המשך תעריב ח"ג ע' ארסא ואילך. סה"מ תרצ"ט ס"ע 94 ואילך.

386 על ר"ע כשהי ק"כ מילין

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

מכות כד, סע"א.

387 אין לך עשב מלמטה

The words here quote Bereshit Rabbah 10:6; the passage is shown below.

Bereshit Rabbah 10:6 בראשית רבה י"ו:ז

בר סירא אמר: אלוה העלה סמים מן הארץ, בהם הרופא מרפא את המכה, ובהם הרוקח מרקח את המרקחת. אמר רבי סימון: אין לך כל עשב ועשב, שאין לו מזל ברקיע, שמכה אותו ואומר לו גדל, הדא הוא דכתיב (שם לח): הידעת חקות שמים אם תשים משטרו בארץ וגו'. לשון שוטר (שם י). התקשר מעדנות כימה, או מושכות כסיל תפתח. רבי חנינא בר פפא ור' סימון אמר: כימה מעדנת את הפירות, וכסיל

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

מושך בין קשר לקשר. הדא הוא דכתיב (שם): התוציא מזרות בעתו ועיש על בניה תנחם. רבי תנחום בר חיאי ...

Bar Sira said: G-d produced drugs from the earth with which the physician heals the wound, and with which the pharmacist mixes his compounds.38:4. Rabbi Simon said: There is not a single blade of grass that does not have a constellation in the firmament that strikes it and says to it: 'Grow.' That is what is written: "Do you know the rules of the heavens? Will you establish its dominion [mishtar] on earth?" (Job 38:33). It is an expression of being in charge [shoter]. "Will you tie the chains of ...

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

Zohar I, 251a זח"א רנא, א

KEHOT'S NOTE

ראה ב"ר פ"י, ו. זח"א רנא, א. מו"נ ח"ב, פ"י.

388 צדיקים יושבים ונהנין

The words here quote Berachot 17a:12; the passage is shown below.

Berachot 17a:12 ברכות י"ז א:י"ב

מרגלא בפומיה דרב: לא כעולם הזה העולם הבא. העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא פריה ורביה ולא משא ומתן ולא קנאה ולא שנאה ולא תחרות, אלא צדיקים יושבין ועטרותיהם בראשיהם ונהנינים מזיו השכינה, שנאמר: "ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו".

It was a favourite saying of Rab : Not like this world is the world to come. In the world to come there is neither eating nor drinking; no procreation of children or business transactions; no envy or hatred or rivalry ; but the righteous sit enthroned, their crowns on their heads, and enjoy the lustre of the Shekinah; as it is said, "And they beheld G-d, and did eat and drink" (Exod. xxiv. II).

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ברכות יז, א.

389 מוטב דלדייני

The words here quote Chagigah 15b:3; the passage is shown below.

Chagigah 15b:3 חגיגה ט"ו ב:ג

פי נח נפשיה דאחר, אמרי: לא מידן לדייניה, ולא לעלמא דאתי ליתי. לא מידן לדייניה — משום דעסק באורייתא, ולא לעלמא דאתי ליתי — משום דחטא. אמר רבי מאיר: מוטב דלדייניה וליתי לעלמא דאתי. מתי אמות, ואעלה עשן מקברו. פי נח נפשיה דרבי מאיר סליק קוטרך מקבריה דאחר.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

KEHOT'S NOTE

חגיגה טו, ב.

390 שצריך לטבול . . ובכולם יש בחי נהר דינור

Kehot's note points to Zohar I, 201a for these words.

Zohar I, 201a זח"א רא, א

Zohar II, 211b זח"ב ריא, כב

KEHOT'S NOTE

זח"א רא, א. זח"ב ריא, ב. ועוד. וראה פע"ח שער התפילין פ"י. כנפי יונה ח"ו סכ"ט.

391 ת"ח אין להם מנוחה

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

סוף ברכות.

392 וקדושים בכ"י יהללך סלה

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ברכת אתה קדוש.

393 קנה חכמה קנה בינה

The words here quote Proverbs 4:5; the passage is shown below.

Proverbs 4:5: משלי ד'

קְנֵה חִכְמָה קְנֵה בִינָה אֲלֵתֶשֶׁכַּח וְאַל־תֵּשֶׁבֶת מֵאִמְרֵי־פִי:

Get wisdom, get understanding; Forget not, neither decline from the words of my mouth;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

משלי ד, ה.

394 ב"פ קנה בגימטריא ש"י

Kehot's note points to where this is explained further: Pri Etz Chaim.

KEHOT'S NOTE

פע"ח שי תפלת ר"ה פ"ג (קטז, ד). ד' קארעץ. [כ].

395 עולם חסד יבנה

The words here quote Psalms 89:3; the passage is shown below.

Psalms 89:3: תהילים פ"ט:ג

כִּי־אָמַרְתִּי עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה שָׁמַיִם תִּכּוֹן אֲמוֹנֶתָהּ כְּהֶם:

For I have said: 'For ever is mercy built; In the very heavens Thou dost establish Thy faithfulness.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים פט, ג.

396 אלפים שנה שקדמה התו'

The words here quote Bereshit Rabbah 8:2; the passage is shown below.

Bereshit Rabbah 8:2: בראשית רבה ח':ב

... היום של ששי שואל של חמישי וכו', עד לראשון למי היו שואלין? לא לתורה, שקדמה לברייתו של עולם? דאמר רבי שמעון בן לקיש:

שני אלפים שנה קדמה התורה לברייתו של עולם, הדא הוא דכתיב (משלי ח): ואהיה אצלו אמון וגו'. ויומו של הקדוש ברוך הוא אלף שנים, דכתיב: כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול. הוי, הזאת ידעת מני עד וגו'. התורה יודעת מה קודם לברייתו של עולם, אבל אתה אין לך עסק לדרוש, אלא (איוב כ): מני שים אדם עלי ארץ. רי אלעזרבשם בן סירא אמר: בגדול ממך אל ...

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

Rav Hama bar Hanina began: "Have you known this from [oldest times?]" (Job 20:4). Rav Hama bar Hanina said: This is analogous to a city that received its supplies by donkey drivers. They would ask one another: 'What is the price of grain in the province today?' The Friday ones would inquire of the Thursday ones; the Thursday ones of the Wednesday ones; the Wednesday ones of the Tuesday ones; the Tuesday ones of the Monday ones; the Monday ones of the Sunday ones. The Sunday one, whom would he ...

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

Midrash Tehillim 90:7: מדרש תהילים צ':ז

תשב אנוש עד דכא. אמר רבי אבהו גדולה תשובה שקדמה לבריאת עולם שנאמר בטרם הרים יולדו תשב אנוש עד דכא. א"ר הונא בשם ריש לקיש אלפים שנה קדמה תורה לברייתו של עולם שנאמר (שם ל) ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום. ויומו של הקב"ה אלף שנה שנאמר כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול:

OYW (Public Domain)

Zohar II, 49a: זח"ב מט, א

KEHOT'S NOTE

ב"ר ח, ב. ויק"ר רפ"ט. מדרש תהלים צ, ד. תנחומא וישב ד. זח"ב מט, א.

397 מאד עמקו מחשבותיך

The words here quote Psalms 92:6; the passage is shown below.

Psalms 92:6: תהילים צ"ב:ו

מִה־גָּדְלוֹ מִעֲשֵׂי־ךָ ה' מָאֵד עֲמָקוֹ מַחְשְׁבֹתֶיךָ:

How great are Thy works, O L-RD! Thy thoughts are very deep.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים צב, ו.

398 בזח"א ויצא דקנ"ו סע"ב

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

"יש דא עלמא דאתי דכתיב להנחיל אוהבי יש כ"ב נקודה עילאה דאעיל כל כ"ב אתון רוא דכל אורייתא כו"י. — אוה"ת כי תצא ע' תתקעח. וראה אוה"ת נ"ך-א ע' תקפג. אוה"ת בראשית-ג דף תקיא, א.

399 ייחי רמ"ב ב'

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

"מאי יש דא עלמא דאתי דלא פסיק מימיו" — אוה"ת בראשית-ב דף שיד, ב ואילך.

400 עין לא ראתה אלקים וזולתך

The words here quote Isaiah 64:3; the passage is shown below.

Isaiah 64:3: ישעיהו ס"ד:ג

וּמַעֲוָלָם לֹא־שָׁמְעוּ לֹא הֶאֱזִינוּ עֵין לֹא־רָאָתָה אֱלֹקִים וְזֹלָתָה יַעֲשֶׂה לְמַחְכְּהֵלוֹ:

And whereof from of old men have not heard, nor perceived by the ear, neither hath the eye seen a G-d beside Thee, who worketh for him that waiteth for Him.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ישעיהו סד, ג.

401 (כי הנה)

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

הנה זו מהדורא אחרת באוה"ת בהעלותך ע' תטז ואילך.

402 תרי"ג מצות דאורייתא . . מכתר

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

פרדס ש"ח, פ"ג. ע"ל בחוקותי (מו, ד). וש"נ. [כ].

403 מן הארץ לרקיע מהלך

The words here quote Chagigah 13a:3; the passage is shown below.

Chagigah 13a:3 י"ג א"ג:3

כמה שנותיו של אדם — שבעים שנה, שנאמר: "ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה". והלא מן הארץ עד לרקיע מהלך חמש מאות שנה, ועוביו של רקיע מהלך חמש מאות שנה, וכן כיון כל רקיע ורקיע.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

KEHOT'S NOTE

חגיגה יג, א.

404 ביו"ד נברא עוה"ב

The words here quote Menachot 29b:13-14; the passage is shown below.

Menachot 29b:13-14 י"ד י"ג:13-14

מפני מה נברא העולם הבא ביו"ד מפני שצדיקים שבו מועטים ומפני מה כפוף ראשו מפני שצדיקים שבו כפוף ראשיהם מפני מעשיהן שאינן דומין זה לזה אמר רב יוסף הני תרתי מילי אמר רב בספרים ותניא תיובתיה חדא הא דאמר רב ס"ת שיש בו שתי טעיות בכל דף ודף יתקן שלש יגנו

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

KEHOT'S NOTE

מנחות כט, ב.

405 נשי"ב

Kehot's note points to Rosh Hashanah 21b for these words.

Rosh Hashanah 21b ראש השנה כ"א

KEHOT'S NOTE

ר"ה כא, ב.

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

406 כי כל בשמים ובארץ

The words here quote I Chronicles 29:11; the passage is shown below.

I Chronicles 29:11 דברי הימים א כ"ט:11

לך ה' הגדלה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כ"ל בשמים ובארץ לך ה' הממלכה והמתנשא לכל לראש:

Thine, O L-RD, is the greatness, and the power, and the glory, and the victory, and the majesty; for all that is in the heaven and in the earth is Thine; Thine is the kingdom, O L-RD, and Thou art exalted as head above all.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

דה"א כט, יא.

407 יקוו המים אל מקום אחד

The words here quote Genesis 1:9; the passage is shown below.

Genesis 1:9 בראשית א' ט'

ויאמר אלקים יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד ותראה היבשה ויהי כן:

And G-d said: 'Let the waters under the heaven be gathered together unto one place, and let the dry land appear.' And it was so.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

בראשית א, ט.

408 על המשכת השפע מהע"ס לבחי"י יסוד

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה לעיל ה, ג שמציין לזח"א יח, א.

409 ועי' זח"א י"ח א' ב'

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

נעתק באוה"ת ויקרא-ב ע' תרנח.

410 בהאבות נאמר בכל מכל כל

The words here quote Sotah 5a:5-6; the passage is shown below.

Sotah 5a:5-6 סוטה ה' א:5-6

ואם חוזר בו — נאסף בזמנו כאברהם אבינו, שנאמר: "והמכו ככל יקפצו". כאברהם יצחק ויעקב דכתיב בהו: "בכל", "מכל", "כל". ואם לאו — "וכראש שבלת ימלו". מאי "וכראש שבלת"? רב הונא ורב חסדא, חד אמר: כי סאסא דשיבלתא, וחד אמר: כשיבולת עצמה. בשלמא למאן דאמר כי סאסא דשיבלתא — היינו דכתיב: "וכראש שבלת", אלא למאן דאמר כי שובלתא עצמה, מאי "וכראש שבלת"? אמר רב אסי, וכן תנא דבי רבי ישמעאל: משל לאדם ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

KEHOT'S NOTE

סוטה ה, א.

עצם מעצמי ובשר מבשרי

411

The words here quote Genesis 2:23; the passage is shown below.

בראשית ב:כ"ג

וַיֹּאמֶר הָאָדָם זֹאת הִפְעֵם עֵצִים מֵעֵצֵי וְכֶשֶׂר מִכֶּשֶׂר לְזֹאת יִקְרָא אִשָּׁה כִּי מֵאִישׁ לָקַחְתָּהּ זֹאת:

And the man said: 'This is now bone of my bones, and flesh of my flesh; she shall be called Woman, because she was taken out of Man.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

בראשית ב, כג.

בד"ה ואתה תצוה

412

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

תו"א פ' תצוה.

זח"א קי"ו א'

413

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

נעתק באוה"ת תבוא ע' תתשז.

קע"ז א'

414

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

נעתק באוה"ת תבוא ע' תתשז.

יפה שעה אחת בתשובה

415

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

אבות ד, יז.

א-ל דעות

416

Kehot's note points to I Samuel 2:3 for these words.

I Samuel 2:3

אַל-תִּרְבוּ תְדַבְּרוּ גְבוּהָה גְבוּהָה יֵצֵא עֲתָק מִפִּיכֶם כִּי אֶל דְּעוֹת ה' וְלֹא נִתְכַּנּוּ עַלְלוֹת:

Multiply not exceeding proud talk; Let not arrogance come out of your mouth; For the L-RD is a G-d of knowledge, And by Him actions are weighed.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ש"א ב, ג.

בד"ה את שבתותי תשמרו

417

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לעיל בהר מב, ב ואילך.

אין עוד מלבדו

418

The words here quote Deuteronomy 4:35; the passage is

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

shown below.

Deuteronomy 4:35

אַתָּה הָרָאִתָּ לְדַעַת כִּי ה' הוּא הָאֱלֹקִים אֵין עוֹד מִלְּבָדּוֹ:

Unto thee it was shown, that thou mightiest know that the L-RD, He is G-d; there is none else beside Him.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

דברים ד, לה.

בד"ה ואהיה אצלו אמון

419

Kehot's note points to Numbers 18:3 for these words.

Numbers 18:3

וְשָׁמְרוּ מִשְׁמֶרֶתָהּ וּמִשְׁמֶרֶת כָּל-הָאֵהָל אֶךְ אֶל-כָּלִי הַקֹּדֶשׁ וְאֶל-הַמִּזְבֵּחַ לֹא יִקְרְבוּ וְלֹא-יָמֻתוּ גַם-הֵם גַּם-אַתֶּם:

And they shall keep thy charge, and the charge of all the Tent; only they shall not come nigh unto the holy furniture and unto the altar, that they die not, neither they, nor ye.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

לעיל במדבר יח, ג.

אשרי יושבי ביתך

420

The words here quote Psalms 84:5; the passage is shown below.

Psalms 84:5

אֲשֶׁרִי יוֹשְׁבֵי בֵיתְךָ עוֹד יִהְיֶה לִּי סֶלָה:

Happy are they that dwell in Thy house, they are ever praising Thee. Selah

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים פד, ה.

המלאכים אומרים ג"פ קדוש

421

Kehot's note points to Isaiah 6:3 for these words.

Isaiah 6:3

חולין צ"א בבבלי

KEHOT'S NOTE

ישע"י ו, ג. חולין צא, ב. ראה לעיל אמור לא, א.

לקיחה ע"י ד"א שמה לקיחה

422

The words here quote Sukkah 37a:7-8; the passage is shown below.

Sukkah 37a:7-8

רַבָּא אָמַר: כָּל לְנָאוֹתוֹ — אֵינוֹ חוֹצֵץ. וְאָמַר רַבָּה: לֹא לִינְקוּט אֵינִישׁ הוֹשַׁעְנָא בְּסוּדְרָא, דְּבַעֲיָנָא לְקִיחָה תָּמָה וְלִיכָא. וְרַבָּא אָמַר: לְקִיחָה עַל יְדֵי דְבָר אַחֵר — שְׁמָה לְקִיחָה. אָמַר רַבָּא: מִנָּא אָמִינָא לָהּ דְּלִקְיָה עַל יְדֵי דְבָר אַחֵר שְׁמָה לְקִיחָה, דִּתְנִי: אֲזוּב קָצֵר — מִסְּפָקוֹ בְּחוּט וּבְכוּשׁ, וְטוֹבֵל וּמַעֲלָה וְאוֹחוֹ בְּאֲזוּב וּמִזָּה. אָמַר רַבָּא — "וְלִקְחָה" וְטוֹבֵל אָמַר רַבְּמַנָּא! אֵלָּא לֹא, שְׁמָה מִינָּה: לְקִיחָה עַל יְדֵי דְבָר אַחֵר — שְׁמָה לְקִיחָה.

Rava said: Whatever is used to beautify it is not an interposition. Rabbah further stated: One should not hold the hoshanna with a scarf, for a whole "taking" is required, and in this case it is not. Rava said: Taking hold by means of

something else is also regarded as a valid "taking." Rava said: From where do I derive that taking hold by means of something else is also regarded as a valid taking? From what we have learned: If the hyssop is too short, he may provide it ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CC0)
KEHOT'S NOTE

ראה סוכה לו, א. שו"ע או"ח סתרני"א, ו.

423 המלאכים שבקשו תנה הודך

The words here quote Shabbat 88b:7; the passage is shown below.

Shabbat 88b:7 פ"ח ב:ז

ואמר רבי יהושע בן לוי: בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השתר לפני הקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם, מה לילוד אשה בינינו? אמר להן: לקבל תורה בא. אמרו לפניו: חמדה גנוזה שגנוזה לה תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם, אתה מבקש ליתנה לבשר ודם? מה אנוש כי תזכרנו וכן אדם כי תפקדנו? "הי אדנינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים!"

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

KEHOT'S NOTE

שבת פח, ב.

424 ישראל עלו במחשבה

Kehot's note points to Bereshit Rabbah 1:5 for these words.

Bereshit Rabbah 1:5 רבה א:ה'ט

ר' הונא בשם בר קפרא פתח (תהלים לא, יט): "תאלמנה שפתי שקר וגוי" אתפרכן אתחרשן אשתתקן. "אתפרכן אתחרשן" - היך מה דאת אמר (שמות ד, יא): "או מי ישום אלם או חרש או פקח או עור הלא אנכי הי" ואומר (בראשית לו, ז): "והנה אנחנו מאלמים אלומים בתוך השדה והנה קמה אלומתי" "אשתתקן" - כמשמעו. "הדברות על צדיק" חי העולמים "עתק" שהעתיק בבריותיו בגאווה אתמהה בשביל להתגאות ולומר אני דורש במעשה בראשית "וכוז" אתמהה מבזה על כבודי דא"ר יוסי בר חנינא כל המתכבד בקלון חבירו אין לו חלק לעולם הבא ...

Rav Huna began in the name of bar Kapara: "May they be silenced [te'alamna], those lying lips [that speak harsh words against the righteous one with arrogance and contempt]" (Psalms 31:19) - may they be bound up, may they become mute, may they be silenced. can have all these three meanings, as the Midrash goes on to show. May they become mute - as it says: "Who gives a mouth to a person, or who renders one mute [ilem] or deaf, or sighted or blind? Is it not I, the ...

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

KEHOT'S NOTE

ראה ב"ר א, ה.

425 בד"ה הבאים ישרש

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

תו"א פי שמות.

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

426 פי קדשנו כמו הרי את מקודשת לי

Kehot's note points to where this is explained further: Maamarei Admur HaZaken 5568.

KEHOT'S NOTE

ראה תניא פרק מו (סה, ב). לעיל פי במדבר ח, ג. לקמן שמע"צ פג, ג. סה"מ תקס"ה ע"ז. אוה"ת שלח ע" תרמד.

427 ז' רועים ואהרן בכללם

Kehot's note points to where this is explained further: Likkutei Sichos.

KEHOT'S NOTE

ראה לקו"ש ח"ב ע" 643.

428 בהעלותך את הנרות

The words here quote Numbers 8:2; the passage is shown below.

Numbers 8:2 במדבר ח:ב'ז

דבר אלי־אֶהְרֹן ואֶמְרָתְּ אֵלָיו בְּהִעָלְתָּךְ אֶת־הַנֵּרוֹת אֶל־מִוֶּל פְּנֵי הַמִּנְוָה יֵאִירוּ שְׁבַעַת הַנֵּרוֹת:

'Speak unto Aaron, and say unto him: When thou lightest the lamps, the seven lamps shall give light in front of the candlestick.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

במדבר ח, ב.

429 כמ"ש במק"מ פי פנחס

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

מובא גם בתו"א מ, ב.

430 כשמן הטוב על הראש

The words here quote Psalms 133:2; the passage is shown below.

Psalms 133:2 תהילים קל"ג:ב'ז

כִּשְׁמֵן הַטּוֹב עַל־הָרֹאשׁ יֵרֵד עַל־הַנָּזָק וְזֶן־אֶהְרֹן שִׁירְד עַל־פִּי מְדוּתָיו:

It is like the precious oil upon the head, Coming down upon the beard; Even Aaron's beard, That cometh down upon the collar of his garments;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים קלג, ב.

431 שאו ידיכם קדש וברכו אתיה

The words here quote Psalms 134:2; the passage is shown below.

Psalms 134:2 תהילים קל"ד:ב'ז

שְׁאוּ יְדֵיכֶם קֹדֶשׁ וּבְרְכוּ אֶת־יְהוָה

Lift up your hands to the sanctuary, And bless ye the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים קלד, ב.

432 בד"ה צאינה וראינה
Kehot's marei makom for these words (its note is below).
KEHOT'S NOTE
לקמן שה"ש כא, ג.

433 שמן משחת קדש
The words here quote Exodus 30:31; the passage is shown below.
Exodus 30:31 ל"א שמות
וְאֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר שֶׁמֶן מִשְׁחַת־קֹדֶשׁ יִהְיֶה זֶה לִּי לְדֹרֹתֵיכֶם:
And thou shalt speak unto the children of Israel, saying:
This shall be a holy anointing oil unto Me throughout your generations.
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
KEHOT'S NOTE
שמות ל, לא.

434 בשעה שישראל עונין איש"ר
The words here quote Berakhot 3a:14; the passage is shown below.
Berakhot 3a:14 ד"א ברכות ג'
... חֲיִיךָ וְחַיֵּי רַאשֶׁךָ, לֹא שָׁעָה זֹאת בְּלִבְךָ אוֹמֶרֶת כֶּה, אֲלֹא בְּכָל יוֹם וְיוֹם, שְׁלֹשׁ פְּעָמִים אוֹמֶרֶת כֶּה. וְלֹא זֶה בְּלִבְךָ אֲלֹא, בְּשָׁעָה שִׁישְׁרָאֵל נִכְנָסִין לְבֵיתִי כְּנִסְיוֹת וּלְבֵיתִי מְדַרְשׁוֹת וְעוֹנִין "יֵהָא שְׁמִיָּה הַגְּדוֹל מְבוֹרָה", הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְנַעֲנֵעַ רֹאשׁוֹ, וְאוֹמֵר: אֲשֶׁרִי הִמְלִיךְ שְׁמִיָּה לְסִין אוֹתוֹ בְּבֵיתוֹ כֶּה, מֵה לֹא לָאֵב שֶׁהִגְלָה אֶת בְּנָיו, וְאוֹי לָהֶם לְבָנִים שֶׁגָּלוּ מֵעַל שׁוֹלְחָן אֲבִיהֶם.
Then he said to me, "My son, what sound didst thou hear in that ruin ?" I answered, "I heard a Bat Kol moaning like a dove, crying, 'Alas for My children for whose iniquities I destroyed My house, burnt My Temple, and exiled them among the nations !'" He said to me, "By thy life and the life of thy head, not only at this hour does it so cry, but thrice daily it exclaims thus. Moreover, whenever the Children of Israel enter their Synagogues and Houses of ...
William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)
KEHOT'S NOTE
ברכות ג, א.

435 זקן שקנה חכמה
The words here quote Kiddushin 32b:8; the passage is shown below.
Kiddushin 32b:8 ח"ב ל"ב
תנו רבנן: "מפני שיבה תקום" - יכול אפילו מפני זקן אשמאי? תלמוד לומר: "זקן", ואין זקן אלא חכם, שנאמר: "אספה לי שבועים איש מזקני ישראל". רבי יוסי הגלילי אומר: אין זקן אלא מי שקנה חכמה, שנאמר: "הי קנני ראשית דרכי".
William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)
KEHOT'S NOTE
קידושין לב, ב.

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

436 אורייתא מחכ' נפקת
Kehot's note points to Zohar II, 121a for these words.
Zohar II, 121a זח"ב קכא,
KEHOT'S NOTE
זח"ב קכא, א.

437 הוי' בחכ'
Kehot's note points to Proverbs 3:19 for these words.
Proverbs 3:19 משלי ג'
ה' בְּחִכְמָה יִסְד־אָרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בְּתַבּוּנָה:
The L-RD by wisdom founded the earth; By understanding He established the heavens.
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
KEHOT'S NOTE
משלי ג, יט.

438 פ"י אור הוא חכמה
Kehot's note points to Zohar I, 30b for these words.
Zohar I, 30b זח"א ל,
Zohar II, 167a זח"ב קסו,
KEHOT'S NOTE
כן הובא בכ"מ בשם הזהר (סידור עם דא"ח עדר, א. סה"מ תשי"ג ע' 164. סה"מ תשי"ד ע' 22. ועוד). וראה אמרי בינה ח"ג (קה"ת, תשמ"ה) פרק קנה (ע"פ זח"א ל, ב. זח"ב קסו, א). לקרית מסות (פב, רע"ג). וראה סי' הבהיר קמו.

439 צדיק יסוד עולם
The words here quote Proverbs 10:25; the passage is shown below.
Proverbs 10:25 משלי י'
כַּעֲבוֹר סוּפָה וְאֵין רֶשַׁע וְצַדִּיק יִסּוֹד עוֹלָם:
When the whirlwind passeth, the wicked is no more; But the righteous is an everlasting foundation.
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
KEHOT'S NOTE
משלי י, כה.

440 גדול תלמוד שמביא
The words here quote Kiddushin 40b:8-9; the passage is shown below.
Kiddushin 40b:8-9 ח"ב ט"ז-ט"ח
וכבר ה"ה רבי טרפון וזקנים מסובין בעלית בית נתנה בלוד. נשאלה שאילה זו בפניהם: תלמוד גדול או מעשה גדול? נענה רבי טרפון ואמר: מעשה גדול. נענה רבי עקיבא ואמר: תלמוד גדול. נענו כולם ואמרו: תלמוד גדול, שהתלמוד מביא לידי מעשה. תנא, רבי יוסי אומר: גדול תלמוד שקדם לחלה ארבעים שנה, לתרומות ולמעשרות תמישים וארבע, לשמישים ששים ואחת, ליובלות מאה ושלש.
William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)
KEHOT'S NOTE
קידושין מ, ב.

441 למה קדמה שמע
Kehot's marei makom for these words (its note is below).
KEHOT'S NOTE
ברכות פ"ב, מ"ב.

442 ע"פ אלה פקודי המשכן
Kehot's marei makom for these words (its note is below).
KEHOT'S NOTE
לעיל פקודי.

443 בד"ה צאינה וראינה
Kehot's marei makom for these words (its note is below).
KEHOT'S NOTE
לקמן שה"ש כב, א.

444 שכינה מדברת מתוך גורנו
Kehot's marei makom for these words (its note is below).
KEHOT'S NOTE
עלי"ק בואתחנן (ג, ד). וש"נ. [כ].

445 תען לשוני אמרתך
The words here quote Psalms 119:172; the passage is shown below.
Psalms 119:172 תהילים קי"ט: תען לשוני אמרתך כי כל מצותיך צדק:
Let my tongue sing of Thy word; For all Thy commandments are righteousness.
Miqrā according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
KEHOT'S NOTE
תהלים קיט, קעב.

446 אדון הנפלאות
Kehot's marei makom for these words (its note is below).
KEHOT'S NOTE
ברכת יוצר.

447 גאה גאה
The words here quote Exodus 15:1; the passage is shown below.
Exodus 15:1 שמות ט"ו: אָז יָשִׁיר־מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת לֵה' וַיֹּאמְרוּ לְאֹמֶר אֲשִׁירָה לֵה' כִּי־גָאָה גָאָה סוֹס וְרֹכֵבוֹ רָמָה בָּיָם:
Then sang Moses and the children of Israel this song unto the L-RD, and spoke, saying: I will sing unto the L-RD, for He is highly exalted; The horse and his rider hath He thrown into the sea.
Miqrā according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
KEHOT'S NOTE
שמות טו, א.

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

448 בעטרה שעטרה לו אמו
The words here quote Song of Songs 3:11; the passage is shown below.

Song of Songs 3:11 שיר השירים ג': יֵצְאָנָה וּרְאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בְּמִלְךָ שְׁלֹמֹה בְּעֶטְרָה שְׁעֶטְרָה־לּוֹ אִמּוֹ בְּיוֹם חֲתָנָתוֹ וּבְיוֹם שְׂמֻחַת לְבוֹ:

Go forth, O ye daughters of Zion, And gaze upon king Solomon, Even upon the crown wherewith his mother hath crowned him in the day of his espousals, And in the day of the gladness of his heart.

Miqrā according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

שה"ש ג, יא.

449 זו כנס"י
Kehot's marei makom for these words (its note is below).
KEHOT'S NOTE
שהשיר פ"ג ע"פ זה.

450 שמע לשון הבנה
Kehot's note points to Zohar III, 138b for these words.
Zohar III, 138b זח"ג קלח, בראה לקמן פ' ואתחנן יא, א. ובכ"מ.
KEHOT'S NOTE

451 והנה קיום ואהבת
Kehot's marei makom for these words (its note is below).
KEHOT'S NOTE
ראה תניא פרק מט.

452 בשמים ממעל ועל הארץ
The words here quote Deuteronomy 4:39; the passage is shown below.
Deuteronomy 4:39 דברים ד': וַיֵּדַעַת הַיּוֹם וַהֲשַׁבַּת אֶל־לִבְכָּה כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל־הָאָרֶץ מִתַּחַת אֵין עוֹד:
know this day, and lay it to thy heart, that the L-RD, He is G-d in heaven above and upon the earth beneath; there is none else.
Miqrā according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
KEHOT'S NOTE
דברים ד, לט.

453 וכל המאריך באחד
The words here quote Berakhot 13b:14-15; the passage is shown below.

Berakhot 13b:14-15 ברכות י"ג ב: ט"ד-ט"ו

תנ"א סוכסוכס אומר: כל המאריך ב"אחד", מאריךין לו ימיו ושנותיו. אומר רב אחא בר יעקב: ובדלית. אומר רב אשי: ובלבד שלא יחטוף פחית. רבי ירמיה הוה יתיב קמיה דרבי [חייא בר אבא], חזייה דהוה מאריך טובא, אומר לקה: כיון דאמליכתיה למעלה ולמטה ולא רפע רוחות השמים — תו לא צריכת.

There is a teaching : Symmachus says : Whoever prolongs the pronunciation of the word ehad "one," his days and

years are prolonged for him. Rab Aha b. Jacob said : Especially the letter D. Rab Ashe said: Only he must not slur over the letter H. R. Jeremiah was sitting in the presence of R. Hiyya b. Abba, and noticed that he prolonged [the word ehad] exceedingly. He said to him : So long as thou hast proclaimed His Kingship above and below and the four winds of heaven, ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ראה ברכות יג, ב.

454 בשכנתי בתוכם

The words here quote Exodus 25:8; the passage is shown below.

Exodus 25:8 ח"ח: שמות

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם:

And let them make Me a sanctuary, that I may dwell among them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

שמות כה, ח.

455 בתוכו לא נאמר

Kehot's note points to where this is explained further: Shelah (Shnei Luchos HaBris).

KEHOT'S NOTE

ראה ר"ח שער האהבה (בתחלתו). של"ה שער האותיות אות ל. מסי' תענית רד"ה מענין העבודה, פ' תרומה חלק תרי"א שכה, ב. שכו, ב. ע"ל נשא (כ), סע"ב. [כ].

456 ישראל לי ראש

Kehot's note points to where this is explained further: Derech Mitzvosecha.

KEHOT'S NOTE

דרמ"צ מצות ציצית (טו, ב) בשם הזהר. וראה שער הפסוקים — להאריז"ל — וישלח לב, כט. ספר הליקוט — להאריז"ל — ויחי מז, כה. מח, ב.

457 בזח"ב . . רישא דמנרתא

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

באריכות באוה"ת בהעלותך ע' תיח.

458 מואהבת עד ובשעריך הם מ"ב תיבין

Kehot's note points to where this is explained further: Maamarei Admur HaZaken.

KEHOT'S NOTE

ראה לקמן ואתחנן יד, ד. מאמרי אדה"ז — פרשיות ע' תשח ובהנסמן לשם.

459 בשתים יכסה

The words here quote Isaiah 6:2; the passage is shown below.

Isaiah 6:2 וי: ישעיהו

שְׁרָפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ שֶׁשׁ כְּנָפִים שֶׁשׁ כְּנָפִים לְאֶחָד בְּשִׁתִּים יִכְסֶּה פָּנָיו וּבְשִׁתִּים יִכְסֶּה רִגְלָיו וּבְשִׁתִּים יְעוּפֶרֶ:

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

Above Him stood the seraphim; each one had six wings: with twain he covered his face and with twain he covered his feet, and with twain he did fly.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ישע"ו, ב.

460 נהר היוצא מעדן

The words here quote Genesis 2:10; the passage is shown below.

Genesis 2:10 ב"י: בראשית

וְנָהָר יֵצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת־הָאָרֶץ וּמִשָּׁם יִפְרֹד וְהָיָה לְאַרְבַּעַה רָאשִׁים:

And a river went out of Eden to water the garden; and from thence it was parted, and became four heads.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

בראשית ב, י.

461 בד"ה אם בחקותי

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לעיל פ' בחוקי מה, ב.

462 בד"ה שאו את ראש

Kehot's note points to Numbers 1:2 for these words.

Numbers 1:2 א'ב: במדבר

שָׂאוּ אֶת־רֹאשׁ כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁפַּחֲתָם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפָּר שְׁמוֹת כָּל־זָכָר לְגִלְגָּלָתָם:

'Take ye the sum of all the congregation of the children of Israel, by their families, by their fathers'houses, according to the number of names, every male, by their polls;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

לעיל במדבר א, ב.

463 אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ברכות רפ"ה.

464 ובפשעכם שולחה אמכם

The words here quote Isaiah 50:1; the passage is shown below.

Isaiah 50:1 נ'א: ישעיהו

כֹּה אָמַר ה' אֵי זֶה סֵפֶר כְּרִיתוֹת אֲמַכֶּם אֲשֶׁר שְׁלַחְתִּיהָ אוֹ מִי מְנוּשִׁי אֲשֶׁר־מִכְרִיתִי אֶתְכֶם לוֹ הֵן בְּעוֹנֹתֵיכֶם נִמְכַּרְתֶּם וּבְפִשְׁעֵיכֶם שְׁלַחָה אֲמַכֶּם:

Thus saith the L-RD: Where is the bill of your mother's divorcement, Wherewith I have put her away? Or which of My creditors is it To whom I have sold you? Behold, for your iniquities were ye sold, And for your transgressions was your mother put away.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ישע"נ, א.

465 העולמות נבראו שלא בעמל

Kehot's note points to Bereshit Rabbah 3:2 for these words.

Bereshit Rabbah 3:2 רבה ג'ב'ב: בראשית רבה

ברכיה בשם רבי יהודה בר סימון פתח (תהלים לג, ו): "בְּדָבָר ה' שָׁמַיִם נִעָשׂוּ וְגו'" לא בעמל לא בייגיעה אלא בדבר "ויאמר אלקים ויהי אור":

Rabbi Berekhya began in the name of Rabbi Yehuda bar Simon: "By the word of the L-rd the heavens were made" (Psalms 33:6). Rabbi Yehuda bar Simon said: It was not with toil and not with exertion that the Holy One blessed be He created His world, but rather, "by the word of G-d," and the heavens were already made. Here, too, "and there was [vehaya] light" is not written here, but rather, "vayhi light" - it immediately came about.

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

KEHOT'S NOTE

ראה ב"ר פ"ג, ב.

466 במאמר אי יכול להבראות

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

אבות רפ"ה.

467 הוגעתם את ה' בדבריכם

The words here quote Malachi 2:17; the passage is shown below.

Malachi 2:17 מלאכי ב'י"ז: מלאכי

הוגעתם ה' בדבריכם ואמרתם כמה הוגענו באמרכם כליעשה רע טוב בעיני ה' ובהם הוא תפץ או איה אלקי המשפט:

Ye have wearied the L-RD with your words. Yet ye say: 'Wherein have we wearied Him?' In that ye say: 'Every one that doeth evil Is good in the sight of the L-RD, And He delighteth in them; Or where is the G-d of justice?'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

מלאכי ב, יז.

468 ואציעה שאול הנך

The words here quote Psalms 139:8; the passage is shown below.

Psalms 139:8 תהילים קל"ט:ח: תהילים

אם-אֶסֶק שָׁמַיִם שָׁם אַתָּה וְאֶצִּיעָה שְׂאוּל הַנֶּחָךְ:

If I ascend up into heaven, Thou art there; If I make my bed in the nether-world, behold, Thou art there.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים קלט, ח.

469 גם חושך לא יחשיך ממך כחשיכה כאורה

The words here quote Psalms 139:12; the passage is shown below.

Psalms 139:12 תהילים קל"ט:י"ב: תהילים

גם-יִחְשֹׁךְ לֹא-יִחְשִׁיךְ מִמֶּךָ וְלִילָה כִּיּוֹם יֵאִיר כַּחֲשִׁיכָה כְּאוֹרָה:

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

Even the darkness is not too dark for Thee, But the night shineth as the day; The darkness is even as the light.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ע"פ תהלים קלט, יב.

470 ומתחת זרועות עולם

The words here quote Deuteronomy 33:27; the passage is shown below.

Deuteronomy 33:27 דברים ל"ג:כ"ז: דברים

מְעֵנָה אֱלֹהֵי קְדָם וּמִתַּחַת זְרֻעֹת עוֹלָם וַיִּגְרֶשׁ מִפְּנֵיהֶ אֹיֵב וַיֹּאמֶר הָשֵׁמֶד:

The eternal G-d is a dwelling-place, And underneath are the everlasting arms; And He thrust out the enemy from before thee, And said: 'Destroy.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

דברים לג, כז.

471 וימינו תחבקני

The words here quote Song of Songs 2:6; the passage is shown below.

Song of Songs 2:6 שיר השירים ב'ו: שיר

שְׁמָאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי וַיְמִינִי תַּחְבֶּקֵנִי:

Let his left hand be under my head, And his right hand embrace me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

שה"ש ב, ו.

472 רחמים גדולים

The words here quote Isaiah 54:7; the passage is shown below.

Isaiah 54:7 ישעיהו נ"ד:ז: ישעיהו

כְּרָגַע קָטָן עֲזַבְתִּיהָ וּבְרַחֲמִים גְּדֹלִים אֶקְבְּצָהּ:

For a small moment have I forsaken thee; But with great compassion will I gather thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ישע"י נד, ז.

473 סדי"ה ועתה יגדל נא

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לקמן שלח לט, ג.

474 ונגלו כספר השמים . . השמים החדשים

The words here quote Isaiah 34:4; the passage is shown below.

Isaiah 34:4 ישעיהו ל"ד:ד: ישעיהו

וְנִמְקּוּ כָל-צִבְאַת הַשָּׁמַיִם וְנִגְלּוּ כִסְפֵּר הַשָּׁמַיִם וְכָל-צִבְאָם יִבּוֹל כְּנֹבֵל עֵלֶה מִנֶּזֶף וּכְנֻקֹּת מִתְאַנֶּה:

And all the host of heaven shall moulder away, And the heavens shall be rolled together as a scroll; And all their host shall fall down, As the leaf falleth off from the vine, And as a falling fig from the fig-tree.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
KEHOT'S NOTE

ישע"י לד, ד, סו, כד.

475 לחזות בנועם ה'

The words here quote Psalms 27:4; the passage is shown below.

Psalms 27:4: ד"ו: תהלים

אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתי בבית ה' כלימי חיי לחזות
בנעם ה' ולבקד בהיכלו:

One thing have I asked of the L-RD, that will I seek after:
That I may dwell in the house of the L-RD all the days of my
life, To behold the graciousness of the L-RD, and to visit ear-
ly in His temple.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
KEHOT'S NOTE

תהלים כו, ד.

476 בגילוי זיו השכינה

Kehot's note points to Berakhot 17a for these words.

Berakhot 17a: ברכות י"ז

KEHOT'S NOTE

ברכות יז, א.

477 בד"ה קול דודי

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לקו"ת שה"ש יד, ד.

478 רע ומר עזבו את ה'

The words here quote Jeremiah 2:19; the passage is shown below.

Jeremiah 2:19: ירמיהו ב' י"ט

תִּסְרָר רַעְתָּךְ וּמִשְׁכֹּבֹתֶיךָ תִּכְחָד וְדָעִי וְרָאִי כִּי־רַע וְמֶרַע עֲזָבָה אֶת־ה'

אֱלֹהֶיךָ וְלֹא פָחַדְתִּי אֱלֹהֶיךָ נֶאֱמַר־לִי ה' צָבָאוֹת:

Thine own wickedness shall correct thee, and thy backslid-
ings shall reprove thee: Know therefore and see that it is an
evil and a bitter thing, that thou hast forsaken the L-RD thy
G-d, neither is My fear in thee, Saith the L-rd GOD of hosts.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
KEHOT'S NOTE

ראה ירמ"י ב, יט.

479 כל מי שאין בו דעה

The words here quote Berakhot 33a:19; the passage is shown below.

Berakhot 33a:19: ברכות ל"ג א'

ואמר רב אמר: גדולה דעה, שנתנה בין שתי אותיות, שנאמר "כי אל
דעות ה'". וכל מי שאין בו דעה — אסור לרחם עליו, שנאמר: "כי לא
עם בינות הוא על כן לא ירחמנו עושהו".

R. Ammi also said : Great is knowledge which is placed be-
tween two references to the Divine Name ; as it is said, "For
a G-d of knowledge is the L-rd" (I Sam. ii. 3). It is forbidden
to have mercy upon one who does not possess knowledge ;
as it is said, "For it is a people of no understanding, there-

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

fore He that made them will not have compassion upon
them" (Is. xxvii. 11).

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A.
Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ברכות לג, א.

480 בד"ה בהעלותך

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לעיל ל, א ואילך.

481 ימין ושמאל תפרוצי

The words here quote Isaiah 54:3; the passage is shown below.

Isaiah 54:3: ישעיהו נ"ד ג'

כִּי־יָמִין וּשְׂמֹאל תִּפְרָצִי וְיָרֶעַךְ גּוֹיִם יִירָשׁ וְעָרִים נְשֹׁמוֹת יוֹשִׁיבוּ:

For thou shalt spread abroad on the right hand and on the
left; And thy seed shall possess the nations, And make the
desolate cities to be inhabited.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ישע"י נד, ג.

482 ימין מקרבת . . שמאל דוחה

The words here quote Sotah 47a:6-7; the passage is shown below.

Sotah 47a:6-7: סוטה מ"ז א'-ו'

תנו רבנן: לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת, לא כאלישע שדחפו
לגחזי בשתי ידיו, ולא כיהושע בן פרחיה שדחפו לישו הנוצרי
מתלמידיו בשתי ידיו. אלישע מאי היא, דכתיב: "ויאמר נעמן הואל קח
כפרים", וכתיב: "ויאמר אליו לא לבי הלה כאשר הפך איש מעל
מרכבתו לקראתה העת לקחת את הפסל ולקחת בגדים וזיתים וכרמים
וצאן וכקר וצבדים ושפחות".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

KEHOT'S NOTE

סוטה מז, א.

483 ודברי אשר שמתוך כפיר

The words here quote Isaiah 59:21; the passage is shown below.

Isaiah 59:21: ישעיהו כ"א ט'

ואני זאת בריתי אותם אמר ה' רוחי אשר עליך ודברי אשר שמתו כפיר
לא ימוש ומפי זרע ומפי זרע זרע אמר ה' מעתה ועד עולם:

And as for Me, this is My covenant with them, saith the
L-RD; My spirit that is upon thee, and My words which I
have put in thy mouth, shall not depart out of thy mouth,
nor out of the mouth of thy seed, nor out of the mouth of thy
seed's seed, saith the L-RD, from henceforth and for ever.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ישע"י נט, כא.

484 והנה ברבות ס"פ אמור שם

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

באוה"ת פ' בא ע' רעב מעתיק וז"ל "תרין אמוראין חד אמר גולה וחד אמר גאולה, מ"ד גולה ע"ש שגולה לבבל וגלת שכינה עמהון כדאמר למענכם שולחתי בבלה בישע"י סי מ"ג י"ד . . ומ"ד גאולה פרוקא שנאמר גואלינו ד' צבאות שמו". וראה גם באוה"ת ג"ך-א ע' תקי.

485 ותוספת האלף שעל ידו נעשה מבחי' גולה בחי' גאולה

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

ראה אוה"ת בהעלותך ע' תכג ואילך.

486 סימכת גאולה לתפלה

The words here quote Berakhot 9b:14-15; the passage is shown below.

Berakhot 9b:14-15 ט"ז-ט"ו ברכות

תנא נמי הכי: ותיקין היו גומריין אותה עם הניגון התפלה, כדי שייסמוך גאולה לתפלה, ונמצא מתפלל ביום. אמר רבי זירא: מאי קרא — "ויראוך עם שמש ולפני ירח דור דורים".

There is a teaching to the same effect : The Wetikin used to conclude it with the sunrise in order to unite the Geullah with the Tefillah, and consequently pray in the day. R. Zera said : What is the Scriptural authority for this? "They shall fear Thee with the sun, and before the moon, throughout all generations" (Ps. Ixxii. 5).

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ברכות ט, ב. טושי"ע או"ח סס"ו, ח. רסק"א.

487 א"ת מה אלא מאה

Kehot's note points to Menachot 43b for these words.

Menachot 43b מנחות מ"ג

KEHOT'S NOTE

ראה מנחות מג, ב רש"י ד"ה מה. ושם ד"ה א"ת [כ].

488 ארוממך אלקי המלך

The words here quote Psalms 145:1; the passage is shown below.

Psalms 145:1 תהילים קמ"ה

תהלה לך יְהוָה אֱרֹמְמָךְ אֱלֹהֵי הַמֶּלֶךְ וְאֶבְרַכְּךָ שְׁמֶךָ לְעוֹלָם וָעֶד:

[A Psalm of] praise; of David. I will extol Thee, my G-d, O King; And I will bless Thy name for ever and ever.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים קמה, א.

489 שנגלה עליהם ממה"מ הקב"ה

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

הגדה של פסח.

490 המריקים מעליהם הזהב

The words here quote Zechariah 4:12; the passage is shown below.

Zechariah 4:12 זכריה ד' י"ב

וָאֶעַן שְׁנִית וְאָמַר אֵלָיו מִה־שְּׁתֵי שְׁבָלֵי הַיֵּיתִים אֲשֶׁר בְּיַד שְׁנֵי צַנְתָּרוֹת הַזֶּהָב הַמְרִיקִים מֵעֲלֵיהֶם הַזֶּהָב:

And I answered the second time, and said unto him: 'What are these two olive branches, which are beside the two golden spouts, that empty the golden oil out of themselves?'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

זכרי' ד, יב.

491 מצפון זהב יאתה

The words here quote Job 37:22; the passage is shown below.

Job 37:22 איוב ל"ז:כ"ב

מִצְפּוֹן זָהָב יֵאָתֶה עַל־אֱלֹהִים נוֹרָא הוּד:

Out of the north cometh golden splendour, About G-d is terrible majesty.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

איוב לו, כב.

492 ונתתי מטר ארצכם

The words here quote Deuteronomy 11:14; the passage is shown below.

Deuteronomy 11:14 דברים י"א:יד

וְנָתַתִּי מִטְר־אַרְצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרָה וּמִלְקוֹשׁ דָּגָגךָ וְתִירְשֶׁךָ וְיִצְהָרֶךָ:

that I will give the rain of your land in its season, the former rain and the latter rain, that thou mayest gather in thy corn, and thy wine, and thy thine oil.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

דברים יא, יד.

493 בגמרא רפ"ו דברכות

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לה, ב תוד"ה כאן.

494 מקומו של עולם

The words here quote Bereshit Rabbah 68:9; the passage is shown below.

Bereshit Rabbah 68:9 בראשית רבה ט"ח:ט

ויפגע במקום - ר' הונא בשם ר' אמי אמר: מפני מה מכנין שמו של הקב"ה וקוראין אותו מקום? שהוא מקומו של עולם, ואין עולמו מקומו, מן מה דכתיב (שמות לג): הנה מקום אתי, הוי, הקדוש ברוך הוא מקומו של עולם, ואין עולמו מקומו. אמר רבי יצחק: כתיב (דברים לג): מעונה אלקי קדם, אין אנו יודעים אם הקב"ה מעונו של עולמו ואם עולמו מעונו, מן מה דכתיב (תהלים צ): ה' מעון אתה, הוי. הקדוש ברוך הוא מעונו של עולמו, ואין עולמו מעונו. אמר רבי אבא בר יודן: לגבור, שהוא רוכב על ...

"He encountered the place and spent the night there because the sun had set; he took from the stones of the place, which he placed beneath his head, and lay down in that place" (Genesis 28:11). "He encountered [vayifga] the place" – Rav Huna said in the name of Rabbi Ami: Why do they change the name of the Holy One blessed be He and call Him the Omnipresent [hamakom]? It is because He is the place [mekomo] of the world, and His world is not His place. From what ...

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

KEHOT'S NOTE

ב"ר סח, ט.

495 כי הדם הוא הנפש

The words here quote Deuteronomy 12:23; the passage is shown below.

דברים י"ב:כ"ג:Deuteronomy 12:23

רַק חֹזֶק לִבְלִיתִי אֲכַל הַדָּם כִּי הַדָּם הוּא הַנֶּפֶשׁ וְלֹא־תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם־הַבָּשָׂר:

Only be steadfast in not eating the blood; for the blood is the life; and thou shalt not eat the life with the flesh.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

דברים יב, כג.

496 ברכות פ' תרומה

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לה, ה.

497 וממצרים קראתי לבני

The words here quote Hosea 11:1; the passage is shown below.

הושע י"א:א:Hosea 11:1

כִּי נָעַר יִשְׂרָאֵל וְאֶהְבֵּהוּ וּמִמִּצְרַיִם קָרָאתִי לְבָנִי:

When Israel was a child, then I loved him, And out of Egypt I called My son.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

הושע יא, א.

498 ופרעה הקריב

The words here quote Exodus 14:10; the passage is shown below.

Exodus 14:10: שמות י"ד

וּפְרָעָה הִקְרִיב וַיִּשְׂאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־עֵינֵיהֶם וַהֲגִהוּ מִצְרַיִם נֹסַע אַחֲרֵיהֶם וַיִּירָאוּ מְאֹד וַיִּצְעְקוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־יְיָ

And when Pharaoh drew nigh, the children of Israel lifted up their eyes, and, behold, the Egyptians were marching after them; and they were sore afraid; and the children of Israel cried out unto the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

שמות רבה כ"א:ה'21:Shemot Rabbah

... אמר רבי אלעזר בן פדת: כיון שיצאו ישראל ממצרים, היו נושאים עיניהם והיו המצרים רודפים אחריהם, שנאמר (שם יד, י'): ופרעה הקריב (וגו'). נוסעים אינו אומר, אלא נוסע, כיון שיצא פרעה והמצריים לרדוף אחריהם, תלו עיניהם לשמים וראו שרן של מצרים פורח באויר, כיון שראו אותו נתייראו הרבה, שנאמר (שם שם, שם): וייראו מאד. ומה והנה מצרים נוסע אחריהן? שרן של מצרים היה שמו מצרים, שאין הקדוש ברוך הוא מפיל אומה, עד שהוא מפיל שרן תחלה. וכן אתה מוצא בנבוכדנצר, שהפיל הקדוש ברוך הוא לשרו תחלה, שנאמר (דניאל ד, ...

That is what is written: "My dove in the cleft of the rock" (Song of Songs 2:14). It should have said "a dove in the cleft of the rock." Why did it say "my dove?" It is as Rabbi Yohanan said: The Holy One blessed be He said to Israel: "My dove." See what is written: "Ephraim is like a foolish dove, with no understanding" (Hosea 7:11). The Holy One blessed be He said: To Me they are like a foolish dove; everything that I decree for them, they do ...

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

KEHOT'S NOTE

שמות יד, י. וראה שמו"ר כא, ה.

499 צמאה לך נפשי

The words here quote Psalms 63:2; the passage is shown below.

תהילים ס"ג:ב'2:Psalms 63:2

אֱלֹקִים אֵלֵי אֹתָהּ אֲשַׁחֲרֶךָ צִמְאָה לְךָ נַפְשִׁי כְּמָה לְךָ בָּשָׂרִי בְּאַרְצ־צִיָּה וְעֵינִי בְּלִי־מַיִם:

O G-d, Thou art my G-d, earnestly will I seek Thee; My soul thirsteth for Thee, my flesh longeth for Thee, In a dry and weary land, where no water is.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים סג, ב.

500 בדי"ה להבין ענין יו"ט שני

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לקמן שמע"צ צב, א ואילך.

501 שיאמרו ליצחק כי אתה אבינו

The words here quote Shabbat 89b:4-5; the passage is shown below.

Shabbat 89b:4-5: שבת פ"ט ב'ד'-ה'

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: מאי דכתיב: "כי אתה אבינו כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו אתה הי אבינו גואלנו מעולם שמה" — לעתיד לבא יאמר לו הקדוש ברוך הוא לאברהם: בניה חטאו לי. אמר לפניו: רבוננו של עולם, ימחו על קדושת שמה. אמר: אימר לקה לעקב דהוה לקה צער גידול בנים, אפשר דבעי רחמי עליהו. אמר לקה: בניה חטאו. אמר לפניו: רבוננו של עולם, ימחו על קדושת שמה. אמר לא בסבי טעמא ולא ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

KEHOT'S NOTE

שבת פט, ב.

502 **לבאר הדברים הנ"ל**
Kehot's note points to where this is explained further: Maamarei Admur HaZaken 5568.

KEHOT'S NOTE

הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי נדפס בסה"מ תקס"ה ח"א ע' תק. מאמר זה בתוס' הגהות נדפס באוה"ת בהעלותך ע' תכ. וראה שם ע' תטז.

503 **החכמה תחיי את בעליה**
The words here quote Ecclesiastes 7:12; the passage is shown below.

Ecclesiastes 7:12: "זי"ב"ב קהלת ז'.

כי בצל החכמה בצל הכסף ויתרון דעת החכמה תחיה בעליה:

For wisdom is a defence, even as money is a defence; but the excellency of knowledge is, that wisdom preserveth the life of him that hath it.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ראה קהלת ז', יב.

504 **למה קדמה פי שמע**
The words here quote Berakhot 13a:21; the passage is shown below.

Berakhot 13a:21: "א"כ"א ברכות י"ג א'."

אמר רבי יהושע בן קרחה: למה קדמה פרשת "שמע" ל"והיה אם שמוע" — כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים תחלה, ואחר כך מקבל עליו עול מצות. "והיה אם שמוע" ל"ויאמר" — ש"והיה אם שמוע" נוהג בין ביום ובין בלילה, "ויאמר" אינו נוהג אלא ביום בלבד.

R. Joshua b. Karhah said: Why does the section "Hear, O Israel" precede "And it shall come to pass if ye shall hearken"? So that a man shall first receive upon himself the yoke of the kingdom of heaven, and afterwards receive upon himself the yoke of the commandments. And why does "And it shall come to pass if ye shall hearken" precede "And the L-rd spake"? Because the former applies both during the day and night, but the latter during the day only.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ברכות יג, א.

505 **תחת אשר לא עבדת**
The words here quote Deuteronomy 28:47; the passage is shown below.

Deuteronomy 28:47: "מ"ז"ז דברים כ"ח."

תחת אשר לא עבדת אתיה אלקיה בשמחה ובטוב ללב מרב כל:

because thou didst not serve the L-RD thy G-d with joyfulness, and with gladness of heart, by reason of the abundance of all things;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

דברים כח, מז.

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

506 **בד"ה כי עמך מקור חיים בפי מקץ**
Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

תו"א לה, א.

507 **ובפי שלח ע"פ ועתה**
Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

להלן לט, א.

508 **הנסתרות להוי אלקינו**
The words here quote Deuteronomy 29:28; the passage is shown below.

דברים כ"ט:כ"ח Deuteronomy 29:28

הנסתרות להי אלקינו והנגלת לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת:

The secret things belong unto the L-RD our G-d; but the things that are revealed belong unto us and to our children for ever, that we may do all the words of this law.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

דברים כט, כח.

509 **הנסתרות הן דחילו ורחימו**
Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

זח"ג (כג, ב). ת"ז (ת"י ות"ע). [כ].

510 **בד"ה ואלה פקודי**
Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לעיל פי פקודי ג, ג.

511 **בד"ה ושכתי בשלום**
Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

תו"א כא, ב ואילך. ובאוה"ת בהעלותך ע' תכ מציין "בענין וישם אותה מצבה ויצוק שמן על ראשה".

512 **ואם צדקת**
Kehot's note points to Job 35:7 for these words.

איוב ל"ה:ז Job 35:7

אם צדקת מה תתן לו או מה מידך יקח:

If thou be righteous, what givest thou Him? Or what receiveth He of thy hand?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

איוב לה, ז.

513 **ולעבדו**
Kehot's note points to Deuteronomy 11:13 for these words.

דברים י"א:י"ג Deuteronomy 11:13

והיה אם שמעו ושמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום לאהבה אתיה אלקיכם ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם:

And it shall come to pass, if ye shall hearken diligently unto My commandments which I command you this day, to love the L-RD your G-d, and to serve Him with all your heart and with all your soul,

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

דברים יא, יג.

514 סד"ה ואלה המשפטים

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

תו"א עה, ד.

515 ובד"ה לא תהיה משכלה

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

תו"א עה, ד.

516 ובד"ה לא הביט און

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לקמן פי בלק ע, ג.

517 וצ"ל גילוי . . השמים

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

ראה אוה"ת יתרו עי תתפא.

518 הערת רוח קדשו ממרום

Isaiah foretells desolation "until a spirit is poured upon us from on high, and the wilderness becomes a fruitful field." It describes the arousal from above that answers the outcry.

ישעיהו ל"ב:ט"ו-ט"ז

עדיערה עלינו רוח ממרום והיה מדבר לפתח ולפתח ליצר יחשב:

Until the spirit be poured upon us from on high, And the wilderness become a fruitful field, And the fruitful field be counted for a forest.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ראה ישעי לב, טו.

519 ההשתלשלות של הקו נמשך מבחי עשי

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה המשך בששה"ק תעריב ח"ב עי תתקכד ועי איקב.

520 וכענין טורא חשוכא

Kehot's note points to Zohar III, 208a for these words.

Zohar III, 208a, זח"ג רח,

KEHOT'S NOTE

ראה זח"ג רח, א. ראה אוה"ת קרח עי תשכא. מובא ביהל אור עי קצ.

521 טורא חשוכא חג"ת

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

נ"ב עלי"ק שה"ש ד"ה קול דודי (טו, ג). ולעיל נשא (כג, א). [כ].

522 (עיינ בפרדס . . נוגע לעצמותו כו')

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

הגה זו באריכות באוה"ת בהעלותך עי תכא.

523 ובמ"א נתבאר

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

תו"א קג, ג.

524 ע"ס הגנוזות הנז' בפרדס

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

עי בתו"א נח ד"ה הן עם אי (שם בלק"ת [מהאריז"ל] עיי ס"י ה (טו, ג)) [ד"ה מהרח"ו ו"ל]. ועי אוה"ת ויחי (שסז, א). ושם (שעג, ב) מציין משי הצחצחות והלי "ע"ס הגנוזות" אות באות ל"מ — ועי ביאור"ו ס"פ פקודי [נט, ב] ענוה שרשה מע"ס הגנוזות. ועי דרך מצותיך מאדמ"ו צ"צ נ"ע דרוש הלל בתחלתו [קמח, ב] ציינ עיי בשי הנ"ל בשם הגאונים. והוא בפ"א ובפ"ד שם אבל הלי אינו כן. [כ]. וראה לעיל בחקתי מו, ג. ראה פרדס שער מלמטה למעלה. וראה לקו"ת חקת סג, ג. [כ].

525 הם ע"פ קבלת האריז"ל

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה ד"ה לעולם יהא אדם — עזר"ת עי פה.

526 רצון . . מצחא . . באדרא

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

[זהר] ח"ג [קכט, א. רפח, ב]. [כ].

527 וכנודע שיש ב' בחי' בכתר

Kehot's note points to where this is explained further: Etz Chaim.

KEHOT'S NOTE

ראה ע"ח שמ"ב, פ"א.

528 ארוכה מארץ מדה

The words here quote Job 11:9; the passage is shown below.

איוב י"א:ט"ז: Job 11:9

אַרְכָּה מֵאַרְצָּה מִדָּה וְרַחְבָּהּ מִנִּיִּים:

The measure thereof is longer than the earth, and broader than the sea.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

איוב יא, ט.

529 בכיאר ע"פ מי מנה

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לקמן פי בלק סט, ג.

530

בחכמה אתבריירו

Kehot's note points to Zohar II, 254b for these words.

Zohar II, 254b, זח"ב רנד,

ויקרא ד':א:1 Leviticus

וַיְדַבֵּר ה' אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

And the L-RD spoke unto Moses, saying:

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

זח"ב רנד, ב. ראה ע"ח שייח, פ"ה. וראה הערת כ"ק אדמו"ר בסה"מ תשי"ח ע' 206. וראה לעיל ויקרא ד, א. צו יג, ב.

531

וזה"ש בזהר

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

ל"מ. ועי' כתובות (נו, ב). נדרים (עג, ב) במתני "הואיל ובעלה חייב במזונותי". ועי' זח"א (שם) מח, סע"ב. [כ]. ראה אוה"ת בראשית-ג ע' תקמג, ב.

532

האדם — מכאן ואילך

Kehot's note points to where this is explained further: Etz Chaim.

KEHOT'S NOTE

ועי' בע"ח ש' מ"ו ומ"ד דרוש א' ד"ה [— בהכת"י קרוע — כל ענין זה]. [כ].

533

אבל שרש מציאותה הוא מרצון העליון

Kehot's note points to where this is explained further: The Rebbe Rashab's maamar "5652".

KEHOT'S NOTE

נתבאר בד"ה כל הנהגה תרג"ב ע' קכג.

534

אשת חיל עט"ב

The words here quote Proverbs 12:4; the passage is shown below.

Proverbs 12:4:ד"ב משלי

אִשְׁת־חַיִּיל עֹטֶרֶת בְּעָלֶיהָ וְכִרְקָב בְּעַצְמוֹתֶיהָ מִבִּישָׁה:

A virtuous woman is a crown to her husband; But she that doeth shamefully is as rottenness in his bones.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

משלי יב, ד.

535

כמ"ש בלקו"ת

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

באוה"ת בהעלותך ע' תכג כי "לכאורה לא נמצא כלל בלקו"ת פי' בהעלותך שהמנורה הוא פרצוף פנימי דנוק'. . וצ"ל דמש"ש בלקו"ת דהמנורה היא נוקי דז"א והוא מע"ח שער תיקון הנוק' פי"ז."

536

בביאור ע"פ אחת היא יונתי

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

כנראה הכוונה להביאור לד"ה ששים המה מלכות לקמן שה"ש מ, א.

537

ועי' זח"ב דף י"ד ע"ב

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

ראה אוה"ת בהעלותך ע' תכג.

538

אם הבנים

Kehot's note points to Psalms 113:9 for these words.

Psalms 113:9:ט"ג תהילים

מוֹשִׁיכִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת אִם־הַבָּנִים שְׂמִיחָה הִלְלוּ־קָה:

Who maketh the barren woman to dwell in her house As a joyful mother of children. Hallelujah.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים קיג, ט.

539

כד אתכפיא סט"א

Kehot's note points to Zohar II, 128b for these words.

Zohar II, 128b, זח"ב קכח,

KEHOT'S NOTE

ראה זח"ב קכח, ב.

540

בארץ לא זרועה

The words here quote Jeremiah 2:2; the passage is shown below.

Jeremiah 2:2:ב"ב ירמיהו

הֲלֹךְ וְקִרְאֵת בְּאָזְנֵי יְרוּשָׁלַם לֵאמֹר כֹּה אָמַר ה' וְכָרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרֶיךָ אֲהַבֶּת כְּלוּלֶתֶיךָ לְכַתֵּךְ אַחֲרֵי בְּמִדְבָּר בְּאֶרֶץ לֹא זְרוּעָה:

Go, and cry in the ears of Jerusalem, saying: Thus saith the L-RD: I remember for thee the affection of thy youth, the love of thine espousals; how thou wentest after Me in the wilderness, in a land that was not sown.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ירמ"ב ב, ב.

541

י"ה עם שמי הוא שס"ה

Kehot's note points to Zohar III, 110b for these words.

Zohar III, 110b, זח"ג קי,

KEHOT'S NOTE

זח"ג קי, ב. וראה ת"ז בהקדמה ד, ב. ה, א.

542

שבזה לעומת זה

Kehot's note points to Ecclesiastes 7:14 for these words.

Ecclesiastes 7:14:ד"ז קהלת

בְּיוֹם טוֹבָה הִנֵּה כְּטוֹב וּבְיוֹם רָעָה רָאָה גַם אֶת־זֶה לְעִמְתּוֹ עֲשֵׂה הָאֱלֹקִים עַל־דְּבָרֶת שְׁלֹא יִמָּצֵא הָאָדָם אַחֲרָיו מְאוּמָה:

In the day of prosperity be joyful, and in the day of adversity consider; G-d hath made even the one as well as the other, to the end that man should find nothing after him.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ראה קהלת ז, יד.

543

שעבדו בחומר ובלבנים

The words here quote Exodus 1:14; the passage is shown below.

Exodus 1:14 ד"ד א: שמות

וַיַּמְרֹרוּ אֶת־חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה בְּחֶמֶר וּבִלְבָּנִים וּבְכָל־עֲבֹדָה בַּשָּׂדֶה אֶת־כָּל־עַבְדֵּיהֶם אֲשֶׁר־עָבְדוּ כֹהֵם בְּפָרֹךְ:

And they made their lives bitter with hard service, in mortar and in brick, and in all manner of service in the field; in all their service, wherein they made them serve with rigour.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ראה שמות א, יד.

544

במדרש רבה ר"פ ואתה תצוה

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

נעתק באוה"ת בהעלותך ע' תכה "מה הוית הזה כו' מעלין אותו לגת ונותנין אותו במטחן כו' ואח"כ נותנין את שומנן כו'" ראה באוה"ת שם באריכות.

545

שמן וקטרת

The words here quote Proverbs 27:9; the passage is shown below.

Proverbs 27:9 ט"ז: משלי

שֶׁמֶן וְקַטְרֶת יִשְׂמַח־לֵב וּמִתְקַ רֵעֵהוּ מַעֲצַת־נֶפֶשׁ:

Ointment and perfume rejoice the heart; So doth the sweetness of a man's friend by hearty counsel.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

משלי כז, ט.

546

בוצינא דקדרדוניתא

Kehot's note points to Zohar I, 15a for these words.

Zohar I, 15a ט, זח"א

KEHOT'S NOTE

ראה זח"א טו, א. ובמק"מ שם. ת"ז רת"ה ובכס"מ שם.

547

בלקו"ת פי עקב

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

להאריז"ל, "ע"פ ארץ חטה כו' ארץ זית שמן כו' זית הוא יסוד כו' כי בחי' יסוד לעולם אינו נפרד" מובא באוה"ת בהעלותך ע' תכו.

PARAGRAPH 10

548

שמקבל עליו עול מלכות שמים

Rabbi Yehoshua ben Korchah explains that the Shema comes first so that one first accepts upon himself the yoke of the kingdom of Heaven and afterwards the yoke of the

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

mitzvot. This is the acceptance that precedes "Forgive us."

Berakhot 13a:21א"כ: ברכות

אמר רבי יהושע בן קרחה: למה קדמה פרשת "שמע" ל"והיה אם שמוע" — כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים תחלה, ואחר כך מקבל עליו עול מצות. "והיה אם שמוע" ל"ויאמר" — ש"והיה אם שמוע" נוהג בין ביום ובין בלילה, "ויאמר" אינו נוהג אלא ביום בלבד.

R. Joshua b. Karhah said: Why does the section "Hear, O Israel" precede "And it shall come to pass if ye shall hearken"? So that a man shall first receive upon himself the yoke of the kingdom of heaven, and afterwards receive upon himself the yoke of the commandments. And why does "And it shall come to pass if ye shall hearken" precede "And the L-rd spake" ? Because the former applies both during the day and night, but the latter during the day only.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A.

Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

549

אולים מדרך פשעם ומעונותיהם יתענו

The psalmist speaks of the sick: "Fools, because of the way of their transgression and because of their iniquities, are afflicted." The Alter Rebbe reads "afflicted" as "afflict themselves," fasting in teshuvah, and distinguishes iniquity from rebellion. (context: Steinsaltz Tanakh)

Psalms 107:17 י"ז: תהילים

אולים מדרך פשעם ומעונותיהם יתענו:

Crazed because of the way of their transgression, And afflicted because of their iniquities—

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

550

פשעים אלו המרדים

In defining the words of the High Priest's confession, the Talmud says pasha'im are rebellions, avonos are deliberate sins and chata'im are unwitting ones. It shows that pasha is the gravest offense.

Yoma 36b:6 ב: יומא

פשעים אלו המרדים, וכן הוא אומר: "מלך מואב פשע בי", ואומר: "אז תפשע לבנה בעת ההיא". "לכל חטאתם" אלו השגגות, וכן הוא אומר: "נפש כי תחטא בשגגה". ומאחר שהתודה על הזדונות ועל המרדים חוזר ומתודה על השגגות!?

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

551

והם פשעו בי

"Children I have raised and exalted, and they have transgressed against Me." Here its words name the theme of a discourse on rebellion.

Isaiah 1:2 ב'2: ישעיהו

שמעו שמים והאזיני ארץ כי ה' דבר בנים גדלתי ורוממתי והם פשעו בי:

Hear, O heavens, and give ear, O earth, For the L-RD hath spoken: Children I have reared, and brought up, And they have rebelled against Me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

552

בי נשבעתי

In Parshas Acharei the Zohar speaks of the alef hidden within the vav and not revealed, as it is written, "By Myself (bi) I have sworn." The text cites this place for the meaning of "against Me" (bi).

ספר הזהר, אחרי מות כ"ט:קפ"ב-29:182-31:193 Zohar, Achrei Mot
ל"א:קצ"ג

553

ומאריך באחד

Sumchus says that whoever lengthens the word "One" has his days and years lengthened. It is the source of dwelling at length on "One" in the Shema.

ברכות י"ג ב:י"ד-ט"ו 13b:14-15 Berakhot

תנ"א סומכוס אומר: כל המאריך ב"אחד", מאריך בן לו ימיו ושנותיו. אומר רב אחא בר יעקב: ובדלית. אומר רב אשי: ובלבד שלא יחטוף בחית. רבי ירמיה הנה יתיב קמיה דרבי [חייא בר אבא], חזיה דהנה מאריך טובא, אומר לקה: כיון דאמליכתייה למעלה ולמטה ולארבע רוחות השמים — תו לא צריכת.

There is a teaching : Symmachus says : Whoever prolongs the pronunciation of the word ehad "one," his days and years are prolonged for him. Rab Aha b. Jacob said : Especially the letter D. Rab Ashe said: Only he must not slur over the letter H. R. Jeremiah was sitting in the presence of R. Hiyva b. Abba, and noticed that he prolonged [the word ehad] exceedingly. He said to him : So long as thou hast proclaimed His Kingship above and below and the four winds of heaven, ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

554

בזכרנו את ציון

The exiles in Babylon say, "By the rivers of Babylon, there we sat and wept, when we remembered Zion." It is the theme of the midnight lament.

Psalms 137:1 תהילים קל"ז:א

על־נהרות בקל שם ישבנו גם־כִּינוּ בְּזָכְרֵנוּ אֶת־צִיּוֹן:

By the rivers of Babylon, There we sat down, yea, we wept, When we remembered Zion.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

555

הוי' בחכמה

"Havayah, with Chochmah, founded the earth; He established the heavens with understanding." It shows the Infinite Light revealed in Chochmah.

Proverbs 3:19 משלי ג:י"ט

הי' בְּחִכְמָה יִסַּד־אֶרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בְּתִבְנוּנָה:

The L-RD by wisdom founded the earth; By understanding He established the heavens.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

556

בחכמה אתברירו

The Zohar teaches that "through Chochmah they are refined." The Kehot note gives this place for the phrase.

ספר הזהר, פקודי נ"א:תרס"ג-תע"ד 51:663-674 Zohar, Pekudei

557

היתה לי דמעתי לחם יומם ולילה באמור אלי כל היום איה אלהיך

The psalmist, far from G-d's house, says his tears are as constant as his bread while his enemies taunt him all day, "Where is your G-d?" The Alter Rebbe reads the tears as the way to the "bread" of Torah, and "all day" as asking where G-d is through the day. (context: Steinsaltz Tanakh)

Psalms 42:4 תהילים מ"ב:ד

הִיְתָה־לִּי דְמַעְתִּי לֶחֶם יוֹמָם וָלַיְלָה בְּאֹמַר אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אֵי־הָאֱלֹהִים:

My tears have been my food day and night, while they say unto me all the day: 'Where is Thy G-d?'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

558

והגית בו יומם ולילה

"This book of the Torah shall not depart from your mouth, and you shall meditate in it day and night." It links the "bread day and night" of the psalm with the study of Torah.

Joshua 1:8 יהושע א:ח

לֹא־יָמוּשׁ סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיךָ וְהָגִיתָ בוֹ יוֹמָם וָלַיְלָה לְמַעַן תִּשְׁמָר לְעֲשׂוֹת כְּכֹל־הַכְּתוּב בוֹ כִּי־אָז תִּצְלִיחַ אֶת־דְּרָכְךָ וְאָז תִּשְׁכִּיל:

This book of the law shall not depart out of thy mouth, but thou shalt meditate therein day and night, that thou mayest observe to do according to all that is written therein; for then thou shalt make thy ways prosperous, and then thou shalt have good success.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

559

אם ישם אליו לבו

Elihu says that if G-d set His heart against man and gathered back his spirit and breath, all flesh would perish. The words "if he sets his heart to Him" are used here for a person turning his heart to G-d. (context: Steinsaltz Tanakh)

Job 34:14 איוב ל"ד:יד

אִם־יִשֶּׁם אֱלֹהִי לְבוֹ רוּחוֹ וְנִשְׁמָתוֹ אֱלֹהֵי יֵאָסֶף:

If He set His heart upon man, If He gather unto Himself his spirit and his breath;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

560

כי נכמרו רחמיו

Yosef hurried out, "for his compassion was stirred toward his brother," went into the chamber and wept there. The weeping comes first.

Genesis 43:30 בראשית מ"ג:ל

וַיִּמְהַר יוֹסֵף כִּי־נִכְמְרוּ רַחֲמָיו אֶל־אֲחָיו וַיִּבְקֶשׁ לְבָכּוֹת וַיָּבֹא הַחֲדָרָה וַיִּבְךְ שָׁמָּה:

And Joseph made haste; for his heart yearned toward his brother; and he sought where to weep; and he entered into his chamber, and wept there.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

561

שימו לחם

After weeping, Yosef washed his face, restrained himself and said, "Set out bread." Bread follows tears, as in "My tears have been my bread."

Genesis 43:31א"ל:ג'ראשית מ"ג

וַיִּרְחֹץ פָּנָיו וַיֵּצֵא וַיִּתְאַפֵּק וַיֹּאמֶר שִׁימוּ לָחֶם:

And he washed his face, and came out; and he refrained himself, and said: 'Set on bread.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

562

הרועה בשושנים

The maiden says, "I am my Beloved's and my Beloved is mine, who grazes among the roses." The discourse on this verse reads shoshanim as those who study (shonim) the laws.

Song of Songs 6:3ג'שיר השירים ו:ג

אֲנִי לְדָוִד וְדָוִד לִי הִרְעָה בְּשׁוֹשְׁנִים:

I am my beloved's, and my beloved is mine, That feedeth among the lilies.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

563

מים תחתונים בוכים

Rabbeinu Bachya brings the Midrash that when the waters were divided, the lower waters began to weep, and they were promised to be brought on the altar in the salt and the water libation. The Kehot note cites this place.

Rabbeinu Bahya, Vayikra 2:13ג'ויקרא ב:י"ג

PARAGRAPH 11

564

כתית למאור

"And you shall command the children of Israel to bring you pure olive oil, crushed for the light, to raise up a lamp continually." It is the oil of the Menorah.

Exodus 27:20כ"ז:כ'שמות

וְאַתָּה תִּצְוֶה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זֵית זָךְ כִּתִּית לְמָאֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד:

And thou shalt command the children of Israel, that they bring unto thee pure olive oil beaten for the light, to cause a lamp to burn continually.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

565

שפל רוח

Rabbi Meir says, "Be humble of spirit before every person." The Kehot note gives this place for humility of spirit.

Pirkei Avot 4:10י"ד:אבות

רַבִּי מֵאִיר אָמַר, הָיִי מִמְעַט בְּעֵסֶק, וְעֵסֶק בְּתוֹרָה. וְהָיִי שֶׁפֶל רוּחַ בְּפָנֵי כָּל אָדָם. וְאִם בִּטְלָתָּ מִן הַתּוֹרָה, יֵשׁ לְךָ בְּטָלִים הֶרְבֵּה כְּנִגְדָּה. וְאִם עֲמַלְתָּ בְּתוֹרָה, יֵשׁ לְךָ שָׂכָר הֶרְבֵּה לְתוֹךְ לֶךְ:

Rabbi Meir said: Engage but little in business, and busy yourself with the Torah. Be of humble spirit before all men. If you have neglected the Torah, you shall have many who

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

bring you to neglect it, but if you have labored at the study of Torah, there is much reward to give unto you

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

566

ונפשי כעפר לכל תהיה

Mar son of Ravina closed his prayer with "My G-d, guard my tongue from evil ... and let my soul be as dust to all," the prayer said at the end of the Amidah. It is the humility likened to crushed oil.

Berakhot 17a:4ד'א:ד'ברכות

מִר בְּרִיָּה דְרַבִּינָא כִּי הָוָה מְסִיִּים צְלוֹתֶיהָ אָמַר הָכִי: "אֱלֹהִי, נְצוֹר לְשׁוֹנִי מִרַע וּשְׁפָתוֹתַי מִדִּבּוּר מְרָמָה, וְלִמְקַלְלֵי נַפְשִׁי תִדּוּם, וְנַפְשִׁי כְּעָפָר לְכָל תַּהֲיָה. פֶּתַח לְבִי בְּתוֹרָתְךָ, וּבְמִצְוֹתֶיךָ תִּרְדּוּף נַפְשִׁי. וְתַצִּילֵנִי מִפְּגַע רָע, מִיַּצָּר הָרָע, וּמֵאִשָּׁה רָעָה, וּמִכָּל רָעוֹת הַמִּתְרַגְּשׁוֹת לְכָא בְּעוֹלָם. וְכָל הַחוֹשְׁבִּים עָלַי רָעָה מִהֲרָה הִפֵּר עֲצָתָם וְקִלְקַל מַחְשְׁבוֹתָם. יְהִי לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהִגִּיוֹן לְבִי לְפָנֶיךָ ה' צוּרִי וְגֹאֲלִי."

Mar b. Kabina used to add at the conclusion of his prayer : O my G-d ! (Guard my tongue from evil and my lips from speaking guile ; and to such as curse me let my soul be dumb, yea, let my soul be unto all as the dust. Open my heart to Thy Torah, and let my soul pursue Thy commandments. And do Thou deliver me from mishap, from the evil impulse, and from an evil woman and all evil which breaks forth to come upon the world. ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

567

כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן שיורד ע"פ מדותיו

David's psalm of brotherly unity compares it to the good oil poured on Aharon's head, running down his beard to the collar of his robes. The whole section is built on this verse, and the maamar later reads middosav, his garments, as G-d's middos, His attributes. (context: Steinsaltz Tanakh)

Psalms 133:2ג'ב:תהילים

כְּשֶׁמֶן הַטּוֹב עַל־הָרֹאשׁ יֵרֵד עַל־הַזָּקֵן וְזָקֵן־אֶהְרֹן שִׁירְד עַל־פִּי מִדּוֹתָיו:

It is like the precious oil upon the head, Coming down upon the beard; Even Aaron's beard, That cometh down upon the collar of his garments;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

568

קוצותיו תלתלים

Rav Chisda teaches in the name of Mar Ukva that "his locks are curled" (taltalim) means that on every stroke of the Torah's letters one may expound heaps upon heaps (tilei tilim) of laws. It is the basis for reading the locks as the laws of the Torah.

Eruvin 21b:23-25ה"ג-כ"ב:עירובין

"[וְ]אֵינָן יוֹחֵר תִּיקוֹן מִשְׁלִים הֶרְבֵּה" — אָמַר עוֹלָא אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: בְּתַחֲלִילָה הֵיחָת תּוֹרָה דּוֹמָה לְכַפִּיפָה שְׂאִין לָהּ אֲזֻנִּים, עַד שֶׁבָּא שְׁלֵמָה וְעָשָׂה לָהּ אֲזֻנִּים. "קוּצוֹתָיו תִּלְתָּלִים", אָמַר רַב חֲסָדָא אָמַר מִר עוֹקְבָא: מְלֻמֵּד שֶׁיֵּשׁ לְדָרוֹשׁ עַל כָּל קוּץ וְקוּץ תִּלְיָה תִּלְיָה שֶׁל הִלְכוֹת. "שְׁחִירוֹת כְּעוֹרֵב": כְּמִי אֶתָּה מוֹצֵאֵן — כְּמִי

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

569

קוצותיו תלתלים שחורות כעורב

The maiden describes her beloved: "His head is finest gold; his locks are curled, black as a raven." The locks stand for the laws of the Torah.

Song of Songs 5:11א"י: שיר השירים ה'

ראשו כתם פז קוצותיו תלתלים שחורות כעורב:

His head is as the most fine gold, His locks are curled, And black as a raven.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

570

משל הקדמוני

David tells Shaul, "As the ancient proverb says, from the wicked comes forth wickedness," and so he will not raise his hand against him. Rashi (on Exodus 21:13) reads "the parable of the Ancient One" as the Torah, G-d's parable, the source of the name used here. (Kehot: I Samuel 24:13)

I Samuel 24:14ד"י: שמואל א כ"ד

כאשר יאמר משל הקדמוני מרשעים יצא רשע וְגַדִּי לֹא תִהְיֶה-בְּךָ:

As saith the proverb of the ancients: Out of the wicked cometh forth wickedness; but my hand shall not be upon thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

571

התורה נק' משל הקדמוני

Rashi explains that "the parable of the Ancient One" is the Torah, the parable of the Holy One, blessed be He, who is the Ancient One of the world. The Alter Rebbe builds on this reading.

Rashi on Exodus 21:16ט"ז: רש"י על שמות כ"א

וגנב איש ומכרו. למה נאמר? לפי שנאמר כי ימצא איש גונב נפש מאֲחִיו (דברים כ"ד), אין לי אלא איש שגנב נפש, אשה או טמטום או אנדרוגינוס שגנבו מניין? ת"ל וגנב איש ומכרו. ולפי שגנא' כאן וגנב איש, אין לי אלא גונב איש, גונב אשה מניין? ת"ל גנב נפש, לכה הצרכו שניהם, מה שחסר זה גלה זה (סנהדרין שם): ונמצא בידו. שראוהו עדים שגנבו ומכרו, ונמצא כבר בידו קדם מכירה (שם): מות יומת. בְּחֶנֶק; כִּל מִיתָה הָאֲמוּרָה בְּתוֹרָה סֵתֶם חֶנֶק הִיא (והפסיק) ...

AND HE THAT STEALETH A MAN, AND SELLETH HIM, [AND HE BE PREVIOUSLY FOUND IN HIS HAND, HE SHALL SURELY BE PUT TO DEATH] — Why is this statement made (how does the particular form of words used here tell us some point of law which is not contained in another text bearing upon the same subject)? Since it is said, (Deuteronomy 24:7) "If a man be found stealing any of his brethren ... [then that thief shall die]", I might say that I have here only ...

Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain) • Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain)

572

כתלג חיזור

In Daniel's vision the Ancient of Days sits, "His garment white as snow and the hair of His head like pure wool." Its

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

words describe the white hairs of Arich Anpin here.

Daniel 7:9ט"ז: דניאל ז'

תָּזַה הָיִית עַד דִּי כָרְסָן רַמְיָו וְעֵתִיק יוֹמִין יִתֵּב לְבוּשָׁה כְּתִלְגַּ תְּוֹר וּשְׁעָר רֹאשָׁה כְּעֹמֶר נִקְא כְּרִסְיָה שְׁבָבִין דִּי-נֹר גְּלָלוּהִי נֹר דְּלִק:

I beheld Till thrones were placed, And one that was ancient of days did sit: His raiment was as white snow, And the hair of his head like pure wool; His throne was fiery flames, and the wheels thereof burning fire.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

573

והחכמה תחיה

Koheles says that "the advantage of knowledge is that wisdom gives life to those who have it." Here "gives life" (techayeh) marks supernal Chochmah as above the level of plant life.

Ecclesiastes 7:12ב"ז: קהלת ז'

כִּי בָצַל הַחֲכָמָה בָּצַל הַכֶּסֶף וַיִּתְּרוֹן דַּעַת הַחֲכָמָה תַּחְיָה בְּעֵלְיָה:

For wisdom is a defence, even as money is a defence; but the excellency of knowledge is, that wisdom preserveth the life of him that hath it.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

PARAGRAPH 12

574

שמן משחת קדש

"And you shall make it an oil of holy anointing, a perfume compounded by the perfumer's art." It names the oil of this section.

Exodus 30:25ה"כ: שמות ל'

וַעֲשִׂיתָ אֹתוֹ שֶׁמֶן מִשְׁחַת-קֹדֶשׁ רֶקֶחַ מִרְקָחַת מַעֲשֶׂה רֶקֶחַ שֶׁמֶן מִשְׁחַת-קֹדֶשׁ יִהְיֶה:

And thou shalt make it a holy anointing oil, a perfume compounded after the art of the perfumer; it shall be a holy anointing oil.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

575

שמן משחת קדש

"This shall be an oil of holy anointing to Me throughout your generations." The Kehot note gives both verses.

Exodus 30:31א"ל: שמות ל'

וְאֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר שֶׁמֶן מִשְׁחַת-קֹדֶשׁ יִהְיֶה זֶה לִּי לְדוֹרֵיכֶם:

And thou shalt speak unto the children of Israel, saying: This shall be a holy anointing oil unto Me throughout your generations.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

576

שאו יידיכם קודש

"Lift up your hands [in] holiness and bless Havayah." Here its words name the passage of "Go forth and gaze" on kodesh.

Psalms 134:2ב"ד: תהילים קל"ד

שְׂאוּ-יְיִדְכֶם קֹדֶשׁ וּבְכֹרוּ אֶת־יְי'

Lift up your hands to the sanctuary, And bless ye the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

584

וימיני טפחה שמים

“My hand founded the earth, and My right hand spanned the heavens.” Here G-d’s right hand is the light that encompasses all worlds.

Isaiah 48:13: מ״ח: י״ג

אַחַד־יָדִי יָסַדָה אֶרֶץ וַיְמִינִי טַפְחָה שָׁמַיִם קְרָא אֲנִי אֱלֹהִים יַעֲמִדוּ יַחְדָּו:

Yea, My hand hath laid the foundation of the earth, And My right hand hath spread out the heavens; When I call unto them, They stand up together.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

585

חסד עולם

G-d tells Israel, “In a little wrath I hid My face from you for a moment, but with chesed olam I will have compassion on you.” In the verse olam means “everlasting”; here chesed olam is the lower kindness, the root of ahavas olam, the “love of the world.” (context: Steinsaltz Tanakh)

Isaiah 54:8: ח״ד: ח״ח

בְּשֹׁפָר קָצַף הִסְתַּרְתִּי פָנַי רָגַע מִמֶּנּוּ וּבְחֶסֶד עוֹלָם רַחֲמַתִּיהָ אָמַר גֹּאֲלָהּ ה'

In a little wrath I hid My face from thee for a moment; But with everlasting kindness will I have compassion on thee, Saith the L-RD thy Redeemer.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

586

רב חסד

G-d proclaims His attributes to Moshe: “slow to anger and abundant in kindness and truth.” It names the higher kindness of Arich Anpin.

Exodus 34:6: ר״ד: ר״ח

וַיַּעֲבֹר ה' עַל-פָּנָיו וַיִּקְרָא ה' ה' אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת:

And the L-RD passed by before him, and proclaimed: “The L-RD, the L-RD, G-d, merciful and gracious, long-suffering, and abundant in goodness and truth;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

587

רב חסד

Moshe repeats the attributes: “Havayah is slow to anger and abundant in kindness.” The Kehot note gives this verse as well.

Numbers 14:18: ח״ח: י״ד

ה' אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד נָשָׂא עוֹן וְפָשַׁע וְנָקָה לֹא יִנָּקֶה פָקֹד עוֹן אָבוֹת עַל־בָּנִים עַל־שְׁלֹשִׁים וְעַל־רִבְעִים:

The L-RD is slow to anger, and plenteous in lovingkindness, forgiving iniquity and transgression, and that will by no means clear the guilty; visiting the iniquity of the fathers upon the children, upon the third and upon the fourth generation.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

588

כי חפץ חסד הוא

“Who is a G-d like You, Who pardons iniquity ... for He de-

beceלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

sires kindness.” It describes the Chesed of Arich Anpin.

Micah 7:18: ח״ח: ז׳

מִי־אֵל כְּמוֹךָ נָשָׂא עוֹן וְעָבַר עַל־פֶּשַׁע לְשֹׂאֲרֵית נִחְלָתוֹ לֹא־הִחְזִיק לְעַד אָפוּ כִּי־חֲפֹץ חֶסֶד הוּא:

Who is a G-d like unto Thee, that pardoneth the iniquity, And passeth by the transgression of the remnant of His heritage? He retaineth not His anger for ever, Because He delighteth in mercy. .

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

589

חסד דקשוט

The Idra Rabba says that the Chesed of the Ancient of Ancients is chesed dikshot, the kindness of truth, for the life of the soul and not of the body, and ties it to “for He desires kindness.” It is the source of the term used here.

Sforno, Idra Rabba 15:134-17:147: ח״ד: ט״ו קל״ד

590

חסד של אמת

Yaakov asks Yosef, “Deal with me in kindness and truth; do not bury me in Egypt.” Rashi explains kindness to the dead as true kindness, which expects no repayment. The Kehot note points to this verse for the phrase “kindness of truth.”

Genesis 47:29: ח״ט: כ״ט

וַיִּקְרָבוּ יְמֵי־יִשְׂרָאֵל לָמוּת וַיִּקְרָא לְבָנוֹ לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ אִם־נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ שִׁים־נָא יָדְךָ תַּחַת יְרֵכִי וְעָשִׂיתָ עִמָּדִי חֶסֶד וְאֱמֶת אֲלֵי־נָא תִקְבְּרֵנִי בְּמִצְרַיִם:

And the time drew near that Israel must die; and he called his son Joseph, and said unto him: ‘If now I have found favour in thy sight, put, I pray thee, thy hand under my thigh, and deal kindly and truly with me; bury me not, I pray thee, in Egypt.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

591

היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים

At the sea, “Israel saw the great hand that Havayah performed in Egypt.” It is cited as a revelation of the higher Chesed.

Exodus 14:31: ח״א: ל״ד

וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת־הַיָּד הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם וַיִּירָאוּ הָעָם אֶת־ה'

And Israel saw the great work which the L-RD did upon the Egyptians, and the people feared the L-RD; and they believed in the L-RD, and in His servant Moses.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

592

האומר אין לי אלא תורה אפי' תורה אין לו

The Talmud concludes that one who says he has nothing but Torah does not have even Torah, since study goes with doing. Here it warns against seeking only the outer side.

Yevamot 109b:4-5: ח״ה: ב״ד

עַרְבֵי שְׁלִצִּיּוֹן — דְּעַבְדֵּי שְׁלוֹף דּוּץ. תּוֹקַע עֲצָמוֹ לְדַבֵּר הִלְכָּה — דְּתַנְיָא, רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: כֹּל הָאוֹמֵר אֵין לוֹ תוֹרָה — אֵין לוֹ תוֹרָה. פְּשִׁטָּא! אֵלָּא:

כל האומר אין לו אלא תורה — אין לו אלא תורה. הא נמי פשיטא! אלא דאפילו תורה אין לו. מאי טעמא? אמר רב פפא, אמר קרא: "ולמדתם ועשיתם" — כל שישנו בעשיה ישנו בלמידה, כל שאינו בעשיה אינו בלמידה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

593 ישים אליו לבו ורוחו ונשמתו אליו יאסוף

Elihu says that if G-d set His heart against man and gathered back his spirit and breath, all flesh would perish. The Alter Rebbe turns the words around: a person should set his heart on G-d and gather his spirit and soul to Him. (context: Steinsaltz Tanakh)

איוב ל"ד: י"ד Job 34:14

אם ישים אליו לבו ורוחו ונשמתו אליו יאסוף:

If He set His heart upon man, If He gather unto Himself his spirit and his breath;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

594 קרב איש ולב עמוק

David describes his enemies' schemes, hidden in "the inward part of a man, and a deep heart." Here it describes the depths from which one seeks G-d. (context: Steinsaltz Tanakh)

תהילים ס"ד: ז' Psalms 64:7

יחפשו עולות תמנו חפש מחפש וקרב איש ולב עמוק:

They search out iniquities, they have accomplished a diligent search; even in the inward thought of every one, and the deep heart.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

595 אל מול פני המנורה

The verse of the maamar: "toward the face of the Menorah shall the seven lamps give light." Its words are now explained in full.

במדבר ח' ב' Numbers 8:2

דבר אל־אֶהֱרֹן וְאֶמַּרְתָּ אֵלָיו בְּהִעָלְתָּה אֶת־הַנֵּרוֹת אֶל־מֹול פְּנֵי הַמִּנְוָה יֵאִירוּ שִׁבְעַת הַנֵּרוֹת:

'Speak unto Aaron, and say unto him: When thou lightest the lamps, the seven lamps shall give light in front of the candlestick.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

596 יאר ה' פניו אליך

The priestly blessing, which Aharon and his sons were commanded to give Israel: "May Havayah make His face shine upon you and be gracious to you." It is the revelation of the inner supernal will.

במדבר ו' כ"ה Numbers 6:25

יאר ה' פניו אליך ויחנך:

The L-RD make His face to shine upon thee, and be gracious unto thee;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

597 באור פני מלך חיים

"In the light of the King's face is life, and his favor is like a cloud of the latter rain." It describes the supernal face shining toward the Menorah.

משלי ט"ו: ט"ז Proverbs 16:15

באור־פְּנֵי־מֶלֶךְ חַיִּים וְרָצוֹנוֹ כְּעָב מִלְקוֹשׁ:

In the light of the king's countenance is life; And his favour is as a cloud of the latter rain.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

598 כמים הפנים לפנים

"As in water, face answers to face, so the heart of man to man." The supernal face answers the face below.

משלי כ"ז: ט"ט Proverbs 27:19

כַּמֵּי־הַפָּנִים לַפָּנִים כֵּן לִב־הָאָדָם לָאָדָם:

As in water face answereth to face, So the heart of man to man.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

599 ישא ה' פניו אליך

"May Havayah lift up His face toward you and grant you peace." The Kehot note gives both verses of the blessing.

במדבר ו' כ"ו Numbers 6:26

יֵשָׁא ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיָשֶׁם לְךָ שְׁלוֹם:

The L-RD lift up His countenance upon thee, and give thee peace.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

600 לך אמר לבי בקשו פני את פניך הוי"ה אבקש

David says, "Of You my heart said, 'Seek My face'": his heart repeats G-d's call to seek Him, and he answers, "Your face, Havayah, I will seek." It names the theme of the discourse referred to. (context: Steinsaltz Tanakh)

תהילים כ"ז: ח' Psalms 27:8

לְךָ אָמַר לִבִּי בִקְשׁוּ פָנַי אֶת־פְּנֵיךָ ה' אֲבָקֶשׁ:

In Thy behalf my heart hath said: 'Seek ye My face'; Thy face, L-RD, will I seek.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

601 On "opposite its nape" (mimul orpo), the Talmud explains mul as facing what sees the nape. It shows that "opposite the face of the Menorah" means what faces it.

חולין י"ט ב' י"ד Chullin 19b:14

מנהגי מילי דתנו רבנן ממול ערפו מול הרואה את העורף וכן הוא אומר (במדבר כב, ה) והוא יושב ממולי ואומר (ירמיהו ב, כז) כי פנו אלי עורף ולא פנים מאי ואומר וכי תימא עורף גופיה לא ידעינן היכא דנדע מול ידיה היכא תא שמע כי פנו אלי עורף ולא פנים מכלל דעורף להדי פנים

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

602 אמת הוי לעולם

The psalmist calls on the nations to praise G-d, "for His kindness has prevailed over us, and the truth of Havayah is forever." The Alter Rebbe reads le'olam, "forever," as

“to the world”: a revelation in the world below. (context: Steinsaltz Tanakh)

תהילים קי"ז:ב'

כִּי־גִבֹר עָלֵינוּ חֶסֶדּוֹ וְאֱמֻנַת־ה' לְעוֹלָם הַלְלוּ־קָה:

For His mercy is great toward us; And the truth of the L-RD endureth for ever. Hallelujah.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

LikuteiTorah.com
THE CHASSIDISHE PARSHA

About this edition

This edition contains the Hebrew text, the English translation, our explanations, and the notes.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

Our English translation, made from the Hebrew without Kehot's notes: CC BY-NC 4.0.

Our explanations, with the overview, the questions and the page for children: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Quoted sources, via Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Torat Emet 357 (Public Domain); Eighteen Treatises from the Mishna (Public Domain); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Midrash Rabbah -- TE (Public Domain); Rabbi Mike Feuer, Jerusalem Anthology (CC-BY); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA); OYW (Public Domain); Daf Shevui (CC0); Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA); Daat Shemot Rabbah (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain).

This edition as a whole: CC BY-NC 4.0. Shuls, schools and non-profit projects may copy, print and share it freely, and may ask for donations to cover the cost of printing; it may never be sold. Credit Kehot Publication Society and likuteitorah.com.
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

English translation and explanations: prepared for likuteitorah.com with AI assistance (claude-code/opus-5.5) and checked against the Hebrew and against Sefaria; not yet reviewed by a human editor. Please check anything important against the Hebrew.

The Rebbe asked that the maamarim of the week's parsha, the "Chassidishe Parsha," be learned during that week, spread over its seven days (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725 · Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). Why learn it, and the Rebbe's brachos: likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/

A free, non-commercial project; nothing here is sold. Not affiliated with Kehot, Sefaria or the Lubavitch Library. © likuteitorah.com

From likuteitorah.com/likutei-torah/behaaloscha/1/

DEDICATED IN HONOR OF

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Dedicated in honor of the Rebbe's father, Reb Levi Yitzchok